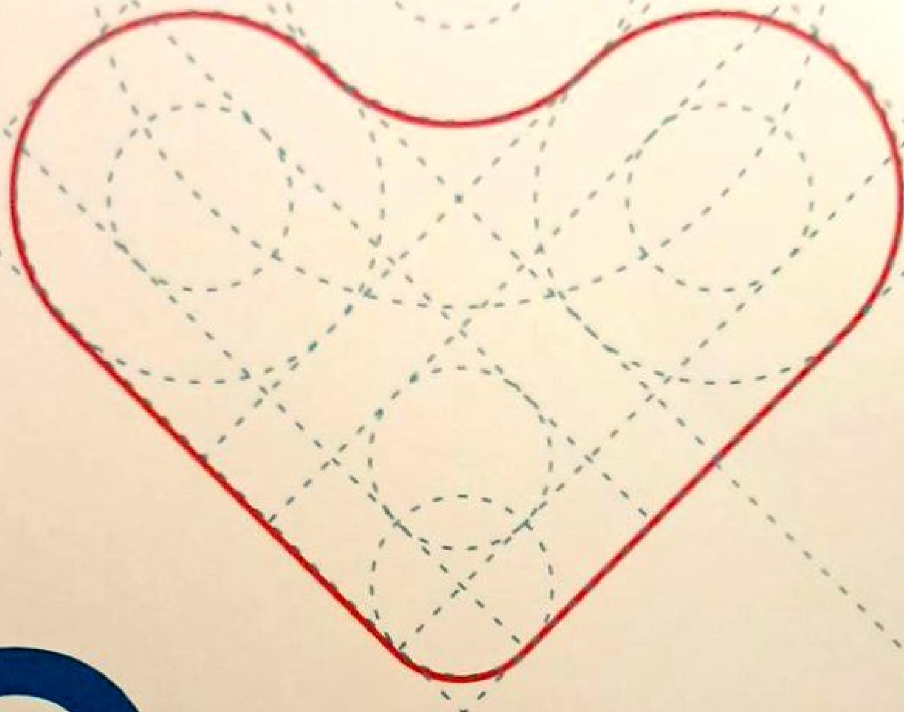
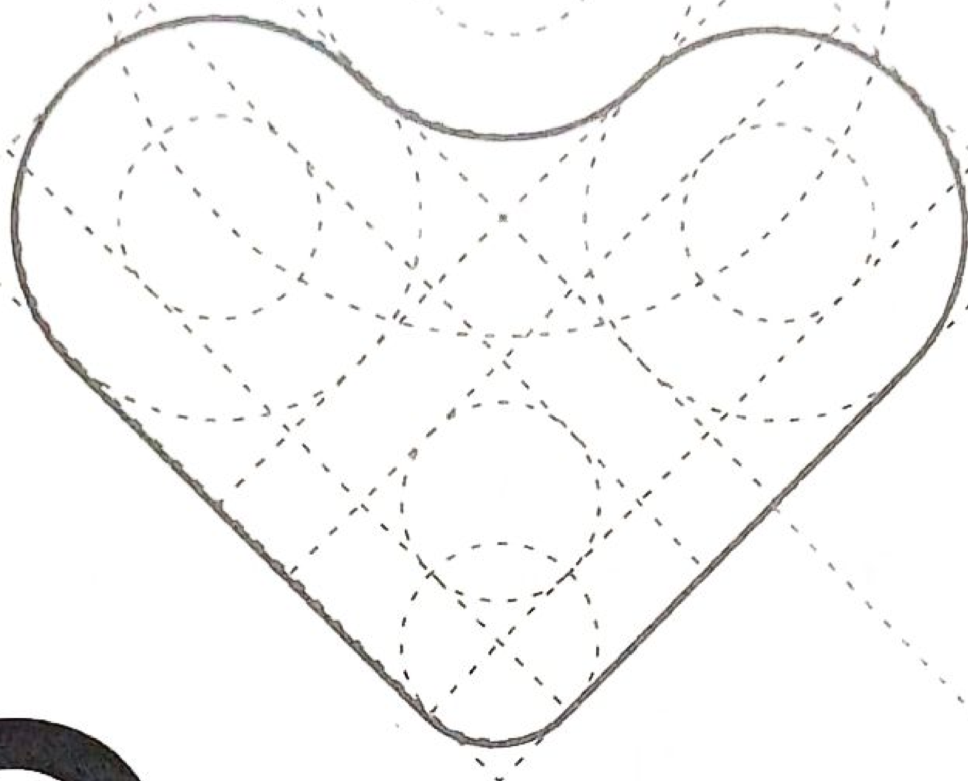

10 สมการหัวใจ ในวันที่โลกเงียบทั้งใบ

قواعد في فقه القلوب

ศ.ดร. ศอลิหฺ บิน อับดุลอะซีซ บิน อุษมาน สินดีย์ | เขียน

อาดิ๊บ หวังประโยชน์ | แปล

10 สมการหัวใจ ในวันที่โลกเงียบทั้งใบ

قواعد في فقه القلوب

ศ.ดร. ศอลิหฺ บิน อับดุลอะซีซ บิน อุษมาน สินดีย์ | เขียน
อาดิ๊บ หวังประโยชน์ | แปล

10 สมการหัวใจ ในวันที่โลกเงียบทั้งใบ

ชื่อหนังสือ : 10 สมการหัวใจ ในวันที่โลกเงียบทั้งใบ

ผู้เขียน : ศ.ดร. ศอลิหฺ บิน อับดุลอะซีซ บิน อุษมาน สินดีย์

ผู้แปล : อาดีึ้บ หวังประโยชน์

พิสูจน์อักษร : Hanan Suksalee

ปก : Archudio

ติดต่อ : Facebook : Adeeb Wangprayot

بسم الله الرحمن الرحيم

คำนำผู้แปล

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ ผู้ทรงเมตตาปรานีเสมอ การสรรเสริญทั้งมวลเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ พระเจ้าแห่งสากลโลก ขอความศานติ และความจำเริญจงมีแด่ท่านนบีมุฮัมมัด صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ผู้เป็นศาสนทูต วงศ์วาน สหาย และผู้ดำเนินตามแนวทางของท่านด้วยดี จวบจนวันสิ้นโลก

ด้วยความช่วยเหลือ และเตาฟีกจากอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ จึงสามารถดำเนินการแปลงานเขียนอันทรงคุณค่าเล่มนี้ ซึ่งกล่าวถึงประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมุสลิมทุกคน นั่นคือเรื่องของ “หัวใจ” ทั้งในด้านสถานะ สภาพต่าง ๆ โรคภัยที่อาจเกิดขึ้น และแนวทางการขัดเกลาตามหลักการอิสลาม

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทนำ หัวใจนั้นมีตำแหน่งที่สำคัญยิ่งในอิสลาม เป็นศูนย์กลางของความศรัทธา เป็นตำแหน่งที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ทรงทอดพระเนตร เป็นที่เก็บกักความยำเกรง และเป็นรากฐานของการงานทั้งปวง ความดีงามหรือความเสื่อมเสียของการปฏิบัติภายนอก ล้วนสะท้อนถึงสภาพภายในของหัวใจ ดังที่ท่านนบี صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ได้ชี้แนะไว้ ความว่า :

“แท้จริงในร่างกายนั้นมีก้อนเนื้ออยู่ชิ้นหนึ่ง หากมันดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดีตามไปด้วย แต่หากมันเสื่อมเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสื่อมเสียตามไปด้วย ก้อนเนื้อชิ้นนั้นคือ **หัวใจ**”

คำนำผู้แปล

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ ผู้ทรงเมตตาปรานีเสมอ การสรรเสริญทั้งมวลเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮ พระเจ้าแห่งสากลโลก ขอความศานติ และความจำเริญจงมีแด่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ผู้เป็นศาสนทูต วงศ์วาน สหาย และผู้ดำเนินตามแนวทางของท่านด้วยดี จวบจนวันสิ้นโลก

ด้วยความช่วยเหลือ และเตาฟีกจากอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى จึงสามารถดำเนินการแปลงานเขียนอันทรงคุณค่าเล่มนี้ ซึ่งกล่าวถึงประเด็นที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับมุสลิมทุกคน นั่นคือเรื่องของ "หัวใจ" ทั้งในด้านสถานะ สภาพต่าง ๆ โรคภัยที่อาจเกิดขึ้น และแนวทางการขัดเกลาตามหลักการอิสลาม

ดังที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ในบทนำ หัวใจนั้นมีตำแหน่งที่สำคัญยิ่งในอิสลาม เป็นศูนย์กลางของความศรัทธา เป็นตำแหน่งที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงทอดพระเนตร เป็นที่เก็บกักความยำเกรง และเป็นรากฐานของการงานทั้งปวง ความดีงามหรือความเสื่อมเสียของการปฏิบัติภายนอก ล้วนสะท้อนถึงสภาพภายในของหัวใจ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้ชี้แนะไว้ ความว่า :

"แท้จริงในร่างกายนั้นมีก้อนเนื้ออยู่ชิ้นหนึ่ง หากมันดี ร่างกายทั้งหมดก็จะดีตามไปด้วย แต่หากมันเสื่อมเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสื่อมเสียตามไปด้วย ก้อนเนื้อชิ้นนั้นคือ **หัวใจ**"

หนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับหัวใจอย่างรอบด้านและครอบคลุม โดยอาศัยหลักฐานจากอัลกุรอาน ซุนนะฮ และความเข้าใจของชนชาวสลัฟ ผู้เขียนได้อ้างอิงทัศนะอันเป็นประโยชน์จากนักวิชาการที่ได้รับการยอมรับ เช่น ชัยคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮฺ, อิมาม อิบนุล ก็อยยิม และอิมาม อิบนุ เราะญับ رَحِمَهُمُ اللَّهُ เนื้อหาจะพาผู้อ่านไปสำรวจมิติต่าง ๆ ของหัวใจ อาทิ : ความสำคัญและสถานะอันสูงส่งของหัวใจในอิสลาม, สภาวะที่แตกต่างกันของหัวใจ เช่น สุขภาพดี-เจ็บป่วย สะอาด-สกปรก อ่อนโยน-แข็งกระด้าง การขัดเกลาหัวใจ และวิธีการ โรคภัยทางจิตวิญญาณที่อาจเกิดขึ้นกับหัวใจ เช่น ความคลุมเครือ อารมณ์ใฝ่ต่ำ ชิริก บิดอะฮ์ ความหมายที่แท้จริงของความพอเพียง ความสัมพันธ์ระหว่างการงานของหัวใจและการงานของร่างกาย

ด้วยเล็งเห็นถึงความสำคัญของหัวใจในฐานะปัจจัยหลักสู่ความสำเร็จทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และความจำเป็นที่มุสลิมจะต้องให้ความใส่ใจต่อการตรวจสอบ ขัดเกลา และดูแลรักษาหัวใจให้บริสุทธิ์และมั่นคง ผมจึงได้พยายามถ่ายทอดงานเขียนชิ้นนี้เป็นภาษาไทย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะเป็นประโยชน์แก่พี่น้องมุสลิมไทยทุกท่านในการทำความเข้าใจ และพัฒนาจิตวิญญาณของตนเองให้ใกล้ชิดต่ออัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى มากยิ่งขึ้น

การแปลงานเขียนทางศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่ละเอียดอ่อนจำเป็นต้องใช้ความระมัดระวังอย่างยิ่ง ผมได้พยายามอย่างสุดความสามารถเพื่อรักษาความถูกต้องและความหมายเดิมให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ความผิดพลาดเป็นสิ่งที่อาจเกิดขึ้นได้ หากท่านผู้อ่านพบข้อบกพร่องประการใด ผมขอน้อมรับผิดและยินดีรับฟังข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับปรุงต่อไป

ขอดุอาอ์ต่ออัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ผู้ทรงพลิกผันหัวใจทั้งหลาย ได้โปรดทรงตอบรับการงานนี้จากผู้เขียนและผู้แปล และโปรดทำให้งานแปลชิ้นนี้ยังประโยชน์แก่มุสลิมโดยทั่วกัน

โอ้อัลลอฮ ผู้ทรงพลิกผันหัวใจ โปรดทำให้หัวใจของเรามั่นคงอยู่ในการภักดีต่อพระองค์ โปรดชำระล้างหัวใจของเราให้สะอาดบริสุทธิ์ ปลอดภัยจากโรคภัยทั้งปวง ขอทรงประทานความเมตตาแก่เรา และขอทรงอย่าทำให้หัวใจของเราหันเหออกจากแนวทางที่ถูกต้อง หลังจากที่พระองค์ได้ทรงนำทางเราแล้ว

ขออัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ทรงทำให้งานแปลนี้เป็นหลักฐานในความดีงามแก่เรา และไม่เป็นหลักฐานปรักปรำเราในวันแห่งการตอบแทน อามีน

والحمد لله رب العالمين

คำนิยม

หัวใจของมนุษย์ไม่เคยหยุดเต้น เช่นเดียวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาในตัวเราที่ไม่เคยอยู่นิ่ง หัวใจเปรียบได้ดั่งศูนย์บัญชาการของชีวิต เป็นสนามที่ความดีและความชั่วแย่งชิงพื้นที่ เป็นที่ซ่อนของความหวัง ความกลัว ความรัก และการค้นหาความหมายของการมีชีวิตอยู่

ในยุคที่จิตใจของผู้คนเหน็ดเหนื่อยจากโลกภายนอก เร่งรีบ ไร้เป้าหมาย และบ่อยครั้งหลงทาง หนังสือเล่มนี้เปรียบดั่ง แสงสว่าง ท่ามกลางความสับสน เป็นคำชี้นำจากหลักการอิสลามที่สะท้อนธรรมชาติของหัวใจ และนำพาหัวใจกลับสู่สมดุล กลับสู่ความสงบที่แท้จริง

หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เป็นเพียงตำราแห่งความรู้ทางศาสนา แต่เป็นคู่มือของหัวใจที่โหยหาความเข้าใจในตนเองและพระผู้เป็นเจ้า เนื้อหาภายในเล่มกล่าวถึงหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะภายในของหัวใจมนุษย์ ตั้งแต่ความจริงของการอีหม่าน ความหวาดกลัว ความรัก ความบริสุทธิ์ใจ การสำนึกผิด การมอบหมาย และการยึดมั่นต่ออัลลอฮฺ โดยมีรากฐานจากอัลกุรอาน ซุนนะฮ และคำสอนของนักวิชาการผู้เปี่ยมภูมิ

หนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นมุสลิมที่ต้องการใคร่ครวญตนเอง หรือผู้แสวงหาความหมายที่แท้จริงของชีวิต มันจะพาผู้อ่านเดินทางผ่านบทเรียนของหัวใจอย่างเป็นระบบ เข้าใจความเปราะบางของมนุษย์โดยไม่ตัดสิน แต่ประคับประคองให้หัวใจแข็งแรง

ในแต่ละบท ผู้อ่านจะพบคำถามที่ชวนทบทวน ความจริงที่ย้ำเตือน และทางออกที่เปิดไว้เสมอ แม้ในยามที่หัวใจอ่อนล้า หนังสือเล่มนี้ไม่ได้สอนให้เป็นคนสมบูรณ์แบบในทันที แต่เชิญชวนให้เราเริ่มต้นด้วยความเข้าใจหัวใจตัวเอง เพื่อเปลี่ยน “การรู้ศาสนา” ให้กลายเป็น “การดำเนินชีวิตตามศาสนา” อย่างแท้จริง

ผมขอเชิญชวนให้ทุกท่านเปิดใจและเปิดหนังสือเล่มนี้อ่าน เพื่อฟังเสียงของหัวใจที่กำลังรอการปลอบประโลมจากอัลลอฮฺ เพราะเมื่อหัวใจเข้าใจศาสนา ศาสนาก็จะเยียวยาหัวใจได้อย่างสมบูรณ์

อ.อับดุลวาเฮด หวังประโยชน์

สารบัญ

บทนำผู้เขียน

มวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ ผู้ทรงประทานความโปรดปรานอย่างท่วมท้นสมบูรณ์ และทรงประทานความเมตตาและความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย ขอความศานติและความจำเริญจงประสบแด่ศาสนทูตและศาสดาองค์สุดท้าย นบีมุฮำหมัดของเรา พร้อมทั้งวงศ์วาน สหาย และผู้ใกล้ชิดของท่าน

คำปรารภ :

แท้จริง สถานะของหัวใจนั้นเป็นเรื่องใหญ่ยิ่ง มันถูกสร้างขึ้นมาเพื่อเดินทางไปสู่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى เพื่อรักพระองค์ และหันหน้าเข้าหาพระองค์ หัวใจคือจุดที่พระองค์ทรงทอดพระเนตร เป็นภาชนะรองรับความยำเกรงและสติปัญญา เป็นสนามแห่งการทดสอบและการขัดเกลา เป็นศูนย์กลางของการรำลึกถึงอัลลอฮ และการหลงลืม โดยพื้นฐานแล้ว การงานต่าง ๆ ที่มาจากหัวใจนั้นสำคัญยิ่งกว่าการงานที่มาจากอวัยวะภายนอก เพราะหัวใจเปรียบดั่งราชาควบคุมอวัยวะ การยอมตนเป็นบ่าวต่ออัลลอฮต้องเริ่มต้นที่หัวใจก่อน ส่วนอวัยวะอื่นเป็นผู้ตาม หากหัวใจดี อวัยวะอื่นก็จะดีตาม หากหัวใจเสื่อมเสีย อวัยวะอื่นก็จะเสื่อมเสียตาม เมื่อหัวใจสว่างไสว อวัยวะอื่นก็จะสว่างตาม และเมื่อหัวใจมืดมน อวัยวะอื่นก็จะมืดมนตามไปด้วย

แท้จริงแล้ว หัวใจนั้นมีหลากหลายสภาวะ มีความรู้สึกซ่อนเร้น มีความลับ และมีเรื่องน่าอัศจรรย์ต่าง ๆ มันสามารถมองเห็นและมืดบอดได้ แข็งแรงสมบูรณ์และเจ็บป่วยได้ มีชีวิตชีวาและตายด้านได้ ขาวสะอาดและมืด

ดำได้ เที่ยงตรงและหันเหได้ บริสุทธิ์และสกปรกได้ เบิกบานและคับแคบได้ อ่อนโยนและแข็งกระด้างได้ มั่นคงและผันผวนได้ เปี่ยมล้น (ร่ำรวยทางจิตวิญญาณ) และขัดสน (ยากจนทางจิตวิญญาณ) ได้ ผูกพันและผลักไสได้

เช่นเดียวกัน หัวใจก็มีสิ่งที่มีอิทธิพลต่อมันได้ มีสิ่งปิดกั้นและเครื่องกีดขวางที่อาจคลุมมันไว้ และบางครั้งมันอาจถูกปิดผนึกและประทับตราได้ เรื่องเหล่านี้อยู่ในขอบข่ายของสถานะต่าง ๆ ในหัวข้อการศึกษา ประเด็นปัญหาและข้อชี้ขาดทางศาสนามากมายจนยากจะนับไหว ซึ่งล้วนแต่มีคุณค่าสูงส่งทั้งสิ้น

เป็นที่ทราบกันดีว่า “การทำความเข้าใจเรื่องหัวใจ สภาวะต่าง ๆ และข้อชี้ขาดที่เกี่ยวข้อง” นั้น ถือเป็นระดับขั้นที่สูงส่งและโดดเด่นยิ่ง ดังนั้น หัวข้อการศึกษาวิจัยในเรื่องนี้จึงทรงเกียรติและล้ำค่า คุณประโยชน์ของมันนั้นยิ่งใหญ่ชัดเจนและลึกซึ้งละเอียดอ่อน จึงสมควรอย่างยิ่งที่มุสลิมทุกคนผู้แสวงหาความรอดพ้น จะต้องให้ความใส่ใจดูแลมันเป็นอย่างดี เพราะเราจำเป็นต้องพึ่งพามันอย่างยิ่ง เนื่องจากแกนหลักของความสุขและความทุกข์นั้นหมุนอยู่รอบความเที่ยงตรงหรือความเอนเอียงของหัวใจนั้นเอง

และอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ได้ทรงทำให้การรวบรวมความรู้ เพียงส่วนน้อยนิดจากขอบเขตอันกว้างใหญ่ของเรื่องนี้ และเพียงเสี้ยวหนึ่งจากสาระอันล้ำค่า มาอยู่ในเอกสารชุดนี้เป็นเรื่องง่ายดาย

ฉันตั้งใจให้เอกสารนี้เป็นเครื่องเตือนใจสำหรับตัวฉันเองและสำหรับผู้ที่อัลลอฮทรงประสงค์ และเป็นเหตุช่วยปลุกหัวใจให้ตื่นจากความเผลอเรอ และเพื่อให้สิทธิในการดูแลเอาใจใส่หัวใจนั้นได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้อง

ดังนั้น ไม่มีสิ่งใดจะเป็นประโยชน์แก่บ่าวของอัลลอฮ ยิ่งไปกว่าการที่หัวใจของเขามีชีวิตชีวา บริสุทธิ์ อ่อนโยน และสมบูรณ์แข็งแรง เพราะสิ่งนี้เอง – ขอยืนยันด้วยพระนามแห่งผู้ทรงพลิกผันหัวใจ – คือ ธงชัยแห่งความรอดพ้น และคือ ป้ายบอกทางสู่ความสุขของเขา[1]

และฉันได้เห็นสมควรที่จะจัดทำเนื้อหาวิชาการนี้ให้อยู่ในรูปแบบหลักเกณฑ์สิบข้อ –เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำ– โดยแต่ละข้อจะมีคำอธิบายและ

---

[1] ข้อควรทราบ: เป็นการดีที่จะชี้ให้เห็นว่าคำว่า "หัวใจ" นั้น ถูกใช้และมีความหมายอยู่ 2 นัยยะ:

ประการแรก: หัวใจในเชิงกายภาพ คืออวัยวะที่เป็นที่รู้จักกันดี: อวัยวะเนื้อรูปทรงคล้ายลูกสน ที่อยู่ในช่องอกด้านซ้าย และเป็นอวัยวะหลักของร่างกาย เพราะเป็นเครื่องสูบฉีดเลือด ความหมายนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะมนุษย์ แต่สัตว์ก็มีหัวใจในความหมายนี้เช่นกัน

ประการที่สอง: หัวใจในเชิงนามธรรม ถูกอธิบายว่าเป็น: 'แก่นแท้ทางจิตวิญญาณอันละเอียดอ่อนจากพระเจ้า' ซึ่งมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับหัวใจทางกายภาพ โดยอัลลอฮทรงทราบดีที่สุดว่าเชื่อมโยงกันอย่างไร แก่นแท้นี้ คือ เนื้อแท้ของความเป็นมนุษย์ คือสิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นมนุษย์ และเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์พร้อมรับคำสั่งใช้และละเว้นข้อห้ามต่าง ๆ มันคือ บ่อเกิด ของทั้งจริยธรรมอันดีงามและสภาวะจิตใจที่ไม่ดีงาม

อ้างอิง: โปรดดู อัต-ติบยาน ฟี อัยมาน อัล-กุรอาน หน้า 626, อัร-ร็อด อะลา อัช-ชาซิลีย์ หน้า 124, มัจญ์มูอ์ อัล-ฟะตาวา เล่ม 9 หน้า 303, มุคตะศ็อร อัล-ฟะตาวา อัล-มิศรียะฮ์ หน้า 100, และตัฟสีร อัล-อะลูซีย์ เล่ม 1 หน้า 137

และความหมายที่สองนี้เอง คือความหมายของ 'หัวใจ' ที่ต้องการสื่อถึงในงานเขียนชิ้นนี้ และในสิ่งที่ปรากฏในอัลกุรอาน, ซุนนะฮฺ และในหัวข้อการศึกษาของบรรดาอุละมาอ์ เมื่อการพูดถึงนั้นเกี่ยวข้องกับมัน (หัวใจในความหมายที่สอง) ไม่ว่าจะเป็นการ กล่าวชมเชยหรือตำหนิ หรือในแง่ของการอธิบายถึง 'ความมีชีวิตชีวา' หรือ 'ความเจ็บป่วย' ของมัน 'ความดีงาม' หรือ 'ความเสื่อมเสีย' ของมัน และทำนองนี้

รายละเอียดโดยย่อตามมา ทั้งนี้ ฉันตั้งใจ –ในการอ้างอิงหลักฐาน– ที่จะนำเสนอเฉพาะหะดีษที่เชื่อถือได้เท่านั้น

และเนื้อหาส่วนใหญ่ ณ ที่นี้ อาศัยเนื้อหาหลักจากคำสอนของบรรดาปราชญ์ : อิบนุ ตัยมียะฮฺ และ อิบนุ อัล-ก็อยยิม แล้วก็ อิบนุ เราะญับ โดยนำมาทั้ง คัดลอกมาโดยตรงหรือเรียบเรียงตามความหมาย

และขอวิงวอนต่ออัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ผู้ทรงเป็นที่พึ่ง ให้ทรงทำให้งานเขียนนี้มีบะเราะกะฮฺ ความจำเริญ เป็นประโยชน์ และเป็นที่ยอมรับ ณ พระองค์ และขอให้ทรงเก็บสะสมผลบุญแก่ผู้รวบรวมและผู้อ่านในวันที่พวกเขาจะได้พบพระองค์ และขอให้งานเขียนนี้เป็น หลักฐานสนับสนุน พวกเขา ไม่ใช่หลักฐานปรักปรำพวกเขา

และมวลการสรรเสริญเป็นสิทธิ์แด่อัลลอฮ พระเจ้าแห่งสากลโลก

والحمد لله رب العالمين

زَكَاةُ القَلْبِ مِثْلُ نَمَاءِ البَدَنِ

การขัดเกลาหัวใจ เปรียบเหมือนการเจริญเติบโตของร่างกาย[2]

[2] มัจญ์มูอ์ อัล-ฟะตาวา เล่ม 10 หน้า 96, อิฆอษะตุลละฮ์ฟาน เล่ม 1 หน้า 46-49

คำว่า "ซะกาต" ในทางภาษาหมายถึง : การเติบโต และการเพิ่มพูนในความดีงาม มีสำนวนกล่าวว่า "สิ่งนั้นเติบโต" หมายถึง เมื่อสิ่งนั้นเติบโตขึ้นในทางที่ดีงาม

ดังนั้น หัวใจจึงต้องการการเลี้ยงดูฟูมฟัก เพื่อให้มันเติบโต เพิ่มพูนจนกระทั่งสมบูรณ์ ดีงาม และประสบความสำเร็จ เฉกเช่นเดียวกับที่ร่างกายต้องการการเลี้ยงดูด้วยอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อมัน

แต่มีผู้คนมากมายที่ทุ่มเททั้งวันทั้งคืนเพื่อดูแลร่างกายของตนเอง ทำให้มันแข็งแรง บำรุงเลี้ยงดู และปกป้องมันจากภัยอันตรายและโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ บางทีพวกเขาอาจยอมเดินทางไกลและใช้จ่ายทรัพย์สินมากมายเพื่อการนี้ – ซึ่งการดูแลร่างกายเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องผิดหลักศาสนาแต่อย่างใด –

หว่า สิ่งที่น่าเศร้าก็คือ พวกเขากลับไม่ยอมทุ่มเทความพยายามเช่นนี้เพื่อดูแลหัวใจของตนเอง บำรุงเลี้ยงดู ขัดเกลาแก้ไข และพยายามเยียวยารักษาโรคต่าง ๆ ของมัน ทั้ง ๆ ที่ เรื่องของหัวใจนั้นสำคัญยิ่งกว่า เพราะหัวใจคือ ที่ซึ่งพระเจ้าของพวกเขาทอดพระเนตร และเป็นแกนหลักของความสุขหรือความทุกข์ของพวกเขา

ดังที่พระองค์อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ۝٩ وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ۝١٠﴾

"แน่นอนผู้ขัดเกลาจิตใจย่อมได้รับความสำเร็จ (9) และแน่นอนผู้หมกมุ่นมัน (ด้วยการทำชั่ว) ย่อมล้มเหลว (10)" [อัช-ชัมส์ : 9-10]

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า :

إِنَّ اللهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ، وَلَا إِلَى صُوَرِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَشَارَ بِأَصَابِعِهِ إِلَى صَدْرِهِ

"แท้จริง อัลลอฮไม่ได้ทรงมองดูร่างกายของพวกท่าน และไม่ได้ทรงมองดูรูปร่างหน้าตาของพวกท่าน แต่ทว่าพระองค์ทรงมองดูหัวใจของพวกท่าน – และท่านได้ใช้นิ้วชี้ไปที่หน้าอกของท่าน"[3]

แท้จริง ความสุขนั้นผูกพันอยู่กับการขัดเกลาหัวใจ ทั้งในแง่ของการมีอยู่ (ของการขัดเกลา) และการไม่มีอยู่ ดังนั้น ไม่มีสิ่งใดที่จะทำให้จิตวิญญาณตกต่ำและพินาศย่อยยับได้เท่ากับการฝ่าฝืนอัลลอฮ และไม่มีสิ่งใดที่จะยกระดับ ให้เกียรติ และนำความสุขมาสู่จิตวิญญาณได้เท่ากับการเชื่อฟังต่ออัลลอฮ อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงตรัสว่า :

﴿وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَوٰةَ﴾

"และการเอ็นดูเมตตาของข้านั้น กว้างขวางทั่วทุกสิ่งซึ่งข้าจะกำหนดมันให้แก่บรรดาผู้ที่ยำเกรง และชำระซะกาต" [อัล-อะอฺรอฟ : 156]

ดังนั้น คำว่า "ซะกาตฺ" ณ ที่นี้ – ตามที่รายงานจาก อิบนุ อับบาส และ อัล-หะสัน رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ – หมายถึง การปฏิบัติการงานที่ขัดเกลาจิต

---

[3] บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2564. ชัยคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮฺ กล่าวว่า : "เป็นที่ทราบกันดีว่า ท่านนบีไม่ได้ปฏิเสธว่าอัลลอฮทรงเห็น ร่างกายในเชิงรับรู้ ; แต่ท่านปฏิเสธ การให้ความสำคัญกับการ มองด้วยความรัก และความโปรดปรานต่อสิ่งนั้น" อัล-อิสติกอมะฮฺ เล่ม 1 หน้า 425, และมีเนื้อหาทำนองเดียวกันใน อัล-ฟะวาอิด ของ อิบน์ อัล-ก็อยยิม หน้า 185.

วิญญาณและชำระล้างมันให้บริสุทธิ์ ซึ่งก็คือการเชื่อฟังอัลลอฮและรอซูลของพระองค์[4]

และในวันกิยามะฮฺ มนุษย์จะมีอยู่ด้วยกันสองประเภท : ผู้กระทำความผิด หรือ ผู้ที่ขัดเกลาจิตใจตนเอง ดังที่อัลลอฮ سُبۡحَانَهُۥ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ إِنَّهُۥ مَن يَأۡتِ رَبَّهُۥ مُجۡرِمٗا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحۡيَىٰ ۝٧٤ وَمَن يَأۡتِهِۦ مُؤۡمِنٗا قَدۡ عَمِلَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَأُوْلَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلدَّرَجَٰتُ ٱلۡعُلَىٰ ۝٧٥ جَنَّٰتُ عَدۡنٖ تَجۡرِي مِن تَحۡتِهَا ٱلۡأَنۡهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَاۚ وَذَٰلِكَ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ۝٧٦ ﴾

"ความจริงนั้น ผู้ใดมาหาพระเจ้าของเขาในสภาพของผู้กระทำความผิด แน่นอน เขาจะได้รับนรกเป็นการตอบแทน โดยที่เขาจะไม่ตายและไม่เป็นในนั้น (74) และผู้ใดมาหาพระองค์โดยเป็นผู้ศรัทธาเขาได้กระทำความดีต่าง ๆ ไว้ ชนเหล่านี้แหละสำหรับพวกเขานั้นจะมีสถานะอันสูงส่ง (75) สวนสวรรค์หลากหลายอันสถาพร ณ เบื้องล่างของมันมีลำน้ำหลายสายไหลผ่าน พวกเขาเป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล และนั่นคือการตอบแทนสำหรับผู้ขัดเกลาตนเอง (ให้พ้นจากความชั่ว) (76)" [ฏอฮา : 74-76]

เมื่อทราบดังนี้แล้ว ก็จะเห็นถึงความสำคัญของหัวข้อนี้ และความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความใส่ใจดูแลมัน เพราะแท้จริง หัวใจนั้นต้องการที่จะรับเอาการศรัทธา และอัลกุรอานเข้ามา เพื่อเป็นสิ่งที่ช่วยขัดเกลาและเสริม

[4] ตัฟสีร อัฏ-เฏาะบะรีย์ เล่ม 10 หน้า 487, และ ซาด อัล-มะสีร เล่ม 2 หน้า 160

กำลังให้กับมัน เฉกเช่นเดียวกับที่ร่างกายได้รับสารอาหารจากสิ่งที่ทำให้มันเจริญเติบโตและแข็งแรง มิฉะนั้นแล้ว มันก็คือความพินาศ!

และนอกเหนือจากนั้น จำเป็นต้องป้องกันสิ่งที่ทำร้ายมันด้วย เพราะการขัดเกลาจิตใจนั้น – แม้ว่ารากศัพท์เดิมจะหมายถึง การเติบโต, ความจำเริญ, และการเพิ่มพูนความดี – แท้จริงแล้ว มันจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการขจัดความชั่วร้ายออกไป ดังนั้น การขัดเกลาจึงเป็นการรวบรวมสองสิ่งเข้าไว้ด้วยกัน : **การเพิ่มพูนความดี** และ **การขจัดความชั่ว**

ฉะนั้น การทำบาปก็เปรียบเสมือนส่วนผสมที่ไม่ดีในร่างกาย หรือวัชพืชในแปลงเพาะปลูก ดังนั้น เมื่อร่างกายได้ขจัดส่วนผสมที่ไม่ดีออกไปแล้ว มันก็จะเติบโตและแข็งแรง เช่นเดียวกันกับหัวใจ เมื่อมันหลีกห่างจากบาปหรือกลับเนื้อกลับตัวจากบาปแล้ว ก็เปรียบเสมือนการได้ขับถ่ายของเสียที่ปะปนอยู่ออกไป พลังและความมุ่งมั่นของหัวใจในการทำความดีก็จะกลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง แล้วหัวใจก็จะได้พักจากสิ่งชักจูงที่เสื่อมทรามต่าง ๆ

ดังนั้น จึงไม่มีหนทางใดที่จะนำไปสู่การขัดเกลาหัวใจได้เลย นอกจากจะต้องชำระล้างมันให้สะอาดเสียก่อน และจงใคร่ครวญประเด็นนี้ในดำรัสของอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ที่ว่า :

﴿ قُل لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ﴾

"จงกล่าวเถิดมุฮัมหมัดแก่บรรดามุอ์มิน ให้พวกเขาลดสายตาของพวกเขาลงต่ำ และให้พวกเขารักษาทวารของพวกเขา นั่นเป็นการบริสุทธิ์ยิ่งแก่พวกเขา" [อัน-นูร : 30]

พระองค์ทรงให้การขัดเกลาจิตใจนั้นเกิดขึ้น หลังจากมีการการลดสายตาลงต่ำ และการรักษาอวัยวะเพศ

อุละมาอ์บางท่านได้กล่าวว่า : "การรำลึกถึงอัลลอฮ สำหรับหัวใจนั้นเปรียบเสมือนอาหารสำหรับร่างกาย เช่นเดียวกับที่ร่างกายไม่สามารถรับรู้รสชาติความอร่อยของอาหารได้ในขณะที่ป่วยไข้ หัวใจก็เช่นกัน ไม่สามารถรับรู้รสชาติความหวานของการรำลึกถึงอัลลอฮได้ หากยังมีความรักในดุนยาอยู่"

และบ่าวพึงตระหนักไว้เสมอว่า จะไม่มีการขัดเกลาใด ๆ เกิดขึ้นแก่หัวใจและจิตวิญญาณของเขา – ไม่ว่าเขาจะพยายามสักเพียงใดก็ตาม – นอกจากด้วยความโปรดปรานของอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ เท่านั้น เพราะพระองค์คือผู้ตรัสว่า :

﴿ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَىٰ مِنكُم مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ ﴾

"และหากมิใช่ความโปรดปรานของอัลลอฮแก่พวกเจ้า และความเมตตาของพระองค์แล้ว ก็จะไม่มีผู้ใดเลยหมู่พวกเจ้าบริสุทธิ์ แต่อัลลอฮทรงให้ผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์" [อัน-นูร : 21]

ดังนั้น จะไม่มีผู้ใดประสบความสำเร็จได้ นอกจากผู้ที่พระเจ้าของเขาทรงทำให้บริสุทธิ์ เพราะอัลลอฮคือ "อัล-มุซักกี" (ผู้ทรงทำให้บริสุทธิ์) และ

ผู้ใดที่อัลลอฮทรงทำให้บริสุทธิ์ เขาก็คือ "อัล-มุตะซักกี" (ผู้ได้รับการขัดเกลาให้บริสุทธิ์)

ฉะนั้น บ่าวจงหันเข้าพึ่งพาพระองค์ และจงมีความจริงใจในการแสวงหา และจงมั่นใจและคาดหวังในความโปรดปรานของพระองค์ แล้วพระองค์จะทรงเปิดประตูแห่งความเมตตาของพระองค์ให้แก่เขา

และส่วนหนึ่งจากดุอาอ์ ของท่านนบี ﷺ ที่ว่า :

اَللّٰهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا

"โอ้ อัลลอฮ โปรดประทานความยำเกรง ให้แก่จิตใจของข้าพระองค์ และโปรดขัดเกลามันด้วยเถิด พระองค์คือผู้ทรงเยี่ยมที่สุดในการขัดเกลามัน พระองค์คือผู้ทรงคุ้มครอง และนายของมัน"[5]

และพึงทราบอีกด้วยว่า สิ่งสำคัญที่สุดที่ใช้บำรุงเลี้ยงและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้แก่หัวใจคือ : **เตาฮีด และการละหมาด**

สำหรับ อัต-เตาฮีด : คือ เชือกที่มั่นคงที่สุด และสาเหตุที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในการขัดเกลาและทำให้หัวใจเจริญเติบโต อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า:

﴿ قَدْ أَفْلَحَ مَن تَزَكَّىٰ ﴾

"แน่นอนผู้ที่ขัดเกลาตนเอง ย่อมบรรลุความสำเร็จ" [อัล-อะอฺลา : 14]

[5] บันทึกโดยมุสลิม หมายเลข 2722

หมายถึง การทำให้ตนเองสะอาดจากการตั้งภาคี และกล่าวว่า "ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ และศรัทธา พร้อมให้เอกภาพต่อพระองค์"[6]

อัลลอฮได้บัญชาท่านนบีมูซา عَلَيْهِ السَّلَامُ ในการเชิญชวนฟิรเอานให้มาศรัทธาในเตาฮีด โดยพระองค์ได้ตรัสว่า :

﴿ فَقُلْ هَل لَّكَ إِلَىٰٓ أَن تَزَكَّىٰ ۝١٨ وَأَهْدِيَكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ ۝١٩ ﴾

"แล้วจงกล่าวว่า ท่านประสงค์จะซักฟอกไหม ? (18) และจะให้ฉันนำท่านไปสู่พระเจ้าของท่านไหม ? เพื่อท่านจะได้ยำเกรง (19)" [อัล-นาซิอาต : 18-19]

ดังนั้น การขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ หรือการทำให้จิตใจสะอาด จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย นอกจากด้วยการศรัทธาในอัลลอฮแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น และสิ่งที่ตรงกันข้ามก็เช่นกัน อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ ﴾

"แท้จริงบรรดามุชริกนั้นโสมม" [อัต-เตาบะฮ์ : 28]

---

[6] นี่คือคำกล่าวของชนชาวสลัฟที่เกี่ยวกับอายะห์นี้ เช่น อิบนุ อับบาส, อิกริมะห์, อะฏอ และคนอื่น ๆ ดู: ตัฟซีร อัฏ-ฏอบารี เล่ม 24 หน้า 319, ตัฟซีร อัล-สัมอานี เล่ม 6 หน้า 210, ตัฟซีร อัล-บะฆาวี เล่ม 8 หน้า 402, และ ซาด อัล-มะซีร เล่ม 4 หน้า 432

และอัลลอฮ سُبۡحَانَهُۥوَتَعَالَىٰ ตรัสอีกว่า :

﴿ قُلۡ إِنَّمَآ أَنَا۠ بَشَرٞ مِّثۡلُكُمۡ يُوحَىٰٓ إِلَيَّ أَنَّمَآ إِلَٰهُكُمۡ إِلَٰهٞ وَٰحِدٞ فَٱسۡتَقِيمُوٓاْ إِلَيۡهِ وَٱسۡتَغۡفِرُوهُۗ وَوَيۡلٞ لِّلۡمُشۡرِكِينَ ٦ ٱلَّذِينَ لَا يُؤۡتُونَ ٱلزَّكَوٰةَ وَهُم بِٱلۡأٓخِرَةِ هُمۡ كَٰفِرُونَ ٧ ﴾

"จงกล่าวเถิดมุฮัมมัดฉันก็คือสามัญชนเยี่ยงพวกท่าน แต่ได้มีวะฮียฺแก่ฉันว่า พระเจ้าของพวกท่านนั้นคือพระเจ้าองค์เดียว ดังนั้นจงมุ่งตรงสู่พระองค์เถิด และจงขออภัยต่อพระองค์และความวิบัติจงมีแต่บรรดาผู้ตั้งภาคี (6) บรรดาผู้ไม่จ่ายซะกาต และพวกเขา คือพวกปฏิเสธศรัทธาต่อวันปรโลก (7)" [ฟุศศิลาต : 6-7]

นักอธิบายคัมภีร์กุรอานส่วนใหญ่กล่าวว่า : "ซะกาต" ในอายะห์นี้หมายถึง อัต-เตาฮีด[7]

ท่านอับดุลลอฮ์ บิน อับบาส رَضِيَ ٱللَّهُ عَنۡهُمَا กล่าวว่า : **"(พวกที่ตั้งภาคี) คือ พวกเขาที่ไม่กล่าวคำปฏิญาณว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใด นอกจากอัลลอฮ"**[8]

แท้จริงแล้ว การศรัทธาต่ออัลลอฮแต่เพียงผู้เดียว หมายรวมถึงการปฏิเสธสิ่งอื่นใดที่ถูกบูชานอกจากอัลลอฮออกจากจิตใจ และการยืนยันว่าอัลลอฮแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นที่สมควรได้รับการเคารพ นั่นคือความบริสุทธิ์ของจิตใจ และเป็นรากฐานของการขัดเกลาจิตใจและความดีงามทั้งปวง

---

[7] อิฆอษะฮ์ อัล-ละห์ฟาน เล่ม 1 หน้า 49 และมัจญ์มูอะห์ ฟะตาวา อิบนุ ตัยมียะห์ เล่ม 7 หน้า 299

[8] ตัฟซีร อัฏ-ฏอบารี เล่ม 22 หน้า 379

แท้จริงแล้ว จิตใจของมนุษย์จะไม่พบกับทางรอด ความสุข และความสมบูรณ์ นอกจากด้วยการที่อัลลอฮแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้นคือผู้ที่ถูกรักและเคารพภักดี ไม่มีสิ่งใดเป็นที่รักยิ่งไปกว่าพระองค์ และไม่มีสิ่งใดมีความสำคัญไปกว่าการแสวงหาความพึงพอใจจากพระองค์และการเข้าใกล้ชิดพระองค์

ส่วนการละหมาด คือ สาเหตุที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในการขัดเกลาจิตใจให้บริสุทธิ์ รองจากการศรัทธาต่ออัลลอฮแต่เพียงผู้เดียว การละหมาดคืออาหารของจิตใจ คือหนทางสู่ความดีงามและความสมบูรณ์ของจิตใจ

ทั้งนี้ การละหมาดนั้นจะต้องเป็นการละหมาดที่เปี่ยมไปด้วยความนอบน้อม ความตั้งใจ และปฏิบัติอย่างถูกต้องตามแบบอย่างที่พระองค์ทรงพอพระทัย

เช่นเดียวกับที่ร่างกายไม่สามารถเติบโตได้ด้วยอาหารเพียงน้อยนิด จิตใจก็ไม่อาจได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยการละหมาดที่ทำแบบขอไปที การละหมาดที่จะหล่อเลี้ยงจิตใจได้อย่างแท้จริง ต้องเป็นการละหมาดที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และน่าเสียดายที่มีน้อยคนนักที่จะตระหนักถึงเรื่องนี้

การละหมาดที่หล่อเลี้ยงจิตใจอย่างแท้จริง คือการละหมาดที่ทำด้วยจิตใจที่จดจ่ออยู่กับพระเจ้า เป็นการละหมาดที่ผู้ละหมาดรู้สึกถึงความยิ่งใหญ่ของพระองค์ผู้ทรงอยู่เบื้องหน้า หัวใจเปี่ยมล้นไปด้วยความยำเกรง รู้สึกตัวตนต่ำต้อยลง และละอายที่จะหันไปสนใจสิ่งอื่นใด

มันคือการละหมาดที่ผู้ละหมาดได้พยายามอย่างเต็มที่ในการทำให้สมบูรณ์ ทั้งในเรื่องของความสำรวม หลักการ ข้อบังคับ สิ่งจำเป็น รวมถึงมารยาทในการละหมาดต่าง ๆ

การละหมาดแบบนี้จะกลายเป็นความสุขของดวงตา ความรื่นรมย์ของจิตวิญญาณ เป็นสวนสวรรค์ของหัวใจ และที่พักพิงในโลกนี้ ผู้ที่เป็นเช่นนี้จะรู้สึกเหมือนติดอยู่ในคุกอันคับแคบ จนกว่าจะได้เข้าสู่การละหมาด เขาจึงจะพบกับความสงบสุขอย่างแท้จริง ไม่ใช่หลีกหนีจากมัน

สรุปได้ว่า เมื่อเรารู้ว่าจิตใจต้องการอาหารทางวิญญาณและความศรัทธา เหมือนกับที่ร่างกายต้องการอาหารบำรุง และรู้ว่าการดูแลจิตใจสำคัญกว่าการดูแลร่างกาย

ดังนั้น การดูแลจิตใจจึงต้องเป็นเป้าหมายหลักของทุกคนที่ต้องการความรอดและความสุข เหมือนกับที่เราไม่เคยละเลยที่จะกินอาหารในทุก ๆ วัน การดูแลจิตใจด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว และกลับตัวจากความผิดก็ต้องทำให้เป็นประจำทุกวันเช่นกัน

จงจำไว้เสมอว่า ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่การดูแลจิตใจให้ดี ส่วนความทุกข์อยู่ที่การปล่อยปละละเลย และอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّىٰهَا ۝٩ وَقَدْ خَابَ مَن دَسَّىٰهَا ۝١٠ ﴾

“แน่นอนผู้ขัดเกลาชีวิตย่อมได้รับความสำเร็จ (9) และแน่นอนผู้หมกมุ่นมัน (ด้วยการทำชั่ว) ย่อมล้มเหลว (10)” [อัช-ชัมส์: 9-10]

“หนึ่งในบทลงโทษของบาปคือ มันทำให้เกิดความโดดเดี่ยวว่างเปล่าใน**หัวใจ**อย่างรุนแรง!”

- อิบนุล ก็อยยิม ﷺ -

الْقَلْبُ إِذَا امْتَلَأَ بِشَيءٍ لَمْ يَبْقَ فِيْهِ مُتسع لِغَيرِهِ

หัวใจเมื่อถูกเติมเต็มด้วยสิ่งใด ย่อมไม่มีที่ว่างเหลือ สำหรับสิ่งอื่น[9]

[9] มะดาริจญ์ อัส-สาลิกีน เล่ม 1 หน้า 171,เล่ม 3 หน้า 349, เราเฎาะฮ์ อัล-มุฮิบบีน หน้า 288, เฎาะรีก อัล-ฮิจเราะตัยน์ หน้า 18, ชิฟาอ์ อัล-อะลีล หน้า 107, และญามิอ์ อัล-มะสาอิล โดย อิบนุ ตัยมียะฮ์ - อัล-มัจมูอะฮ์ อัส-สาบิอะฮ์ เล่ม 1 หน้า 162

หัวใจนั้นมีเพียงทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวเท่านั้น เมื่อมันโน้มเอียงไปยังทิศทางใดแล้ว มันก็ย่อมไม่โน้มเอียงไปยังทิศทางอื่น อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿مَّا جَعَلَ اللَّهُ لِرَجُلٍ مِّن قَلْبَيْنِ فِي جَوْفِهِ﴾

"อัลลอฮมิได้ทรงทำให้ชายใดมีสองหัวใจในทรวงอกของเขา" [อัล-อะห์ซาบ : 4]

ดังนั้น ด้วยปริมาณของสิ่งที่ใจปรารถนา และความรักที่เข้ามาสู่หัวใจนั้น ก็จะมีสิ่งที่ใจพะวงถึง และความรักที่เทียบเท่ากันนั้นออกไปจากมัน หัวใจจึงเปรียบเสมือนภาชนะเพียงใบเดียว แต่เครื่องดื่มนั้นมีหลากหลายชนิด ดังนั้นเครื่องดื่มชนิดใดก็ตามที่เติมเต็มมันแล้ว ก็ย่อมไม่มีที่เหลือสำหรับชนิดอื่นอีก และแท้จริงแล้ว ภาชนะนั้นจะถูกเติมเต็มด้วยเครื่องดื่มที่ดีที่สุด ก็ต่อเมื่อมันได้พบเจอภาชนะในสภาพที่ว่างเปล่า แต่ทว่า หากมันได้พบเจอภาชนะในสภาพที่ถูกเติมเต็มจากสิ่งอื่นอยู่แล้ว มันก็ไม่อาจอยู่ร่วมได้ จนกว่าสิ่งที่อยู่ในนั้นจะถูกนำออกไปเสียก่อน แล้วมันจึงจะเข้ามาแทนที่ได้

ผู้ที่เดินทางท่องไปในดุนยานั้นไม่อาจจะพำนักยังแหล่งน้ำ และถิ่นพำนักได้ หากเขายังไม่ได้ทำให้ถิ่นพำนักและแหล่งน้ำนั้นว่างลงเสียก่อน

ด้วยเหตุนี้ บ่าวคนหนึ่งจึงไม่มีสองหัวใจ ที่จะใช้หัวใจหนึ่งในการภักดีต่ออัลลอฮ ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ และมอบหมายต่อพระองค์ ส่วนอีกหัวใจหนึ่งนั้นมีไว้สำหรับสิ่งอื่น ทว่า ณ ที่นั้นมีเพียงหัวใจเดียวเท่านั้น หากมันไม่ถูกทำให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อพระผู้อภิบาลของเขา ด้วยการมอบหมาย ความรัก และความยำเกรงแล้วไซร้ มิเช่นนั้น มันก็จะหันเหไปยังสิ่งอื่น

ดังนั้น หากหัวใจนั้นหมกมุ่นอยู่กับอัลลอฮ เข้าใจในสัจธรรม ใคร่ครวญในความรู้ที่นำพาไปสู่ความใกล้ชิดพระองค์แล้ว ก็ถือว่ามันได้ถูกวางไว้ในที่ที่เหมาะสมของมันแล้ว เพราะแท้จริงมันไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อสิ่งอื่นใดนอกจากการนี้ แต่หากว่ามันไม่ได้ถูกหันเหไปยังการรู้จักอัลลอฮ และไม่ตระหนักรู้ถึงสัจธรรม ก็เท่ากับว่าเขาลืมพระผู้อภิบาลของตน หัวใจจึงไม่ถูกวางไว้ในที่อันควร แต่มันกลับหลงทางและไร้ทิศทาง

และถึงกระนั้น หัวใจก็ไม่ได้ว่างเปล่าเลย แต่มันกลับวนเวียนอยู่ในห้วงความคิดฟุ้งซ่าน และนานาความหวัง (ลม ๆ แล้ง ๆ) ช่างน่าประหลาดใจยิ่งนัก! มหาบริสุทธิ์แด่พระผู้อภิบาลของเรา ผู้ทรงอำนาจ ผู้ทรงปรีชาญาณ

สภาพเช่นนี้จะถูกเปิดเผยให้มนุษย์เห็นก็ต่อเมื่อเขากลับคืนสู่สัจธรรม ไม่ว่าจะในโลกนี้ขณะกลับเนื้อกลับตัว หรือเมื่อกลับไปสู่โลกหน้า เมื่อนั้นเขาจะเห็นความเลวร้ายของสภาพที่ตนเคยเป็นอยู่ และเห็นว่าหัวใจของเขาเคยหลงทางจากสัจธรรมไปได้อย่างไร

ข้อสรุปก็คือ : สิ่งใดก็ตามที่ไม่ใช่สัจธรรม ถือเป็นความเท็จ ดังนั้น หากหัวใจไม่ถูกวางไว้ในสัจธรรม ก็ย่อมเหลืออยู่เพียงความเท็จเท่านั้น

ดังนั้น หัวใจที่มุ่งหาสัจธรรม ความรู้ และการรำลึกถึงอัลลอฮ โดยหันเหออกจากสิ่งอื่น : ถือว่าดำเนินตามแนวทาง “หะนีฟียะฮ์” อันเป็นแนวทางดั้งเดิมของท่านนบีอิบรอฮีม عَلَيْهِ السَّلَام เพราะคำว่า “หะนัฟ” (الحنف) คือ การเอนออกจากสิ่งหนึ่งโดยหันไปมุ่งมั่นกับอีกสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ศาสนา “หะนีฟ” (الدين الحنيف) คือการมุ่งหน้าสู่อัลลอฮเพียงองค์เดียวและหันห่างจากสิ่งอื่นใด

นอกเหนือจากพระองค์ ผู้ที่มีหัวใจเช่นนี้ คือผู้ที่หัวใจเต็มเปี่ยมไปด้วยการเป็นบ่าวต่ออัลลอฮ มีหัวใจที่สะอาดบริสุทธิ์จากจริยธรรมอันต่ำทราม เป็นผู้ที่กลายเป็นบ่าวอย่างแท้จริงแด่พระผู้อภิบาลของเขา ทั้งด้วยจิตวิญญาณ หัวใจ สติปัญญา และร่างกายของเขา หากเขาพูด ก็พูดโดยขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮ หากเขากล่าว ก็กล่าวจากความรู้ที่มาจากอัลลอฮ และหากเขาปฏิบัติ ก็ปฏิบัติด้วยคำสั่งของอัลลอฮ

ดังนั้น ในทุกสภาพและทุกเวลา เขาจึงอยู่เพื่ออัลลอฮ และ 'โดยอัลลอฮ' (ด้วยการช่วยเหลือและอยู่ในการดูแลของพระองค์)

ณ ที่นี้ ควรตระหนักถึงสองประการ :

ประการแรก : เนื่องด้วยหัวใจเป็นศูนย์กลางของความรู้ ความตั้งใจ ความรัก และการกลับตัว สิ่งเหล่านี้จะเข้ามาในหัวใจได้ก็ต่อเมื่อหัวใจมีพื้นที่เปิดกว้างพอที่จะรับมัน

ดังนั้น เมื่ออัลลอฮทรงประสงค์จะนำทางบ่าวของพระองค์ พระองค์จะทรง 'เปิดทรวงอกของเขาให้กว้างและเบิกบาน' สิ่งดี ๆ เหล่านั้นจึงเข้ามาและพำนักอยู่ในนั้นได้ แต่เมื่อพระองค์ทรงประสงค์จะให้เขาหลงทาง พระองค์จะทรง 'ทำให้ทรวงอกของเขาคับแคบและอึดอัด' หัวใจจึงไม่มีที่ว่างให้สิ่งดี ๆ เหล่านั้นเข้ามาได้ มันจึงหันเหออกไป และรับสิ่งดี ๆ เหล่านั้นไม่ได้

ภาชนะเปล่าทั่วไปนั้น เมื่อมีสิ่งใดเข้าไปมันก็จะคับแคบลง และยิ่งเติมเท่าไหร่ก็ยิ่งคับแคบลงไปอีก ยกเว้นหัวใจที่อ่อนนุ่ม เพราะยิ่งเติมเต็มด้วยความศรัทธา และความรู้มากเท่าใด มันก็จะยิ่งขยายกว้าง และเปิดรับได้มากขึ้น

เท่านั้น และนี่คือหนึ่งในสัญญาณอันน่าอัศจรรย์แห่งเดชานุภาพของพระผู้อภิบาลของเรา

ดังนั้น การที่หัวใจและทรวงอกเปิดกว้าง จึงเป็นหนึ่งในความโปรดปรานอันยิ่งใหญ่ที่สุด และการที่มันคับแคบลง ก็เป็นหนึ่งในบทลงโทษที่รุนแรงที่สุด!

แท้จริงแล้ว หัวใจสำหรับความรู้และความศรัทธานั้น ก็เปรียบเสมือนภาชนะสำหรับน้ำ ภาชนะสำหรับน้ำผึ้ง และหุบเขาสำหรับรับกระแสน้ำที่หลากหลาย อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ أَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا ﴾

“พระองค์ทรงประทานน้ำลงมาจากฟากฟ้า แล้วลำน้ำต่าง ๆ ก็ไหลไปตามปริมาณของมัน” [อัร-เราะอฺด์ : 17]

และดังที่ท่านนบี صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ กล่าวว่า :**“แท้จริง อุปมาสิ่งที่อัลลอฮทรงส่งฉันมาด้วย อันได้แก่ ทางนำและความรู้ เปรียบดังฝนที่ตกลงบนผืนดิน แล้วมีส่วนหนึ่งของดินนั้นเป็นดินดี มันได้ดูดซับน้ำไว้ แล้วทำให้พืชพันธุ์และหญ้าอันมากมายงอกเงยขึ้น”** [10]

ชัยคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮ์ กล่าวว่า : มีรายงานมาถึงเราจากชาวสลัฟบางท่านกล่าวว่า : “หัวใจทั้งหลายคือภาชนะของอัลลอฮในหน้าแผ่นดินของพระองค์ ดังนั้น หัวใจอันเป็นที่รักยิ่ง ณ อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ก็คือ

[10] บันทึกโดย อัล-บุคอรีย์ หมายเลข 79, และมุสลิม หมายเลข 2282, สำนวนนี้เป็นของท่าน

หัวใจที่อ่อนนุ่มที่สุดและบริสุทธิ์ที่สุด" และนี่เป็นอุปมาอุปมัยที่ดีงาม เพราะแท้จริงแล้ว หากหัวใจอ่อนโยนและนุ่มนวล การรับความรู้ของมันก็จะเป็นไปอย่างง่ายดาย และความรู้ก็จะหยั่งรากลึกในนั้น มั่นคง และบังเกิดผลดีออกมา แต่ถ้าหากหัวใจแข็งกระด้าง และหยาบกร้าน การรับความรู้ก็จะเป็นเรื่องยากลำบาก และนอกเหนือจากนั้น (ไม่ว่าอ่อนหรือแข็ง) หัวใจก็จำเป็นต้องมีความพร้อมที่จะงอกเงย มีความใสสะอาด และมีความสมบูรณ์ปลอดโรคด้วย เพื่อให้ความรู้สามารถเจริญเติบโตอย่างดีในนั้นและออกผลที่งดงามได้ มิเช่นนั้นแล้ว หากหัวใจรับความรู้มาทั้ง ๆ ที่ยังมีความขุ่นมัว และความเลวร้ายอยู่ภายใน มันก็จะทำให้ความรู้นั้นเสียหายไป เปรียบเสมือนวัชพืชในแปลงเพาะปลูก ถึงแม้ว่ามันจะไม่ได้ขัดขวางเมล็ดพันธุ์จากการงอกเงยโดยสิ้นเชิง แต่มันก็จะขัดขวางไม่ให้พืชนั้นเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ และให้ผลผลิตที่ดีได้ และสิ่งนี้ย่อมชัดเจนสำหรับผู้มีปัญญาญาณ".[11]

ประการที่สอง : เมื่อใดก็ตามที่มนุษย์มุ่งความสนใจทั้งหมดของตนไปยังสิ่งใด สิ่งนั้นก็จะกลายเป็นม่านกั้นเขาออกจากสิ่งอื่น

ดังนั้น เมื่อหัวใจหันไปสนใจสิ่งใด มันก็จะหันเหออกจากสิ่งอื่นไปโดยปริยาย ความแรงของการหันเหนี้ขึ้นอยู่กับว่ามันถูกดึงดูดไปยังสิ่งนั้นมากแค่ไหน และเมินเฉยต่ออีกสิ่งมากแค่ไหน

ฉะนั้น หากหัวใจถูกครอบงำด้วยสิ่งล่อลวงทางโลกและตัณหาของตนเองจนมันเข้ามายึดครองหัวใจแล้ว ณ เวลานั้น เขาก็ได้ละเลยสิทธิอันขอบ

[11] อัล-ฟะตาวา เล่ม 9 หน้า 315

ธรรมของหัวใจ และพลาดการมองเห็นสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง เขาในสภาพนี้ก็เปรียบเหมือนดวงตาที่ก้มมองแต่พื้นดิน จึงไม่อาจเห็นสิ่งที่อยู่ข้างหน้าได้ หรือเหมือนดวงตาที่มีผงเข้า ทำให้มองเห็นสิ่งต่าง ๆ ไม่ชัดเจน

ดังนั้น ผู้ใดปรารถนาความบริสุทธิ์ และความดีงามของหัวใจตน ก็จงเลือกอัลลอฮ เหนือกว่าความอยากของตนเอง เพราะแท้จริงแล้ว หัวใจที่ผูกพันอยู่กับตัณหาและความคลุมเครือสงสัยนั้น ย่อมถูกปิดกั้นจากการเข้าถึงอัลลอฮ ตามระดับความผูกพันที่มันมีต่อสิ่งเหล่านั้น

และความสมบูรณ์ของความรักคือการที่บ่าวรักพระผู้อภิบาลของเขาด้วยหัวใจทั้งหมดของเขา และตราบใดที่เขายังหันไปให้ความสนใจสิ่งอื่น ก็แสดงว่ามุมหนึ่งในหัวใจของเขายังคงวุ่นอยู่กับสิ่งอื่นนั้น!

ดังนั้น ยิ่งหมกมุ่นอยู่กับสิ่งอื่นนอกเหนือจากอัลลอฮมากเท่าใด ความรักที่มีต่ออัลลอฮก็จะยิ่งลดน้อยลงเท่านั้น และเมื่อท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า :"**บรรดามลาอิกะฮ์ จะไม่เข้าบ้านที่มีสุนัขหรือรูปภาพ**"[12] นั่นหมายความว่า มลาอิกะฮ์ผู้ทรงเกียรตินั้นถูกสุนัข และรูปภาพขัดขวางไม่ให้เข้าบ้าน แล้วการรู้จักอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ความรักต่อพระองค์ ความหอมหวานจากการรำลึกถึงพระองค์ และความสุขใจเมื่อได้อยู่ใกล้ชิดพระองค์ จะแทรกซึมเข้าไปอยู่ในหัวใจที่เต็มไปด้วย 'สุนัขแห่งตัณหา' และ 'รูปภาพของมัน' ได้อย่างไรกัน?!

[12] บันทึกโดย อัล-บุคอรีย์ หมายเลข 3322, และมุสลิม หมายเลข 2106

และถ้าหากความสะอาดของเสื้อผ้า และร่างกายเป็นเงื่อนไขให้การละหมาดนั้นใช้ได้ ซึ่งถ้าหากบกพร่องในเรื่องนี้ไป การละหมาดก็จะใช้ไม่ได้ แล้วจะเป็นอย่างไร หากหัวใจนั้นสกปรก โดยที่เจ้าของไม่ได้ชำระล้างมันให้สะอาด เขาจะได้รับประโยชน์จากการละหมาดนั้นอย่างเต็มที่ได้อย่างไรกัน?! และความสะอาดภายนอกเป็นเพียงการทำให้ความสะอาดภายในสมบูรณ์มิใช่หรือ?!

และถ้าหากการหันหน้าสู่กิบลัตในการละหมาดเป็นเงื่อนไขให้การละหมาดนั้นใช้ได้ แล้วจะคิดเห็นอย่างไรกับการละหมาดของคนที่ไม่ได้หันหัวใจของเขาและร่างกายมุ่งสู่พระเจ้าแห่งกิบลัต แต่ร่างกายของเขากลับหันไปยังบัยตุลลอฮ์ ส่วนหัวใจของเขากลับหันเหไปยังสิ่งอื่นนอกเหนือจาก อัลลอฮ[13]

ท่านนบี صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ กล่าวว่า : **“ดังนั้น เมื่อพวกท่านละหมาด ก็อย่าได้หันซ้ายหันขวา (วอกแวก) เพราะแท้จริงอัลลอฮทรงหันพระพักตร์ของพระองค์สู่ใบหน้าบ่าวของพระองค์ในการละหมาดของเขา ตราบใดที่เขายังไม่หันไป (วอกแวก)”**[14]

[13] มะดาริจญ์ อัส-สาลิกีน เล่ม 2 หน้า 391

[14] บันทึกโดย อัต-ติรมิซีย หมายเลข 2863

الْقَلْبُ لَا يَتَّسِعُ لِلْعِوَضِ وَ الْمُعَوَّضِ عَنْهُ

หัวใจไม่สามารถรองรับทั้ง 'สิ่งทดแทน'

และ 'สิ่งที่ถูกแทนที่' ไปพร้อมกันได้[15]

[15] (คือ ไม่สามารถรับเอาสิ่งที่ไม่ใช่บัญญัติศาสนาเข้ามา โดยไม่กระทบต่อพื้นที่ของสิ่งที่เป็นบัญญัติศาสนา) อิกฺติฎออ์ อัศ-ศิรอฏ อัล-มุสตะกีม เล่ม 1 หน้า 544, และมัจมูอ์ อัล-ฟะตาวา หน้า 173-174

แท้จริง บทบัญญัติศาสนา คืออาหารและพลังของหัวใจ ท่านอิบนุ มัสอูด رضي الله عنه กล่าวว่า : **“แท้จริง อัลกุรอานนี้คือ 'สำรับอาหาร' (งานเลี้ยง) ของอัลลอฮ ผู้ใดเข้ามาในนั้น เขาก็ปลอดภัย”** [16]

และธรรมชาติของร่างกายนั้น เมื่อหิว แล้วได้กินอาหารจนพอเพียงกับความต้องการแล้ว มันก็จะไม่ต้องการอาหารอื่นอีก ถึงขั้นที่ว่ามันจะไม่กินอาหารอื่นนั้น ต่อให้กิน ก็จะกินด้วยความไม่ชอบใจ และฝืนใจ และบางทีการกินนั้นอาจเป็นโทษแก่ตัวมันเอง เช่นเดียวกัน บ่าวของอัลลอฮ หากเขาไปหาประโยชน์บางส่วนจากการงานอื่นที่ไม่ใช่สิ่งที่ศาสนาบัญญัติไว้ ความปรารถนาของเขาที่มีต่อสิ่งที่ศาสนาบัญญัติไว้ก็จะลดน้อยลง และประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากมันก็จะลดลงตามขนาดที่เขาได้หันไปหาสิ่งอื่นนั้นมาทดแทน ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้ที่ทุ่มเทความปรารถนาอย่างแรงกล้าและความมุ่งมั่นทั้งหมดไปยังสิ่งที่ศาสนาบัญญัติไว้ เพราะแท้จริงแล้ว ความรักที่เขามีต่อสิ่งนั้นและประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากมันจะยิ่งใหญ่ขึ้น ศาสนาของเขาจะสมบูรณ์ และอิสลามของเขาจะครบถ้วน

และหลักการในที่นี้คือ ผู้ใดไม่ปฏิบัติสิ่งที่ถูกสั่งใช้ เขาก็จะลงเอยด้วยการทำสิ่งที่ถูกห้ามบางส่วน และผู้ใดทำสิ่งที่ถูกห้าม เขาก็จะไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่ถูกสั่งใช้ทั้งหมดได้

ดังนั้น จึงเป็นไปไม่ได้ที่มนุษย์จะปฏิบัติทุกสิ่งที่ถูกสั่งใช้ได้ครบถ้วนพร้อม ๆ กับที่เขายังทำสิ่งที่ถูกห้ามบางอย่างอยู่ และก็เป็นไปไม่ได้ที่เขาจะละ

[16] บันทึกโดย อัด-ดาริมีย์ 4/2093

ทิ้งทุกสิ่งที่ถูกห้ามได้หมดจด หากเขายังละเลยสิ่งที่ถูกสั่งใช้บางอย่างอยู่ เพราะแท้จริง การละทิ้งสิ่งที่ถูกห้ามนั้นก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ถูกสั่งใช้เช่นกัน ดังนั้น ทุกสิ่งที่ทำให้เขาหันเหออกจากสิ่งที่เป็นวาญิบ ก็ถือเป็นสิ่งที่ต้องห้าม และทุกสิ่งที่จำเป็นต้องทำเพื่อให้สามารถปฏิบัติสิ่งที่เป็นวาญิบได้สำเร็จ การทำสิ่งนั้นก็ถือเป็นวาญิบด้วย

และอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงตรัสว่า :

﴿ فَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِۦ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ ﴾

“แต่แล้วพวกเขาก็ลืมส่วนหนึ่งจากสิ่งที่พวกเขาถูกเตือนไว้ เราจึงได้ให้เกิดขึ้นระหว่างพวกเขาซึ่งการเป็นศัตรูและการเกลียดชังกัน” [อัล-มาอิดะฮ์ : 14]

หมายความว่า : เมื่อพวกเขาละทิ้งส่วนหนึ่งจากสิ่งที่ถูกตักเตือน พวกเขาก็หันไปเอาสิ่งอื่นมาทดแทน ดังนั้น ความเป็นศัตรูและความเกลียดชังจึงเกิดขึ้นระหว่างพวกเขา

และอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ اتَّبِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِن دُونِهِۦ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴾

“พวกเจ้าจงปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกประทานลงมาแก่พวกเจ้าจากพระเจ้าของพวกเจ้าเถิด และอย่าปฏิบัติตามบรรดาผู้คุ้มครองใดๆ อื่นจากพระองค์ ส่วนน้อยจากพวกเจ้าเท่านั้นแหละที่จะรำลึก” [อัล-อะอ์รอฟ : 3]

พระองค์ทรงสั่งให้ปฏิบัติตามสิ่งที่ทรงประทานลงมา และทรงห้ามจากสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งนั้น นั่นคือการปฏิบัติตามบรรดาผู้คุ้มครองอื่นจากพระองค์ ดังนั้น ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามอย่างหนึ่ง ก็ย่อมปฏิบัติตามอีกอย่างหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้ คุณจะพบว่าผู้ที่ฟังเพลงมาก ๆ – จนกระทั่งมันครอบงำหัวใจของเขา – ความปรารถนาในการฟังอัลกุรอานของเขาก็จะลดน้อยลง จนบางทีเขาอาจจะเกลียดชังมันเลยทีเดียว!

ความรักในอัลกุรอานและความรักในท่วงทำนองเพลงในหัวใจของบ่าวคนหนึ่งนั้น ไม่อาจอยู่ร่วมกันได้

และผู้ที่เดินทางไปเยี่ยมสุสาน และสถานสักการะเชิงชิริกอยู่เป็นประจำ ความรักและความยิ่งใหญ่ของการทำหัจญ์ ณ บัยตุลลอฮฺ ที่ควรจะมีอยู่ในหัวใจของคนที่มีซุนนะฮ์เป็นแนวทาง ก็จะไม่มีเหลืออยู่ในใจของเขา

และผู้ที่หมกมุ่นกับการรับเอาวิทยปัญญาและมารยาทจากคำพูดของนักปราชญ์ตะวันออกและตะวันตก วิทยปัญญาและมารยาทของอิสลามก็จะไม่มีตำแหน่งนั้นเหลืออยู่ในหัวใจของเขาอีกต่อไป

และผู้ที่หมกมุ่นกับการอ่านนิยาย และเรื่องเล่าไร้สาระ ก็แทบจะไม่มีที่ว่างเหลือสำหรับเรื่องราวของบรรดานบีและชีวประวัติของพวกเขาในหัวใจของเขาให้ได้ใส่ใจอีกเลย

และเช่นเดียวกัน ผู้ที่หมกมุ่นอยู่กับบิดอะฮ์ (สิ่งอุตริกรรมในศาสนา) ในการปฏิบัติอิบาดะฮ์ของเขา ความใส่ใจในการปฏิบัติตามซุนนะฮ์ในเรื่องนั้น ๆ ของเขาก็จะอ่อนแอลง

และบรรดาผู้ที่หันหลังให้กับการวิงวอนขอดุอาอ์ที่มาจากซุนนะฮ์ และการขอความช่วยเหลือ (ตะวัสสุล) ที่ศาสนาอนุญาต ก็แทบจะไม่ใช้สิ่งเหล่านั้นเลยในการวิงวอนของพวกเขา แต่สิ่งที่มักจะติดปากพวกเขาส่วนใหญ่กลับเป็นดุอาอ์ที่พวกเขาแต่งขึ้นเอง และการตะวัสสุลที่พวกเขาอุตริขึ้นมา ซึ่งอัลลอฮไม่เคยประทานหลักฐานใด ๆ มายืนยันเลย และตัวอย่างทำนองนี้มีอีกมากมาย

และตาบิอีนผู้ทรงเกียรติ หะซาน บิน อะฏียะฮ์ อัล-มุหาริบีย์ رَحِمَهُ ٱللَّهُ ได้กล่าวว่า : **"ไม่มีกลุ่มชนใดอุตริสิ่งใหม่ขึ้นมาในศาสนาของพวกเขา เว้นแต่อัลลอฮจะทรงถอนซุนนะฮ์ที่เหมือนกันนั้นออกจากพวกเขาไป แล้วพระองค์จะไม่ทรงนำมันกลับคืนมาให้พวกเขาอีกจนกระทั่งวันกิยามะฮ์"**[17]

และเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ใครก็ตามที่ลองสังเกตดูสภาพของผู้คนก็จะรู้ดี ด้วยเหตุนี้เอง บทบัญญัติศาสนา จึงตำหนิอย่างรุนแรงต่อผู้ที่คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ในศาสนา (บิดอะฮ์) และรังเกียจการกระทำนั้น เพราะถ้าหากว่าการทำบิดอะฮ์เป็นแค่เรื่องที่ทำไปแล้วก็แค่เสมอตัว เรื่องมันก็คงจะไม่ร้ายแรงอะไร

แต่ความจริงคือไม่ใช่อย่างนั้น! เพราะบิดอะฮ์ย่อมนำมาซึ่งความเสียหาย ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างแน่นอน ตัวอย่างหนึ่งของความเสียหายนั้นก็

[17] บันทึกโดย อัด-ดาริมีย์ เล่ม 1 หน้า 231

คือ มันทำให้ประโยชน์ที่เขาควรจะได้รับจากบทบัญญัติศาสนาลดน้อยลงไป นั่นก็เพราะหัวใจมันไม่มีที่ว่างพอสำหรับทั้ง 'สิ่งทดแทน' (คือ บิดอะฮ์) และ 'สิ่งที่ถูกแทนที่' (คือ ซุนนะฮ์) พร้อม ๆ กัน!

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี ﷺ จึงได้กล่าวถึงเทศกาลรื่นเริงสองวันที่มีมาก่อนอิสลาม (ในสมัยญาฮิลียะฮ์) ว่า :

كَانَ لَكُمْ يَوْمَانِ تَلْعَبُونَ فِيهِمَا، وَقَدْ أَبْدَلَكُمُ اللهُ بِهِمَا خَيْرًا مِنْهُمَا : يَوْمُ الْفِطْرِ، وَيَوْمُ الْأَضْحَى

"พวกท่านเคยมีสองวันที่ใช้เล่นรื่นเริงกัน แต่ตอนนี้อัลลอฮได้ทรงเปลี่ยนให้พวกท่านมีวันที่ดีกว่านั้นสองวัน นั่นคืออีดิลฟิฏร์ และวันอีดิลอัฎฮา"[18]

ดังนั้น การที่หัวใจของบ่าวได้รับการบำรุงเลี้ยงจากการงานที่เป็นบิดอะฮ์ ย่อมเป็นอุปสรรคขัดขวางไม่ให้มันได้รับการบำรุงเลี้ยง – หรือไม่ให้ได้รับการบำรุงเลี้ยงอย่างสมบูรณ์ – จากการงานที่ดีงาม มีประโยชน์ และถูกต้องตามบทบัญญัติศาสนา มันจึงทำให้สภาพของเขาเสื่อมเสียลงโดยที่เขาไม่รู้ตัว เช่นเดียวกับที่ร่างกายของผู้ที่บริโภคอาหารที่ไม่ดี ย่อมเสื่อมเสียไปโดยที่เขาไม่รู้ตัว

และนี่คือสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงโทษภัยบางประการของบิดอะฮ์!

ข้อสรุปก็คือ เมื่อหัวใจหันไปหาสิ่งทดแทนอันได้แก่สิ่งที่ไม่ใช่บทบัญญัติ แทนที่สิ่งที่เป็นบทบัญญัติ และหันไปหาความเท็จ แทนที่สัจธรรม

---

[18] บันทึกโดย อัน-นะสาอีย์ เล่ม 3 หน้า 179

แล้ว ความปรารถนาในสัจธรรม และสิ่งที่เป็นบทบัญญัติก็จะอ่อนกำลังลง และความรักและความเทิดทูนที่เคยมีต่อสิ่งเหล่านั้นก็จะหมดไป ดังนั้น ผลกระทบของมัน ที่มีต่อหัวใจจึงลดน้อยลงไปด้วยเหตุนั้น ด้วยเหตุนี้ จิตวิญญาณทั้งหลายจึงประสบกับความขาดทุนอย่างชัดแจ้ง!

และที่ร้ายแรงยิ่งกว่านั้น คือ ผู้ใดหันหลังให้กับการเป็นบ่าวของอัลลอฮ การเชื่อฟัง และความรักที่มีต่อพระองค์ เขาก็จะถูกทดสอบให้ต้องไปเป็นทาสรับใช้สิ่งถูกสร้างอื่น ต้องรักมัน และต้องบริการมัน อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ทรงตรัสว่า :

﴿ وَمَن يَعْشُ عَن ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ﴾

"และผู้ใดผินหลังจากการรำลึกถึงพระผู้ทรงกรุณาปราณี เราจะให้ชัยฏอนตัวหนึ่งแก่เขา แล้วมันก็จะเป็นสหายของเขา" [อัซ-ซุครุฟ : 36]

และผู้ใดมีความกลัวต่อสิ่งอื่นนอกเหนือจากอัลลอฮอย่างใหญ่ ความกลัวต่อพระเจ้าของเขาก็จะน้อยลง

ผู้ใดมีสิ่งที่รักใคร่ผูกพันมากมาย – นอกเหนือจากอัลลอฮ - อยู่ในหัวใจ ความรักต่ออัลลอฮในหัวใจของเขาก็จะลดน้อยถอยลง

ดังนั้น ผู้มีสติปัญญาจึงต้องต่อสู้กับใจตนเอง เพื่อทำให้หัวใจว่างเว้นจากการหมกมุ่นอยู่กับเรื่องไร้สาระและความฟุ้งซ่าน และต้องพยายามลบล้างความคิดเหล่านั้นออกจากใจตนเองทุกครั้งที่มันผุดเข้ามา โดยไม่หันไปให้ความสนใจมัน ยิ่งกว่านั้นคือต้องไม่ปล่อยให้มันเข้ามาเติมเต็มหัวใจ นี่คือหนึ่งในยา

บำบัดที่ทรงคุณค่าที่สุดในการฟื้นฟูแก้ไขหัวใจ และเป็นปัจจัยที่ทรงพลังที่สุด ซึ่งช่วยในการป้องกันความชั่วร้ายให้ออกห่างจากหัวใจ

เช่นเดียวกับที่เขาจำเป็นต้องติดอาวุธด้วย ความมุ่งมั่นตั้งใจอันสูงส่ง เพราะแท้จริงแล้ว สิ่งที่ขับเคลื่อนบ่าวคนหนึ่ง - ด้วยอนุมัติแห่งพระเจ้าของเขา - นั้นคือความมุ่งมั่นตั้งใจของเขานั่นเอง และเมื่อความมุ่งมั่นนั้นสูงส่งและทะยานขึ้นสูงแล้ว บรรดาอุปสรรคและภัยพิบัติต่าง ๆ ก็ไม่อาจตามทันได้ เปรียบเหมือนนกที่เมื่อบินทะยานสูงขึ้นไปในท้องฟ้า นักล่าก็พลาดเป้า ทั้งปืนและลูกธนูก็ไม่อาจยิงไปถึงตัวมันได้ อาวุธเหล่านี้จะทำอันตรายนกได้ก็ต่อเมื่อมันไม่ได้บินอยู่ในที่สูง เช่นเดียวกัน ความมุ่งมั่นที่สูงส่งย่อมพ้นจากเงื้อมมือของบาป และสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ มีแต่ความมุ่งมั่นที่ต่ำต้อยเท่านั้นที่จะประสบกับภัยพิบัติ

ดังนั้น ผู้ใดมีความมุ่งมั่นตั้งใจสูงส่ง เขาก็จะปลอดภัย - ด้วยการช่วยเหลืออำนวยพรจากอัลลอฮ - ให้พ้นจากภัยพิบัติทั้งปวง

และเป้าหมายที่แท้จริงคือ การที่หัวใจนั้นรวมมุ่งตรงไปยังอัลลอฮ มีความสงบมั่นอยู่กับพระองค์ และพักพิงใจไปยังพระองค์โดยสิ้นเชิง โดยปราศจากสิ่งใดมาแย่งชิง ไม่มีสิ่งใดมาฉุดดึง และไม่มีสิ่งใดมาขัดขวาง สภาวะเช่นนี้แหละคือความสมบูรณ์แข็งแรง คือชีวิตชีวา และคือความสุขสบายอันแท้จริงของหัวใจ

นี่เป็นเรื่องที่มีคุณประโยชน์อย่างมหาศาล ซึ่งจะเข้าถึงได้ก็เฉพาะผู้ที่มีจิตวิญญาณอันสูงส่งและมีความมุ่งมั่นตั้งใจอันสูงส่งเท่านั้น

และจะมีอะไรยิ่งใหญ่ไปกว่าหัวใจที่เลือกพระเจ้า และความพึงพอใจของพระองค์ มาก่อนอารมณ์ใฝ่ต่ำ ความอยาก และแรงกระตุ้นตามธรรมชาติของตนเอง! เขาผู้นั้นเปรียบเสมือนผู้ที่กำลังหนีเข้าหาพระเจ้าของตนให้พ้นจากกองทัพกิเลสตัณหา และหันหน้าเข้าหาพระองค์ท่ามกลางพายุแห่งความวุ่นวาย และความหลงใหลเหล่านั้น

และจงรู้เถิดว่า ผลตอบแทนสำหรับสภาพจิตใจเช่นนี้จะได้รับอย่างรวดเร็วในโลกนี้ก่อนโลกหน้าเสียอีก เพราะเมื่อหัวใจนั้นตื่นเช้า และเข้านอนโดยไม่มีเป้าหมายอื่นใดนอกจากอัลลอฮเพียงองค์เดียวแล้ว อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ก็จะทรงจัดการดูแลความต้องการทุกอย่างของเขาให้ และทรงแบกรับภาระทุกสิ่งที่ทำให้เขากังวล พระองค์จะทรงทำให้หัวใจของเขาว่างเพื่อรักพระองค์ ลิ้นของเขาว่างเพื่อรำลึกถึงพระองค์ และร่างกายของเขาว่างเพื่อการเชื่อฟังพระองค์

แต่ทว่า หากเขาตื่นเช้า และเข้านอนโดยมีความห่วงกังวลอยู่แต่เรื่องดุนยา อัลลอฮก็จะทรงให้เขาแบกรับความกังวล ความเศร้าโศก และความทุกข์ยากของมัน และทรงปล่อยให้เขาพึ่งพาตนเอง หัวใจของเขาก็จะวุ่นวายอยู่กับความรักต่อสิ่งถูกสร้าง จนห่างเหินจากความรักต่ออัลลอฮ ลิ้นของเขาก็จะวุ่นอยู่กับการพูดถึงผู้คน แทนที่จะรำลึกถึงอัลลอฮ และร่างกายของเขาก็จะวุ่นอยู่กับการรับใช้และทำงานให้ผู้อื่น เขาจึงต้องเหน็ดเหนื่อยตรากตรำเหมือนสัตว์ป่า ที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของคนอื่น และทำลายร่างกายตนเองเพื่อผลประโยชน์ของผู้อื่น!

ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า :**"ผู้ใดที่ให้ความสำคัญสูงสุดกับอาคิเราะฮฺ อัลลอฮจะทรงทำให้ความรู้สึกพอเพียงอยู่ในหัวใจของเขา จะทรงรวบรวมกิจการต่าง ๆ ของเขาให้เป็นระเบียบเรียบร้อย และดุนยาก็จะมาหาเขาเองแม้ว่ามันจะไม่ต้องการก็ตาม แต่ผู้ใดที่ให้ความสำคัญสูงสุดกับดุนยา อัลลอฮจะทรงทำให้เขารู้สึกขาดแคลนอยู่ตลอดเวลา (ประหนึ่งความจนอยู่ตรงหน้า) จะทรงทำให้กิจการต่าง ๆ ของเขาสับสนวุ่นวาย และเขาจะไม่ได้รับสิ่งใดจากดุนยาเลยนอกจากสิ่งที่ถูกกำหนดไว้แล้วสำหรับเขาเท่านั้น"**.[19]

และผลตอบแทนอันเร่งด่วนที่เพียงพอแล้วสำหรับการหันหน้าเข้าหาอัลลอฮ และการทำให้หัวใจหมกมุ่นอยู่กับการรักและการรำลึกถึงพระองค์ก็คือ การที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ จะทรงนำหัวใจของปวงบ่าวให้หันมายอมรับและรักใคร่ผู้ที่หันเข้าหาพระองค์ เช่นเดียวกับที่พระองค์จะทรงทำให้หัวใจของพวกเขาเมินเฉยต่อผู้ที่หันหลังให้พระองค์ เพราะแท้จริงแล้ว หัวใจของปวงบ่าวนั้นอยู่ในพระหัตถ์ของอัลลอฮ ไม่ใช่อยู่ในมือของพวกเขาเอง

ชาวสลัฟบางท่านกล่าวว่า : "ไม่มีบ่าวคนใดที่หันหน้าเข้าหาอัลลอฮด้วยหัวใจของเขาอย่างแท้จริง เว้นแต่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ จะทรงนำหัวใจของผู้ศรัทธาทั้งหลายให้หันมายอมรับและรักใคร่เขา จนกระทั่งพระองค์จะทรงประทานความรักและความเมตตาของพวกเขาให้แก่เขา".[20]

---

[19] บันทึกโดย อัต-ติรมิซียฺ หมายเลข 2465

[20] เราฎาะตุลมุฮิบบีน หน้า 417

الْقَلْبُ هُوَ الْأَصْلُ وَ الْجَوَارِحُ تَبَعٌ

หัวใจคือรากฐาน และอวัยวะคือส่วนตาม.[21]

[21] บะดาอิอุลฟะวาอิด เล่ม 3 หน้า 1147, อัดดาอ์ วัดดะวาอ์ หน้า 215, มุคตะศ็อร อัศศอวาอิก หน้า 596, อัลอีมาน อัลเอาซัฏ หน้า 130, 428, และ มัจญ์มูอ์ อัลฟะตาวา เล่ม 7 หน้า 187, เล่ม 14 หน้า 114-121

หัวใจเปรียบเสมือนกษัตริย์ และผู้ปกครองอวัยวะต่าง ๆ ส่วนอวัยวะก็เปรียบดั่งกองทหารและไพร่พลที่เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่ง ดังนั้น หากกษัตริย์ดีงาม ไพร่พลก็จะดีงามตามไปด้วย แต่หากกษัตริย์เสื่อมเสีย ไพร่พลก็จะเสื่อมเสียตาม

ท่านอบูฮุร็อยเราะฮ์ رَضِيَ ٱللَّهُ عَنْهُ กล่าวว่า : **"หัวใจคือราชา และมีไพร่พลของตน หากราชาดีงาม ไพร่พลก็จะดีงามตาม แต่หากราชาเสื่อมเสียไพร่พลก็จะเสื่อมเสียตามไปด้วย"**[22]

และเมื่อร่างกายเป็นส่วนตามของหัวใจ ก็ไม่มีสิ่งใดจะตั้งมั่นอยู่ในหัวใจ เว้นแต่ผลของมันจะต้องปรากฏออกมาทางร่างกายอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะในรูปแบบใดก็ตาม

ด้วยเหตุนี้ หัวใจจึงเป็นรากฐาน ดังนั้น หากมีความรู้ และความตั้งใจอยู่ในหัวใจ สิ่งนั้นก็จะแพร่กระจายไปสู่ร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และเป็นไปไม่ได้เลยที่ร่างกายจะไม่คล้อยตามสิ่งที่หัวใจปรารถนา

ด้วยเหตุนี้ ท่านนบี صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ จึงกล่าวว่า :

أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

[22] บันทึกโดย มะอ์มัร ในหนังสือ อัลญามิอ์ เล่ม 11 หน้า 221 (ใน มุศ็อนนัฟ อับดุรร็อซซาก), และจากสายรายงานของท่าน : อบู นุอัยม์ ใน อัฮฺฏิบบ์ อันนะบะวีย์ เล่ม 1 หน้า 224, และ อัลบัยฮะกีย์ ใน ชุอะบุลอีมาน เล่ม 1 หน้า 257

"พึงทราบเถิดว่า แท้จริงในร่างกายนั้นมีก้อนเนื้อชิ้นหนึ่ง หากมันดีงาม ร่างกายทั้งหมดก็จะดีงามตามไปด้วย และหากมันเสื่อมเสีย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสื่อมเสียตามไปด้วย พึงทราบเถิดว่า มันคือ หัวใจ"[23]

ดังนั้น ถ้าหัวใจดีงาม – คือมีทั้งความรู้และความศรัทธาในทางปฏิบัติ – ร่างกายก็จำเป็นต้องดีงามตามไปด้วยอย่างเลี่ยงไม่ได้ หมายความว่า ร่างกายจะแสดงออกผ่านคำพูดดี ๆ และการกระทำดี ๆ แต่ถ้าไม่มีผลดีแสดงออกมาเลย นั่นก็เป็นสัญญาณว่าข้างในหัวใจมีปัญหา!

ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า :

التَّقْوَىٰ هَاهُنَا

"ตักวาอยู่ตรงนี้" แล้วท่านก็ชี้ไปที่หน้าอกของท่านสามครั้ง[24]

และใครก็ตามที่ลองพิจารณาหลักศาสนาอิสลามจากแหล่งที่มา (กุรอ่าน-หะดีษ) จริง ๆ จะรู้ว่า การกระทำของร่างกายนั้น เชื่อมโยงกับการทำงานของหัวใจ และจะไม่มีประโยชน์เลย หากขาดการทำงานของหัวใจ

ต้องรู้ด้วยว่า การงานของหัวใจนั้น สำคัญยิ่งกว่าการงานของร่างกาย สำหรับบ่าวของอัลลอฮ สิ่งเดียวที่แยกผู้ศรัทธาออกจากคนหน้าไหว้หลังหลอก (มุนาฟิก) ก็คือสิ่งที่อยู่ในใจของพวกเขานั่นเอง! เป็นไปไม่ได้เลยที่ใครจะเข้ารับอิสลามได้ หากใจยังไม่ยอมรับก่อนที่ร่างกายจะแสดงออก!

---

[23] บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 52, และมุสลิม หมายเลข 1599

[24] บันทึกโดย มุสลิม หมายเลข 2564

แล้วการงานดี ๆ ที่ทำไปจะมีประโยชน์อะไร หากไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ถูกต้อง และการให้เอกภาพต่ออัลลอฮอย่างบริสุทธิ์ใจจริง ๆ

เมื่อเข้าใจสิ่งที่ผ่านมาแล้ว ก็มีเรื่องที่ควรใส่ใจดังนี้ :

ข้อแรก : การรู้เรื่องของหัวใจนั้น สำคัญกว่าการรู้เรื่องของร่างกาย เพราะหัวใจคือ รากฐาน ส่วนข้อปฏิบัติทางร่างกายเป็นผลที่ตามมา แต่คนส่วนใหญ่มักจะหลงลืมเรื่องนี้ไป!

ข้อสอง : ผลบุญ การลงโทษ คำชม คำตำหนิ และผลอื่น ๆ ที่ตามมานั้น โดยหลักแล้ว มีไว้สำหรับหัวใจ ส่วนร่างกายเป็นเพียงส่วนที่ทำตามเท่านั้น

ดังนั้น ช่างโชคดีจริง ๆ สำหรับคนที่คอยดูแลเอาใจใส่หัวใจของตัวเอง!

ข้อสาม : จุดประสงค์หลักของการงานต่าง ๆ อันดับแรกคือ การทำให้หัวใจดีงาม มั่นคง และแสดงออกถึงความภักดีต่อพระผู้อภิบาล และพระผู้เป็นเจ้าของมัน ส่วนการงานของร่างกายถูกกำหนดให้เป็นส่วนตามของจุดประสงค์นี้ ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ لَن يَنَالَ ٱللَّهَ لُحُومُهَا وَلَا دِمَآؤُهَا وَلَٰكِن يَنَالُهُ ٱلتَّقْوَىٰ مِنكُمْ ﴾

"เนื้อของมันและเลือดของมันจะไม่ถึงอัลลอฮแต่อย่างใด แต่การยำเกรงของพวกเจ้าจะถึงพระองค์ เช่นนั้นแหละเราได้ทำให้มันยอมจำนนต่อพวกเจ้า" [อัล-ฮัจญ์ : 37]

ข้อสี่ : การแสดงความภักดีของหัวใจนั้น ยิ่งใหญ่กว่า ยาวนานกว่า และต่อเนื่องกว่าการแสดงความภักดีของร่างกาย การงานของหัวใจเป็นสิ่งจำเป็นตลอดเวลา ต่างจากการงานของร่างกาย

ข้อห้า : ทุกสิ่งที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงสั่งใช้บ่าว จำเป็นต้องเริ่มต้นที่หัวใจก่อนเสมอ เพราะหัวใจคือรากฐาน ถึงแม้สิ่งนั้นจะถูกสั่งให้ทำโดยส่วนอื่นของร่างกายตามมาก็ตาม คือ บ่าวจะต้องรู้คำสั่งและข้อห้ามด้วยใจ และตั้งใจที่จะเชื่อฟังและทำตามด้วยใจ การมีความรู้ในสิ่งที่ถูกสั่งใช้ และการตั้งใจทำตามนั้น ต้องมีมาก่อนที่จะลงมือทำจริง ดังนั้น หัวใจจึงเป็นดังรากฐานเสมอ

ตัวอย่างคำพูดที่ถูกสั่งใช้ หัวใจต้องเกี่ยวข้องเป็นพิเศษ คือ หัวใจต้องรู้ว่ากำลังจะพูดอะไร และตั้งใจจะพูดอะไร ด้วยเหตุนี้ คำพูดในทางศาสนาจึงจะถือว่าใช้ได้ ก็ต่อเมื่อมาจากคนที่มีสติสัมปชัญญะ รู้ว่าตัวเองพูดอะไรและตั้งใจอะไร ส่วนคนบ้าหรือเด็กเล็กที่ยังไม่รู้ความ คำพูดของพวกเขาก็ไม่มีผลอะไรในทางศาสนา

และศาสนาจะถือว่าเป็นความผิด และสามารถที่จะเอาโทษ ก็ต่อเมื่อเป็นสิ่งที่หัวใจได้เจตนากระทำ จากคำพูด และการกระทำที่ปรากฏภายนอก[25] ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

[25] ส่วนที่มีการยืนยันข้อตัดสินบางอย่าง – เช่น การชดใช้ค่าเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน หากผู้ที่ทำให้เสียหายเป็นคนบ้า คนนอนหลับ คนทำผิดพลาด หรือคนหลงลืม – อันนี้ถือเป็นเรื่องของความยุติธรรมในสิทธิระหว่างเพื่อนมนุษย์ ไม่ใช่เรื่องของการลงโทษจากอัลลอฮ

﴿ وَلَٰكِن يُؤَاخِذُكُم بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ ﴾

"แต่ทว่าพระองค์จะทรงเอาโทษแก่พวกเจ้า ด้วยการสาบานที่หัวใจของพวกเจ้ามุ่งหมายด้วย" [อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 225]

ข้อหก : สิ่งที่ควรต้องรู้คือ เช่นเดียวกับที่หัวใจมีอำนาจควบคุมร่างกาย การกระทำของร่างกายก็ส่งผลต่อหัวใจด้วยเช่นกัน!

ดังนั้น สิ่งที่ปรากฏทางร่างกาย ไม่ว่าจะเป็นคำพูดหรือการกระทำก็ตาม มันคือสิ่งที่ถูกกำหนดโดยสิ่งที่อยู่ในหัวใจ เป็นสิ่งที่ต้องตามมาคู่กันเสมอ เป็นข้อบ่งชี้ถึงมัน และเป็นผลลัพธ์ของมัน เช่นเดียวกับที่คำพูดและการกระทำที่ร่างกายปฏิบัติก็มีผลกระทบต่อหัวใจด้วยเช่นกัน

ต่างฝ่ายต่างมีผลต่อกัน แต่หัวใจคือรากฐาน และร่างกายเป็นส่วนตามที่มาจากรากฐานนั้น ส่วนรากฐานก็จะแข็งแรง และเติบโตได้เพราะส่วนตามของมัน เหมือนกับต้นไม้ ที่อัลลอฮทรงใช้เปรียบเทียบกับถ้อยคำที่ดี พระองค์ทรงตรัสว่า :

﴿ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ ٱللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا فِى ٱلسَّمَآءِ ﴿٢٤﴾ تُؤْتِىٓ أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍۭ بِإِذْنِ رَبِّهَا ﴿٢٥﴾ ﴾

"เจ้ามิเห็นดอกหรือว่า อัลลอฮทรงยกอุทาหรณ์ไว้ว่า อุปมาคำพูดที่ดีดั่งต้นไม้ที่ดี รากของมันฝังแน่นลึกมั่นคง และกิ่งก้านของมันชูขึ้นไปในท้องฟ้า (24) ผลของมันจะออกมาทุกกาลเวลา โดยอนุมัติของพระเจ้าของมัน (25)"

[อิบรอฮีม : 24-25]

ซึ่งถ้อยคำที่ดีนี้ก็คือคำว่า เตาฮีด (การให้เอกภาพแด่อัลลอฮ) นั่นเอง

ดังนั้น ต้นไม้ ยิ่งรากแข็งแรง กิ่งก้านก็จะแข็งแรงตาม และกิ่งก้านเอง –เมื่อได้รับน้ำฝนและลม– ก็จะส่งผลกลับไปทำให้รากแข็งแรงขึ้นด้วย

ข้อสรุปคือ ความศรัทธาที่มั่นคงอยู่ในหัวใจ คือรากฐานของความดีงามทั้งหลาย และเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่บ่าวคนหนึ่งจะได้รับทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ด้วยอีมานนี้เอง เขาจะได้รับความสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า และรอดพ้นจากความทุกข์ยากทั้งสองโลก

และเมื่อใดก็ตามที่อีมานหยั่งรากลึกลงในใจ อวัยวะต่าง ๆ ก็จะถูกกระตุ้นให้ทำความดี และลิ้นก็จะกล่าวแต่คำพูดที่ดีงาม

ดังนั้น เมื่อบ่าวได้ลิ้มรสความหวานของอีมาน และสัมผัสถึงรสชาติและความหอมหวานของมันแล้ว ผลของมันก็จะปรากฏออกมาทางลิ้นและอวัยวะต่าง ๆ อย่างแน่นอน ลิ้นก็จะชื่นชอบการรำลึกถึงอัลลอฮและสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกัน อวัยวะต่าง ๆ ก็จะรีบเร่งไปสู่การเชื่อฟังต่ออัลลอฮ

เมื่อนั้น ความรักในอีมานจะเข้ามาอยู่ในหัวใจ เหมือนกับที่คนกระหายน้ำอย่างรุนแรงในวันที่ร้อนจัด รักความเย็นสดชื่นของน้ำเย็นจัด!

และการต้องออกจากอีมานจะกลายเป็นสิ่งที่หัวใจเกลียดชังยิ่งกว่าการถูกโยนลงไปในกองไฟ และเป็นสิ่งที่ขมขื่นยิ่งกว่าความยากลำบากของการต้องอดทนเสียอีก![26]

---

[26] ละฎออิฟุลมะอาริฟ หน้า 226

ท่านอิบนุ อัล-มุบาร็อก ได้บันทึกไว้ในหนังสือ “อัซ-ซุฮด์”[27] จากท่านมุฮัมมัดบิน มุสลิม ซึ่งกล่าวว่า : มีรายงานมาถึงฉันเกี่ยวกับท่านอบู อัด-ดัรดาอ์ رضي الله عنه ว่า ท่านได้เดินทางเข้าเมืองมะดีนะฮ์ แล้วกล่าวกับชาวเมืองว่า :

“เป็นอะไรไป? ทำไมฉันถึงไม่เห็นร่องรอยความหอมหวานของอีมานในตัวพวกท่านเลย โอ้ ชาวมะดีนะฮ์?ขอสาบานต่อผู้ซึ่งชีวิตของฉันอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์ หากแม้แต่หมีในป่าได้ลิ้มรสอีมานแล้ว แน่นอนว่าร่องรอยความหอมหวานของอีมานจะต้องปรากฏให้เห็นในตัวมันอย่างแน่นอน”

[27] เล่ม 1 หน้า 541

الغِنَى غِنَى القَلْبْ

ความพอเพียงที่แท้จริง คือ ความพอเพียงของหัวใจ[28]

[28] ฎอรี กุล ฮิจเราะตัยน์ หน้า 33-34, อัล-วาบิล อัศ-ศ็อยยิบ หน้า 7-8, และ มะดาริจุส สาลิกีน เล่ม 2 หน้า 411, เล่ม 3 หน้า 270

แท้จริงแล้ว ความพอเพียงที่แท้จริงนั้นไม่ใช่สิ่งใดอื่น นอกจากอัลลอฮ ผู้ทรงพอเพียงในพระองค์เองจากทุกสรรพสิ่ง และทุกสรรพสิ่งนอกเหนือจากพระองค์ล้วนมีลักษณะของความจำเป็นต้องพึ่งพาโดยธรรมชาติ เช่นเดียวกับที่มีลักษณะของการเป็นสิ่งที่ถูกสร้างและถูกรังสรรค์ ส่วนความพอเพียงของมันนั้น ขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นและเป็นเพียงสภาวะชั่วคราว เพราะแท้จริงแล้ว มันจะพอเพียงได้ก็ด้วยสิ่งอื่นที่อยู่นอกเหนือจากตัวตนของมัน

ดังนั้น มันจึงพอเพียงได้ด้วยสิ่งนั้น แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงต้องพึ่งพาสิ่งนั้นอยู่ดี และจะไม่มีผู้ใดถูกนิยามว่าพอเพียงอย่างสมบูรณ์แท้จริงได้ นอกจากผู้ที่ความพอเพียงนั้นเป็นคุณลักษณะอันจำเป็นของตัวตนเขาเอง ผู้นั้นคืออัลลอฮผู้ทรงพอเพียงในพระองค์เองจากทุกสรรพสิ่งนอกเหนือจากพระองค์ พระองค์คือผู้ทรงเอกะ ผู้ทรงเป็นที่พึ่ง ผู้ทรงพอเพียง ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ ขอความเกริกเกียรติแห่งพระองค์จงสูงส่ง

และช่างเป็นคำกล่าวที่สวยงามยิ่งนักของชัยคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮ์ ที่ว่า :

"และความจำเป็นต้องพึ่งพา คือคุณลักษณะประจำตัวฉันที่ต้องมีตลอดไป

เช่นความพอเพียงอันสมบูรณ์ คือคุณลักษณะประจำพระองค์อัลลอฮตลอดกาล"[29]

---

[29] บทกวีท่อนหนึ่งจากกวีของชัยคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮ์ ซึ่งอิบนุล ก็อยยิม ลูกศิษย์ของท่านได้ถ่ายทอดไว้ในหนังสือมะดาริจุสสาลิกีน เล่ม 1 หน้า 520 และอิบนุล ก็อยยิม ยังได้อ้างอิงบทกวีนี้ในหลายแห่งในหนังสือของท่าน โปรดดู: มะดาริจุสสาลิกีน เล่ม 1 หน้า 439, เล่ม 2 หน้า 411 และตอรีคุลฮิจเราะตัยน์ หน้า 8

ส่วนผู้ที่ดูเหมือนพอเพียงในหมู่มนุษย์นั้น จะเป็นเช่นนั้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับสิ่งที่มาปิดช่องว่างความขาดแคลนและปัดเป่าความต้องการของตนเอง แต่ทว่าในหัวใจนั้นมีความขาดแคลนอย่างใหญ่หลวง ความจำเป็นอย่างที่สุด และความต้องการอย่างรุนแรง ซึ่งไม่มีสิ่งใดจะมาเติมเต็มได้ นอกจาก การบรรลุถึงการรู้จักอัลลอฮผู้ทรงพอเพียง ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ และการอิบาดะฮฺต่อพระองค์เท่านั้น หากสิ่งนี้เกิดขึ้นแก่บ่าว เขาก็จะได้รับทุกสิ่ง และหากเขาพลาดสิ่งนี้ไป เขาก็จะพลาดทุกสิ่งไปเช่นกัน

และเมื่อบ่าวได้ตระหนักในเรื่องนี้อย่างถ่องแท้ ก็จะประจักษ์แก่เขาว่าการต้องพึ่งพาอัลลอฮนั้นแหละ คือความพอเพียงที่แท้จริง ดังนั้น ความพอเพียงอย่างสมบูรณ์ด้วยการมีพระองค์ ก็คือความสมบูรณ์ของการเป็นบ่าวของพระองค์ และแก่นแท้ของการเป็นบ่าว ก็คือ การต้องพึ่งพาพระองค์อย่างที่สุดในทุก ๆ ด้าน ทั้งในแง่ที่พระองค์ทรงเป็นพระผู้อภิบาล และในแง่ที่พระองค์ทรงเป็นผู้ที่ได้รับการเคารพภักดี และการต้องพึ่งพานี้แหละคือแก่นแท้ของความพอเพียง

ฉะนั้น ผู้ที่ต้องพึ่งพาอัลลอฮมากที่สุด ก็คือผู้ที่พอเพียงที่สุดด้วย ผู้ที่นอบน้อมถ่อมตนต่อพระองค์มากที่สุด ก็คือผู้ที่ทรงเกียรติที่สุด และผู้ที่อ่อนแอที่สุดเมื่ออยู่เบื้องหน้าพระองค์ ก็คือผู้ที่เข้มแข็งที่สุด

ดังนั้น เช่นเดียวกับที่พระองค์ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงพอเพียงด้วยพระองค์เองอย่างแท้จริง และไม่มีความพอเพียงอื่นใดนอกจากพระองค์ ผู้ที่พอเพียง

ด้วยพระองค์ ก็คือผู้ที่พอเพียงอย่างแท้จริง และไม่มีความพอเพียงใด ๆ เลยด้วยสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระองค์อย่างเด็ดขาด

เพราะฉะนั้น ผู้ใดที่ไม่รู้สึกพอเพียงด้วยพระองค์ จนสามารถหันห่างจากสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระองค์ได้ จิตใจของเขาจะแตกสลายด้วยความเสียใจและความคับแค้น และผู้ใดที่รู้สึกพอเพียงด้วยพระองค์ ความเสียใจทั้งปวงจะหมดไปจากเขา และความสุขและความเบิกบานใจทุกอย่างจะมาสู่เขาแทน

ส่วนการรู้สึกพอเพียงด้วยสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระองค์นั้น มันคือแก่นแท้ของความขัดสน เลยทีเดียว! เพราะแท้จริงแล้ว เขากำลังพอใจอยู่กับสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ต้องพึ่งพาผู้อื่นเช่นกัน แล้วคนที่มีแต่ความต้องการจะไปรู้สึกพอเพียงด้วยสิ่งที่ต้องการเหมือนกับตนเองได้อย่างไร?!

ดังนั้น ผู้ใดที่หัวใจของเขาไม่รู้สึกพอเพียงด้วยอัลลอฮ ความขัดสนของเขาก็จะอยู่ตรงหน้าเขาเสมอ และเขาก็จะยังคงหวาดกลัวความยากจนอยู่ตลอดเวลา และหัวใจของเขาจะไม่มีวันรู้สึกพอเพียงด้วยสิ่งใด ๆ ในโลกนี้ และจะไม่มีวันอิ่มเอมกับดุนยา และไม่ว่าเขาจะได้รับสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้มากมายเพียงใด มันก็ไม่อาจทำให้เขารู้สึกพอเพียงอย่างแท้จริงได้ แต่ทว่ามันกลับทำร้ายตัวเขาเอง

อิบนุ เราะญับ ได้กล่าวว่า : “และด้วยเหตุนี้ อิหม่ามอะห์มัด, อิบนุ อุยัยนะฮ์, อิบนุ วะฮับ และกลุ่มหนึ่งจากบรรดาอิหม่าม จึงกล่าวว่า :

แท้จริงแล้ว ความยากจนที่ท่านนบี ﷺ ได้ขอความคุ้มครองให้พ้นจากมันนั้น คือ ความยากจนของจิตใจ”.[30]

“โอ้ ผู้มั่งมีด้วยเงินดีนาร์

แต่ผู้ที่รักอัลลอฮนั้นมั่งมีกว่ายิ่งนัก!”.[31]

และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า :

إِنَّمَا الْغِنَى غِنَى الْقَلْبِ، وَالْفَقْرُ فَقْرُ الْقَلْبِ

“แท้จริงความร่ำรวยที่แท้จริง นั้นคือความพอเพียงของหัวใจ และความขัดสนที่แท้จริง นั้นคือความขัดสนของหัวใจ”.[32]

และท่าน ﷺ ได้กล่าวว่า :

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَٰكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

“ความร่ำรวยหาใช่การมีทรัพย์สินมากมาย แต่ความร่ำรวยที่แท้จริงคือความพอเพียงในจิตใจ”.[33]

---

[30] มัจญ์มูอฺ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 309

[31] แหล่งอ้างอิงเดิม เล่ม 1 หน้า 338

[32] บันทึกโดย อัน-นะสาอี ใน อัล-กุบรอ หมายเลข 11785

[33] บันทึกโดย อัล-บุคอรี หมายเลข 6446 และมุสลิม หมายเลข 1051

แท้จริงแล้ว แก่นแท้ของ ความพอเพียงในหัวใจ คือ การที่มันผูกพันอยู่กับอัลลอฮเพียงองค์เดียว ส่วนแก่นแท้ของ ความขัดสนที่น่าตำหนิของมัน คือ การที่มันผูกพันอยู่กับสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระองค์

และเมื่ออัลลอฮทรงทำให้หัวใจพอเพียงแล้ว การเดินทางของมันไปสู่พระองค์ก็จะดำเนินไปอย่างราบรื่นมั่นคง มันจะตัดขาดความผูกพันกับสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระองค์ จะไม่มุ่งหมายสิ่งใดอื่นนอกจากพระองค์ จะรู้สึกพอแล้วด้วยพระองค์และไม่พึ่งพาสิ่งอื่นใด และจะรู้สึกห่างเหินแปลกแยกจากสิ่งที่มาขวางกั้นมันออกจากพระองค์

และไม่มีหนทางใดที่จะนำไปสู่ความพอเพียงของหัวใจได้ นอกจากด้วยการบรรลุถึงซึ่งการเป็นบ่าวอันบริสุทธิ์อย่างแท้จริง ซึ่งเปรียบเสมือนอาภรณ์อันยิ่งใหญ่ที่สุดที่ถูกสวมให้แก่มัน

ดังนั้น เมื่อหัวใจได้พอเพียงด้วยความพอเพียงนี้แล้ว ตัวตนก็จะพลอยพอเพียงตามไปด้วยในลักษณะที่เหมาะสมกับมัน ความเกียจคร้านและการยึดติดกับเรื่องทางโลกก็จะหมดไปจากมัน และมันจะได้รับการหล่อเลี้ยงด้วยน้ำแห่งชีวิต คือ วะฮีย์ หรือ โองการ ที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ได้ทรงประทานลงมายังหัวใจของบรรดานบีของพระองค์ แล้วมันก็ได้ผลิผลอันประเสริฐทุกประการ

ณ เวลานั้น มันจึงยอมจำนนโดยมีสายบังเหียนแห่งความรัก ความยำเกรง และความหวัง นำพาไปสู่พระผู้อภิบาลอันแท้จริงของมัน พร้อมทั้งปฏิบัติ

สิทธิต่าง ๆ ของพระองค์ ดำรงมั่นในคำบัญชาของพระองค์ มีความพึงพอใจในพระองค์ และเป็นที่พอพระทัยสำหรับพระองค์ :

﴿يَٰٓأَيَّتُهَا ٱلنَّفۡسُ ٱلۡمُطۡمَئِنَّةُ ٢٧ ٱرۡجِعِيٓ إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةٗ مَّرۡضِيَّةٗ ٢٨﴾

"โอ้ชีวิตที่สงบแน่นเอ๋ย (27) จงกลับมายังพระเจ้าของเจ้าด้วยความยินดีและเป็นที่ปิติเถิด (28)" [อัล-ฟัจรฺ : 27-28]

และท่านนบี صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ คือบ่าวของอัลลอฮผู้มีหัวใจที่พอเพียงที่สุด อัลลอฮ سُبۡحَانَهُۥ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ وَوَجَدَكَ عَآئِلٗا فَأَغۡنَىٰ ﴾

"และทรงพบเจ้าเป็นผู้ขัดสน แล้วให้มั่งคั่ง (แก่) เจ้าดอกหรือ" [อัฎ-ฎุฮา : 8]

และทัศนะที่ถูกต้อง - วัลลอฮุอะอฺลัม - คือ ความพอเพียงในอายะฮฺนี้ ครอบคลุมความพอเพียงทั้งสองประเภท: คือทรงทำให้ หัวใจของท่านพอเพียงด้วยพระองค์ และทรงทำให้ท่านพอเพียงจากความต้องการ ทรัพย์สิน[34]

และท่านนบี صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيۡهِ وَسَلَّمَ เคยวิงวอนขอต่อพระเจ้าของท่านให้ได้รับความพอเพียงนี้ โดยท่านเคยกล่าวว่า :

اَللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى

[34] มะดาริจญ์ อัส-สาลิกีน เล่ม 2 หน้า 420

"โอ้ อัลลอฮ แท้จริงข้าพระองค์ขอต่อพระองค์ซึ่งทางนำ, ความยำเกรง , ความสงวนตน (อะฟาฟ - คือการรักษาเกียรติไม่เบียดเบียนหรือขอผู้อื่น), และความพอเพียง"[35]

และความหมายของ "ความพอเพียง" ในที่นี้คือ : ความพอเพียงในจิตใจ และการไม่พึ่งพาผู้คน และสิ่งที่อยู่ในมือของพวกเขา (คือไม่หวังในสิ่งที่ผู้อื่นมี)[36]

และจากจุดนี้เอง จึงเป็นที่ทราบกันว่า ความพอเพียงของมือ (คือความร่ำรวยทางทรัพย์สิน) นั้นเป็นเรื่องหนึ่ง และความพอเพียงของหัวใจ (คือความรู้จักพอ) นั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง และแท้จริงแล้ว เรื่องสำคัญที่สุดนั้นอยู่ที่ความพอเพียงของหัวใจ

ส่วนความพอเพียงของมือ - กล่าวคือ ความร่ำรวยด้วยทรัพย์สินและสิ่งของดุนยา - สิ่งนี้ ในตัวมันเองแล้ว ไม่ถูกตำหนิและก็ไม่ถูกสรรเสริญ ที่สำคัญคือสิ่งที่ควบคู่อยู่กับมันในหัวใจ

เพราะบางครั้ง ความพอเพียงของมือก็อาจมาพร้อมกับความพอเพียงของหัวใจ ซึ่งในกรณีนี้ถือเป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญ ดังมีคำกล่าวที่ว่า : "ช่างประเสริฐเสียนี่กระไร ทรัพย์สินที่ดีสำหรับคนดี!"[37]

---

[35] บันทึกโดย มุสลิม หมายเลข 2721

[36] ชัรห์ อัน-นะวะวีย์ อะลา เศาะฮีฮ์ มุสลิม เล่ม 17 หน้า 41, และ อัล-มุฟฮิม ลิลกุรฏุบีย์ เล่ม 7 หน้า 49

[37] เป็นหะดีษที่ถูกต้อง (ซาบิต) จากท่านนบี ﷺ, บันทึกโดย อะหมัด ในมุสนัดของท่าน หมายเลข 17802 และอื่น ๆ

และบางครั้ง มันก็อาจมาพร้อมกับความขัดสนของหัวใจ ซึ่งในกรณีนี้ มันจะกลายเป็น ผลร้าย และเป็นภาระหนักแก่เจ้าของทรัพย์นั้น!

และเป้าหมายสำคัญก็คือ หากอัลลอฮได้ทรงประทานความพอเพียงแห่งหัวใจแก่บ่าวของพระองค์แล้ว เขาจะยังต้องหวั่นเกรงความขัดสนใดอีกเล่า ในเมื่อเขาได้รับชัยชนะด้วยโชคอันยิ่งใหญ่นี้แล้ว? และมีความพอเพียงใดอีกหรือที่เขาพลาดไป จนทำให้เขาต้องหันไปให้ความสนใจมัน?!

พึงทราบเถิดว่า เมื่อจิตใจได้ถูกยกระดับขึ้นสู่ ความพอเพียงแห่งหัวใจแล้ว มันก็จะพอเพียงได้ด้วยความพอเพียงนั้น จนละเว้นจากการพยายามไขว่คว้า ซึ่งบรรดาตัณหาความใคร่ อันเป็นเหตุให้ต้องฝ่าฝืนขอบเขตที่อัลลอฮไม่ทรงพอพระทัย และเป็นเหตุให้ละเลยต่อกิจการงานที่จำเป็น และเป็นที่พึงประสงค์

เพราะแท้จริงแล้ว ความต้องการอย่างแรงกล้าของมันต่อตัณหาความใคร่นั่นเอง คือสาเหตุที่ทำให้มันละเลยต่อสิ่งที่พึงประสงค์และจำเป็นที่ต้องปฏิบัติ

และในทำนองเดียวกัน การที่มันละเลยต่อสิ่งที่จำเป็นที่ต้องปฏิบัติก็เป็นสาเหตุแห่งความต้องการอย่างแรงกล้าของมันต่อตัณหาความใคร่เช่นกัน และอัลลอฮคือพระผู้ทรงเป็นที่ขอความช่วยเหลือ

“ ในส่วนลึกของ**หัวใจนั้น**มีความเศร้าโศกอยู่ประการหนึ่ง ซึ่งไม่มีสิ่งใดสามารถขจัดปัดเป่าให้มลายหายไปได้ นอกจากความสุขที่เกิดจากการได้รู้จักอัลลอฮ อย่างแท้จริง”

– อิบนุ ก็อยยิม อัลเญาซียะฮฺ ﷺ

إِذَا اسْتَغْنَى القَلْبُ بِالخَالِقِ ،

اسْتَغْنَى عَنِ المَخْلُوقِ

เมื่อหัวใจพอเพียงได้ด้วยพระผู้สร้าง

ย่อมไม่ต้องการพึ่งพาสิ่งถูกสร้าง[38]

[38] มัจญ์มูอ์ อัล-ฟะตาวา เล่ม 1 หน้า 55, เล่ม 10 หน้า 198, และ ญามิอ์ อัล-มะสาอิล ลิ อิบนิ ตัยมียะฮ์ – อัล-มัจญ์มูอะฮ์ อัษ-ษาลิษะฮ์ หน้า 54, และ อัล-มัจญ์มูอะฮ์ อัล-คอมิสะฮ์ หน้า 252. และหลักเกณฑ์ข้อนี้เป็นการเสริม และเติมเต็มหลักเกณฑ์ข้อก่อนหน้านี้.

แท้จริงแล้ว หัวใจนั้นจะไม่สามารถรู้สึกพอเพียงได้อย่างแท้จริง นอกจากด้วยการพึ่งพาอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى เท่านั้น เพราะมนุษย์ถูกสร้างมาในสภาพที่ต้องแสวงหาสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง และต้องปัดป้องสิ่งที่ให้โทษแก่ตนเองอยู่เสมอ จิตใจของเขานั้นมีความปรารถนาอยู่เสมอ และจำเป็นต้องมีเป้าหมายสูงสุดที่จิตใจจะมุ่งไปหา เพื่อที่มันจะได้สงบนิ่งและมั่นคงอยู่กับเป้าหมายนั้น

และทุกสิ่งที่ถูกเคารพภักดีอื่นจากพระองค์อัลลอฮนั้น ย่อมนำมาซึ่งความเสียหาย ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا ءَالِهَةٌ إِلَّا ٱللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾

“หากในชั้นฟ้าและแผ่นดินมีพระเจ้าหลายองค์นอกจากอัลลอฮแล้ว ก็จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างแน่นอน” [อัล-อันบิยาอ์ : 22]

และความดีงามของหัวใจนั้นจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย นอกจากด้วยการเคารพภักดีต่ออัลลอฮเพียงองค์เดียว และการขอความช่วยเหลือจากพระองค์เท่านั้น เพราะหัวใจนั้น มีความต้องการพึ่งพาพระองค์ในฐานะพระเจ้า และมีความต้องการพึ่งพาพระองค์ในฐานะพระผู้อภิบาล ดังนั้น จึงไม่มีอำนาจและพลังใด ๆ เว้นแต่ด้วยการอนุมัติของอัลลอฮ และไม่มีที่พึ่งพิงอื่นใดจากพระองค์นอกจากกลับไปหาพระองค์เท่านั้น

สำหรับบ่าวคนใดก็ตาม หากเขาไม่ได้อุทิศการเคารพภักดีแด่พระองค์อัลลอฮ แต่เพียงผู้เดียวอย่างบริสุทธิ์ใจแล้ว เขาก็จะกลายเป็นบ่าวของผู้อื่นและได้ตั้งภาคีต่อพระองค์ในการเคารพภักดี และการขอความช่วยเหลือ ซึ่ง

สาเหตุของสิ่งนั้นไม่ใช่อื่นใดเลย นอกจากความไม่รู้ของเขาเกี่ยวกับความสุขที่แท้จริงของตนเอง และการอธรรมต่อตนเองของเขา – และเขานั้นเป็นผู้อธรรมยิ่ง และงมงายยิ่ง –

มิเช่นนั้นแล้ว ความสุขที่แท้จริงของเขาคือการที่จะต้องไม่เคารพภักดีผู้ใดนอกจากอัลลอฮ และต้องไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้ใดนอกจากพระองค์เท่านั้น ดังนั้น ด้วยการเคารพภักดีต่อพระองค์ เขาก็จะพอเพียงจากสิ่งอื่นที่ถูกบูชา และด้วยการขอความช่วยเหลือจากพระองค์ เขาก็จะพอเพียงจากผู้ช่วยเหลืออื่น

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ที่ตั้งภาคีนั้น จะไม่มีวันได้รับสิ่งที่ทำให้เขาสงบสุขใจและทำให้หัวใจของเขาพอเพียงได้อย่างแท้จริง เพราะอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงสร้างปวงบ่าวของพระองค์ให้มีแนวโน้มสู่สัจธรรมตามฟิตเราะฮ์ (ธรรมชาติเดิมแท้แห่งการยอมรับพระเจ้าองค์เดียว) ท่านนบี صَلَّى ٱللَّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ได้กล่าวว่า :

كُلُّ مَوْلُودٍ يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ

"ทารกทุกคนเกิดมาบนฟิตเราะฮ์".[39]

ดังนั้น หัวใจจึงถูกสร้าง และถูกทำให้มีธรรมชาติโน้มเอียงสู่อิสลามซึ่งก็คือ การยอมจำนนต่ออัลลอฮเพียงองค์เดียว ไม่ใช่สิ่งอื่นใดนอกจากพระองค์ ดังนั้น โดยธรรมชาติเดิมแท้ของมันแล้ว มันจึงไม่ต้องการที่จะเคารพภักดีผู้ใดนอกจากอัลลอฮเท่านั้น หัวใจของมันจึงจะไม่สงบมั่น และจะไม่ได้รับ

[39] บันทึกโดย อัล-บุคอรี หมายเลข 1385, และมุสลิม หมายเลข 2658

ความสุขใจและความปีติยินดีอย่างแท้จริง นอกจากด้วยการที่อัลลอฮเป็นพระเจ้าที่มันเคารพภักดีเพียงองค์เดียวเท่านั้น

และทุกสิ่งที่ถูกเคารพภักดีอื่นจากพระองค์ย่อมนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย และไม่อาจทำให้หัวใจได้รับการปรับปรุงให้ดีงาม บรรลุความสมบูรณ์ และพบกับความสุขที่แท้จริงได้เลย และเมื่อหัวใจไม่ได้รับสิ่งนี้ (คือการเคารพภักดีอัลลอฮองค์เดียว) มันก็จะยังคงอยู่ในสภาพ กระหายและร้อนรน มันจึงแสวงหาสิ่งที่จะทำให้มันสงบลงและรู้สึกสุขใจ แต่กลับไม่พบสิ่งใดอยู่เบื้องหน้านอกจากการหมกมุ่นอยู่กับบาปที่นำสู่ความพินาศ!

ดังนั้น หัวใจจะไม่มีวันพอเพียงจากสรรพสิ่งถูกสร้างทั้งมวลได้เลยนอกจากด้วยการที่อัลลอฮคือ พระผู้อภิบาลของมัน ซึ่งเป็นผู้ที่มันไม่เคารพภักดีผู้ใดนอกจากพระองค์ ไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้ใดนอกจากพระองค์ ไม่มอบความไว้วางใจแก่ผู้ใดนอกจากพระองค์ ไม่รู้สึกยินดีสิ่งใดนอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงรักและพอพระทัย ไม่เกลียดชังสิ่งใดนอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงกริ้ว และเกลียดชัง ไม่ผูกพันเป็นมิตรกับผู้ใดนอกจากผู้ที่พระองค์ทรงเป็นมิตรด้วย ไม่เป็นศัตรูกับผู้ใดนอกจากผู้ที่พระองค์ทรงเป็นศัตรูด้วย ไม่รักสิ่งใดนอกจากเพื่อพระองค์ ไม่เกลียดสิ่งใดนอกจากเพื่อพระองค์ ไม่ให้สิ่งใดนอกจากเพื่อพระองค์ และไม่ยับยั้งสิ่งใดนอกจากเพื่อพระองค์

ฉะนั้น ด้วยระดับความบริสุทธิ์ใจ และความรักที่เขามีต่ออัลลอฮ การเป็นบ่าวของเขาต่อพระองค์ก็จะยิ่งสมบูรณ์ขึ้น และการไม่จำเป็นต้องพึ่งพาสิ่งถูกสร้างของเขาก็จะยิ่งสมบูรณ์ตามไปด้วย

นักปราชญ์บางท่านกล่าวว่า : "เมื่อบ่าวได้อุทิศตนแด่อัลลอฮโดยสิ้นเชิงแล้ว ประโยชน์แรกสุดที่เขาจะได้รับคือ การรู้สึกพอเพียงด้วยพระองค์ จนไม่ต้องพึ่งพาสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากพระองค์"[40]

และยิ่งความปรารถนาอย่างแรงกล้าของบ่าวในความโปรดปรานของอัลลอฮ ความเมตตาของพระองค์ และการวอนขอให้พระองค์ทรงตอบสนองความต้องการและปัดเป่าความเดือดร้อน มีมากขึ้นเท่าใด การเป็นบ่าวของเขาต่อพระองค์ก็จะยิ่งแข็งแกร่งขึ้น และความเป็นอิสระของเขาจากสิ่งอื่นนอกเหนือจากพระองค์ก็จะยิ่งมากขึ้น เพราะเช่นเดียวกับการมุ่งหวังในตัวสิ่งถูกสร้างนั้นนำมาซึ่งการเป็นบ่าวต่อมัน การหมดหวังจากมัน (สิ่งถูกสร้าง) ก็ย่อมนำมาซึ่งความพอเพียงในหัวใจเช่นกัน!

ดังที่มีคำกล่าวว่า : จงพอเพียง ไม่พึ่งพาผู้ใดก็ตามที่ท่านต้องการ ท่านก็จะเป็นผู้เท่าเทียมกับเขา จงทำดีแก่ผู้ใดก็ตามที่ท่านต้องการ ท่านก็จะเป็นนายเหนือเขา และจงจำเป็นต้องพึ่งพาผู้ใดก็ตามที่ท่านต้องการ ท่านก็จะเป็นเชลยของเขา[41]

---

[40] อิบนุ รอญับ ได้อ้างคำกล่าวนี้ไว้ใน มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล ของท่าน เล่ม 3 หน้า 340

[41] อิบนุ ตัยมียะฮ์ ได้กล่าวไว้ดังปรากฏใน มัจญ์มูอ์ อัล-ฟะตาวา เล่ม 10 หน้า 185, และใกล้เคียงกันใน อัล-มะญาลิสะฮ์ วะ ญะวาฮิร อัล-อิลม์ เล่ม 6 หน้า 283 อ้างจากนักปราชญ์บางท่าน, และบางท่านอ้างว่าเป็นคำกล่าวของท่านอะลี [illegible], ดังปรากฏใน อัต-ตัมษีล วัล-มุหาเฎาะเราะฮ์ ของ อัษ-ษะอาลิบีย์ หน้า 30, เราะบีอ์ อัล-อับรอร ของ อัซ-ซะมัคชะรีย์ เล่ม 3 หน้า 186, อัต-ตัซกิเราะฮ์ อัล-หัมดูนียะฮ์ เล่ม 1 หน้า 244, นิฮายะฮ์ อัล-อะรับ ของ อัน-นุวัยรีย์ เล่ม 8 หน้า 182, และ คิซานะฮ์ อัล-อะดับ ของ อัล-หะมะวีย์ เล่ม 2 หน้า 271, และอื่น ๆ

และบ่าวจะไม่มีวันก้าวขึ้นสู่สถานะอันสูงส่งนี้ได้เลย เว้นแต่เขาจะต้องตระหนักถึงความขัดสนอย่างสิ้นเชิงต่อพระผู้อภิบาลของเขา และต้องเชื่อมั่นว่า ทุก ๆ อณูจากอณูต่าง ๆ ของเขา ทั้งที่ปรากฏและที่ซ่อนเร้น ล้วนต้องพึ่งพิงพระองค์อย่างที่สุด ทั้งในแง่ที่พระองค์ทรงเป็นพระผู้อภิบาล และในแง่ที่พระองค์ทรงเป็นพระเจ้าผู้ถูกเคารพภักดี ดังนั้น เขาจึงไม่สามารถพอเพียงได้หากปราศจากพระองค์ เช่นเดียวกับที่เขาไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากปราศจากพระองค์

และเขาจะบรรลุถึงสิ่งนี้ได้อย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อมีการรู้จักสองประการที่จำเป็นสำหรับเขา คือ การรู้จักแก่นแท้แห่งความเป็นพระผู้อภิบาล (รุบูบียะฮ์) และความเป็นพระเจ้า (อิลาฮียะฮ์) และการรู้จักแก่นแท้ของตนเองและการเป็นบ่าว

ดังนั้น หากเขาปฏิบัติตามข้อกำหนดของการรู้จักทั้งสองนี้อย่างครบถ้วนแล้ว เขาก็จะมีคุณลักษณะแห่งความขัดสนต่ออัลลอฮนี้

ช่างเป็นความร่ำรวยเสียนี่กระไร สำหรับผู้ขัดสนเช่นนั้น! ช่างเป็นความมีเกียรติเสียนี่กระไร สำหรับผู้ต่ำต้อยเช่นนั้น! ช่างเป็นความเข้มแข็งเสียนี่กระไร สำหรับผู้อ่อนแอเช่นนั้น! และช่างเป็นความอบอุ่นใจเสียนี่กระไร สำหรับผู้เดียวดายเช่นนั้น!

เขาคือผู้ร่ำรวยโดยไม่ต้องมีทรัพย์สิน ผู้เข้มแข็งโดยไม่ต้องมีอำนาจ ผู้มีเกียรติโดยไม่ต้องมีพรรคพวกวงศ์วาน ผู้ได้รับการปกป้องดูแลโดยไม่ต้องมีกองกำลังหรือยุทโธปกรณ์ ดวงตาของเขาได้พบความสงบสุขกับอัลลอฮ แล้ว

ทุกสายตาก็จะสงบสุขเมื่อมองเขา เขาพอเพียงได้ด้วยอัลลอฮ แล้วบรรดาผู้ร่ำรวยก็กลับกลายเป็นผู้ต้องการพึ่งพาเขา!

เชคุลอิสลาม อิบนุ ตัยมียะฮ์ กล่าวว่า : "แท้จริง บรรดาผู้ถูกสร้าง (มนุษย์และสิ่งอื่น ๆ) นั้น เมื่อมนุษย์ไปร้องทุกข์ต่อพวกเขา ความเสียหายที่จะได้รับจากพวกเขาย่อมใกล้กว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับ!

ส่วนพระผู้สร้าง – ขอความยิ่งใหญ่ของพระองค์ทรงสูงส่ง และพระนามของพระองค์ทรงศักดิ์สิทธิ์ยิ่ง และไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ – เมื่อผู้ถูกสร้างได้ร้องทุกข์ต่อพระองค์ และได้ยื่นเสนอความต้องการของเขาต่อพระองค์ และขออภัยโทษต่อพระองค์จากบาปทั้งหลายของเขาแล้ว พระองค์ก็จะทรงช่วยเหลือสนับสนุนเขา และทรงทำให้เขาเข้มแข็ง และทรงชี้ทางนำแก่เขา และทรงตอบสนองความขาดแคลนของเขา และทรงทำให้เขาพอเพียง และทรงทำให้เขาใกล้ชิด และทรงดึงเขาให้เข้ามาใกล้ และทรงรักเขา[42] และทรงคัดเลือกเขา"

"เพราะแท้จริงแล้ว บรรดาสิ่งถูกสร้างนั้น หากมนุษย์ไปร้องทุกข์ต่อพวกเขา โทษภัยของพวกเขาก็ใกล้กว่าคุณประโยชน์เสียอีก! ส่วนพระผู้สร้าง - ขอความเจริญและความศักดิ์สิทธิ์จงมีแด่พระนามของพระองค์ และไม่มีพระ

---

[42] คำกริยา "หับบะ" (حَبَّ) เป็นแบบสามอักษรที่มีตัวซ้ำ (ษุลาษีย์ มุฎออัฟ), มาในรูปแบบของหมวด "เฎาะเราะบะ", และคำว่า "หับบะ" (حب) กับ "อะหับบะ" (أحب) มีความหมายเดียวกัน ดู : ลิซาน อัล-อะรับ เล่ม 1 หน้า 289. อัล-เญาฮะรีย์ กล่าวใน อัศ-ศิหาห เล่ม 1 หน้า 105 ว่า : "กล่าวกันว่า : อะหับบะฮู (เขารักคนนั้น) ดังนั้นผู้ถูกรักคือ มุหับบ์ (مُحَبّ), และ หับบะฮู ยะหิบบุฮู (حبّه يحِبُّه) - ด้วยสระกัสเราะฮ์ - ดังนั้นผู้ถูกรักคือ มะห์บูบ (محبوب)"

เจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ - ส่วนพระผู้สร้าง - ขอความเจริญและความศักดิ์สิทธิ์จงมีแด่พระนามของพระองค์ และไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ - หากสิ่งถูกสร้างไปร้องทุกข์ต่อพระองค์ มอบหมายความต้องการของตนไว้กับพระองค์ และขออภัยโทษต่อพระองค์จากบาปของตนแล้ว พระองค์ก็จะทรงช่วยเหลือเขา ทำให้เขาเข้มแข็ง ทรงนำทางเขา และอุดช่องว่างความขัดสนของเขา ทรงทำให้เขาพอเพียง ทำให้เขาใกล้ชิด และสนิทสนม ทรงรักเขา และทรงเลือกสรรเขา ส่วนสิ่งถูกสร้างนั้น หากบ่าวไปมอบหมายความต้องการของตนไว้กับมันแล้ว มันก็จะดูถูกเหยียดหยามเขา จากนั้นก็เมินหน้าหนีไปเสีย!”.[43]

และสิ่งที่ช่วยในการบรรลุถึงความพอเพียงด้วยอัลลอฮอย่างแท้จริงได้ คือ การฝึกฝนตนเองและควบคุมมันด้วยความหนักแน่น ด้วยการพยายามไม่พึ่งพาผู้คนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และรักษาเกียรติศักดิ์ศรี ไม่ให้ถูกลดทอนไปเพราะพวกเขา การทำเช่นนี้ย่อมเป็นหนทางที่ดีกว่าในการขจัดความผูกพันหรือการหันเหความสนใจไปยังสิ่งถูกสร้างออกจากหัวใจ และให้ผูกความต้องการทั้งหมดไว้กับพระผู้ทรงมีชีวิตอยู่เสมอผู้ไม่ทรงตาย

และนี่คือสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ใช้ในการอบรมบรรดาซอฮาบะห์องท่าน ดังที่ท่านได้สอนอิบนุ อับบาส رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا โดยกล่าวว่า : **“เมื่อเจ้าจะขอจงขอต่ออัลลอฮ และเมื่อเจ้าจะขอความช่วยเหลือ ก็จงขอความช่วยเหลือต่ออัลลอฮ”**[44]

[43] มัจญ์มูอ์ อัล-ฟะตาวา เล่ม 28 หน้า 40
[44] บันทึกโดย อัต-ติรมิซีย์ หมายเลข 2516, และอะหมัด หมายเลข 2669

และในหะดีษของ เอาฟ์ บิน มาลิก อัล-อัชญะอีย์ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ เล่าว่า ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ได้ทำสัตยาบันกับกลุ่มหนึ่งจากซอฮาบะห์ของท่านว่า พวกเขาจะไม่ร้องขอสิ่งใดจากผู้คนเลย เขากล่าวว่า : "ฉันเคยเห็นบางคนในกลุ่มนั้นทำแส้ตกหล่นลงมา แต่เขาก็ไม่ขอให้ใครหยิบส่งให้เขาเลย".[45]

อบู อัล-อับบาส อัล-กุรฏุบีย์ กล่าวว่า : "และการที่ท่านนบี ﷺ ให้บรรดาซอฮาบะห์ของท่านให้สัตยาบันในครั้งนั้นว่า : "พวกเขาจะไม่ร้องขอสิ่งใดจากผู้คนเลย" นั้นถือเป็นการส่งเสริมพวกเขาให้มีคุณธรรมอันสูงส่ง การรักษาตนให้สูงส่งพ้นจากการต้องแบกรับบุญคุณของสิ่งถูกสร้าง การสอนให้มีความอดทนต่อความขมขื่นของความขัดสน การไม่พึ่งพาผู้คนและการรักษาไว้ซึ่งเกียรติของตนเอง".[46]

และมีรายงานจาก ท่านเษาบาน ผู้รับใช้ใกล้ชิดของท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ เล่าว่า : ท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ กล่าวว่า : **"ผู้ใดจะรับประกันให้ฉันหนึ่งอย่าง แล้วฉันจะรับประกันสวรรค์ให้แก่เขา?"** ท่านเษาบานเล่าว่า : ฉันจึงกล่าวว่า : ฉันเองครับ โอ้ท่านรอซูลุลลอฮ์ ท่านกล่าวว่า : **"(สิ่งนั้นคือ) เจ้าอย่าได้ร้องขอสิ่งใดจากผู้คนเลย"** หลังจากนั้น แส้ของเษาบานเคยหล่นลงมาขณะที่เขาอยู่บนอูฐของเขา เขาก็จะนำอูฐลงมานั่งเพื่อหยิบมันเอง และไม่เคยบอกให้ใครหยิบส่งให้เขาเลย.[47]

---

[45] บันทึกโดย มุสลิม หมายเลข 1043

[46] อัล-มุฟฮิม เล่ม 3 หน้า 86

[47] บันทึกโดย อะหมัด หมายเลข 22405, อิบนุ มาญะฮ์ หมายเลข 1837, และ อัน-นะสาอี -ฉบับย่อ- หมายเลข 2590

บทสรุปคือ ความคาดหวังอย่างแรงกล้าของบ่าวต่อพระผู้อภิบาลและความหวังในพระองค์นั้น ย่อมนำมาซึ่งการเป็นบ่าวของเขาต่อพระองค์

และการที่เขาหันเหออกจากการร้องขอต่ออัลลอฮ และการวอนขอต่อพระองค์นั้น ย่อมนำมาซึ่งการหันเหของหัวใจเขาออกจากการเป็นบ่าวต่อพระองค์

และทุกคนที่ผูกหัวใจของตนไว้กับสิ่งถูกสร้าง เพื่อให้สนองความต้องการของตน หัวใจของเขาก็จะยอมจำนนต่อมัน และจะเกิดการเป็นบ่าวต่อมันขึ้นในใจเขาตามสภาพการณ์นั้น ๆ

และตามระดับความผูกพันของเขากับสิ่งถูกสร้าง เขาก็จะยิ่งหยิ่งผยองจากการนอบน้อมถ่อมตนต่อพระผู้สร้าง แล้วเขาก็จะไม่ใช่กลุ่มชนที่วิงวอน ร้องขอ และนอบน้อมต่อพระองค์ เพราะแท้จริงแล้ว การเป็นบ่าวต่อสิ่งถูกสร้างนั้นได้เข้ามาเบียดแย่งพื้นที่ของการเป็นบ่าวต่อพระผู้สร้าง จนทำให้อ่อนแอลง และบางทีก็อาจจะลบล้างมันไปเลย!

ช่างน่ารังเกียจเสียนี่กระไร สำหรับผู้ที่ร้องขอความต้องการของตนต่อปวงบ่าว (สิ่งถูกสร้าง) แต่กลับเมินเฉยจากการร้องขอต่อพระผู้ซึ่งทุกสิ่งที่เขาต้องการอยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์!

เพราะแท้จริงแล้ว เขาได้วางการร้องขอผิดที่ผิดทาง มอบมันให้แก่ผู้ที่ไม่คู่ควร ได้อธรรมต่อเตาฮีดของตนเอง อธรรมต่อความบริสุทธิ์ใจ (อิคลาศ) ของตนเอง และอธรรมต่อความขัดสนที่ต้องพึ่งพาอัลลอฮ และได้รู้สึกพอเพียงแล้วด้วยการร้องขอต่อผู้คน แทนที่จะร้องขอต่อพระผู้อภิบาลของปวงมนุษย์

الْقَلْبُ السَّلِيمُ فِي جَنَّةٍ مُعَجَّلَةٍ

หัวใจที่บริสุทธิ์ อยู่ในความสุข เสมือนสวรรค์ที่ได้รับล่วงหน้า[48]

[48] อัดดาอ์ วัดดะวาอ์ หน้า 121-122, อิฆอษะตุลละฮ์ฟาน เล่ม 1 หน้า 10, มิฟตาหุ ดาริสสะอาดะฮฺ เล่ม 1 หน้า 112-114, เฎาะรีกุลฮิจเราะตัยน์ หน้า 37, มะดาริจุสสาลิกีน เล่ม 2 หน้า 68, 147, บะดาอิอุ้ลฟะวาอิด เล่ม 2 หน้า 600, ญามิอุ้ลอุลูม วัลหิกัม เล่ม 1 หน้า 210-211, เมาอิเซาะตุลมุอ์มินีน โดย อัลกอสิมีย์ หน้า 252

แท้จริงแล้ว หัวใจจะไม่พบความสุขที่แท้จริงได้เลย นอกจากด้วยความบริสุทธิ์ของมัน และมีความสุข ความโปรดปรานใดในโลกดุนยานี้เล่าที่จะดีงาม และน่าพึงพอใจไปกว่า ความดีงามของหัวใจ ที่ได้รับแสงสว่างจากการรู้จักพระผู้อภิบาลของมันด้วยความรักที่มีต่อพระองค์ และด้วยการปฏิบัติภักดีต่อพระองค์? การใช้ชีวิตที่แท้จริงนั้น จะเป็นอื่นใดไปได้เล่า นอกจากชีวิตของหัวใจที่บริสุทธิ์?!

และอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ได้ทรงยกย่องสหายสนิทของพระองค์ คือท่านนบีอิบรอฮีม عَلَيْهِ السَّلَام สำหรับความบริสุทธิ์ของหัวใจท่าน โดยตรัสว่า :

﴿ ۞ وَإِنَّ مِن شِيعَتِهِۦ لَإِبْرَٰهِيمَ ۝٨٣ إِذْ جَآءَ رَبَّهُۥ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ۝٨٤ ﴾

"และแท้จริง ผู้ที่ดำเนินตามแนวทางของเขานั้น คืออิบรอฮีม (83) เมื่อเขาได้เข้าหาพระเจ้าของเขาด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ (84)" [อัศ-ศอฟฟาต : 83-84]

และพระองค์ได้ทรงเล่าถึงคำพูดของท่านนบีอิบรอฮีมว่า :

﴿ يَوْمَ لَا يَنفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ۝٨٨ إِلَّا مَنْ أَتَى ٱللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ۝٨٩ ﴾

"วันที่ทรัพย์สมบัติและลูกหลานจะไม่อำนวยประโยชน์ได้เลย (88) เว้นแต่ผู้มาหาอัลลอฮด้วยหัวใจที่บริสุทธิ์ผ่องใส (89)" [อัช-ชุอะรออ์ : 88-89]

ดังนั้น หัวใจที่บริสุทธิ์นี้ จึงอยู่ในความสุขเสมือนสวรรค์ที่ได้รับล่วงหน้าในโลกดุนยาโลกนี้ และอยู่ในความสุขในโลกของบัรซัค (ชีวิตในหลุมฝังศพ) และอยู่ในสวรรค์ในวันแห่งการกลับคืน มันคือหัวใจที่ได้รับการประกันว่าจะรอดพ้นจากการลงโทษ และได้รับชัยชนะด้วยเกียรติอันสูงส่ง

คำว่า "อัสสะลีม" (السليم) ก็คือ "อัสสาลิม" (السالم - ที่ปลอดภัย) และคำนี้มาในรูปแบบคำคุณศัพท์ที่บ่งบอกลักษณะประจำตัว เช่นคำว่า "อัฏเฏาะวีล" (الطويل - สูง) และ "อัลเกาะศีร" (القصير - เตี้ย) และในเชิงภาษาที่สละสลวย "อัสสะลีม" (السليم) คือ หัวใจที่ความบริสุทธิ์สมบูรณ์ได้กลายเป็นคุณลักษณะที่มั่นคงถาวรสำหรับมันแล้ว เช่นเดียวกับคำว่า "อัลอะลีม" (ผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง) และ "อัลเกาะดีร" (ผู้ทรงอานุภาพยิ่ง) และยังตรงกันข้ามกับลักษณะของหัวใจที่ป่วย อ่อนแอ และเจ็บป่วย

คำพูดของผู้คนมีความหลากหลายในการให้ความหมายของคำว่า "หัวใจที่บริสุทธิ์" แต่สาระสำคัญที่รวบรวมความหมายทั้งหมดคือ : หัวใจที่ได้**ยอมจำนน** (ต่ออัลลอฮ) เป็นหัวใจที่**สมบูรณ์ปลอดภัย ยอมมอบตน**โดยสิ้นเชิง **มีสันติสุข และยอมจำนนอย่างที่สุด**

ยอมจำนนต่ออัลลอฮโดยสิ้นเชิง ปลอดภัยจากสิ่งที่ตัดขาดเขาจากพระองค์ น้อมรับต่อการกำหนดของพระองค์ อยู่ร่วมในความสันติกับบรรดาผู้ที่พระองค์ทรงรัก (เอาลิยาอ์) และยอมจำนนต่อบทบัญญัติของพระองค์อย่างเต็มที่

และนี่คือลักษณะเด่นของหัวใจที่บริสุทธิ์ ซึ่งจะชี้แจงต่อไปนี้ :

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือ หัวใจที่ ปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ และความชั่วร้ายทั้งปวง หมายถึง หัวใจที่ปลอดภัยจากทุกโรคภัยที่ทำให้ห่างไกลจากอัลลอฮ จากทุกความปรารถนาที่ขัดแย้งกับความประสงค์ของพระองค์ และจากทุกอุปสรรคที่ตัดขาดเขาจากพระองค์

และอุปสรรคเหล่านั้นโดยรวมแล้ว กลับไปสู่ 5 ประการ :

1. ชิริก (การตั้งภาคี) ที่ขัดแย้งกับเตาฮีด

2. บิดอะฮฺ (อุตริกรรมในศาสนา) ที่ขัดแย้งกับซุนนะฮฺ

3. ชะฮ์วะฮฺ (อารมณ์ใฝ่ต่ำ) ที่ขัดแย้งกับคำสั่งของอัลลอ์

4. ฆ็อฟละฮฺ (ความเผลอเรอ) ที่ขัดแย้งกับซิกรุลลอฮฺ

5. ฮะวา (ตามอารมณ์) ที่ขัดแย้งกับการอุทิศตนอย่างบริสุทธิ์ใจ

ทั้งห้าประการนี้เป็น ม่านกั้นเราออกจากอัลลอฮ และภายใต้แต่ละประการนั้น ยังมีประเภทต่าง ๆ มากมาย ซึ่งรวมถึงเรื่องปลีกย่อยนับไม่ถ้วน

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ทำให้เตาฮีดเกิดขึ้นจริง ท่านอิบนุ อับบาส رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا ได้อธิบายดำรัสของอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ที่ว่า :

﴿ إِلَّا مَنْ أَتَى اللَّهَ بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴾

"เว้นแต่ผู้มาหาอัลลอฮด้วยหัวใจที่บริสุทธิ์" [อัช-ชุอะรออ์ : 89]

ท่านกล่าวว่า : "คือการปฏิญาณว่า 'ลา อิลาฮะ อิลลัลลอฮฺ' (ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ)".[49]

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ปลอดจากสิ่งอื่นใดนอกเหนือจากอัลลอฮ และคำสั่งของพระองค์ มันไม่ปรารถนาสิ่งใดอื่นนอกจากอัลลอฮ และไม่กระทำ

---

[49] ตัฟซีร อิบนุ อบี หาติม เล่ม 8 หน้า 2783, และตัฟซีร อิบนุ กะษีร เล่ม 6 หน้า 149

สิ่งใดนอกเหนือจากที่อัลลอฮบัญชาใช้ เป้าหมายหนึ่งเดียวของมันคืออัลลอฮ ส่วนคำสั่งและบทบัญญัติของพระองค์คือหนทางและแนวปฏิบัติของมัน หัวใจเช่นนี้ได้หลุดพ้นจากมลทินของการตั้งภาคี แล้วมันจึงว่างเปล่าจากสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย เป็นอิสระจากสิ่งเหล่านั้น ไม่หันเหไปมองสิ่งอื่นใด มันยอมจำนนต่อพระผู้อภิบาลของมันและมอบความบริสุทธิ์ใจแด่พระองค์ เปรียบเสมือนทาสที่ยอมจำนนต่อเจ้านายเพียงผู้เดียว ไม่มีการร่วมหุ้นส่วนใด ๆ ที่ขัดแย้งกันในตัวนายนั้น

และบางท่านได้อธิบายดำรัสของอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ดังกล่าวว่าหมายถึง : "หัวใจที่ได้พบกับพระผู้อภิบาลของมัน โดยไม่มีสิ่งอื่นใด หรือใครอื่น อยู่ในนั้นเลย นอกจากพระองค์".[50]

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ได้ยอมจำนนต่อการเป็นบ่าวรับใช้พระผู้อภิบาลอย่างสมบูรณ์ ด้วยความรัก ความยำเกรง และความหวัง มันยอมสยบต่อพระผู้อภิบาลด้วยการเชื่อฟัง นอบน้อม และถ่อมตนมันเลือกที่จะทำให้พระองค์พอพระทัยเหนือสิ่งอื่นใดในทุกสถานการณ์ และออกห่างจากสิ่งที่ทำให้พระองค์ไม่พอพระทัยในทุกวิถีทาง

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่อุทิศการงานทุกอย่างเพื่ออัลลอฮโดยสิ้นเชิงหากมันจะรัก ก็รักเพื่ออัลลอฮ หากมันจะเกลียด ก็เกลียดเพื่ออัลลอฮ, หากมันจะให ก็ให้เพื่ออัลลอฮ และหากมันจะระงับ ก็ระงับเพื่ออัลลอฮ

[50] อุยูนุล อัคบาร โดย อิบนุ กุตัยบะฮฺ เล่ม 2 หน้า 385

การฟังของมันตั้งอยู่บนสัจธรรมตามอัลลอฮบัญชา การมองเห็นของมันตั้งอยู่บนสัจธรรม การจับต้อง (การกระทำ) ของมันตั้งอยู่บนสัจธรรม และการดำเนินชีวิตของมันตั้งอยู่บนสัจธรรม

มันรักในสิ่งต่าง ๆ ที่อัลลอฮทรงรัก และเกลียดชังในสิ่งที่อัลลอฮทรงเกลียดชัง มันผูกพันกับสิ่งที่อัลลอฮทรงผูกพัน และเป็นศัตรูกับสิ่งที่อัลลอฮทรงเป็นศัตรู มันยำเกรงอัลลอฮในเรื่องนั้น ๆ (ไม่ทำผิดต่ออัลลอฮเพราะเรื่องนั้น) และไม่ยำเกรงสิ่งเหล่านั้น มันหวังในความช่วยเหลือ ความโปรดปรานจากอัลลอฮในเรื่องนั้น ๆ และไม่หวังจากสิ่งเหล่านั้นโดยไม่พึ่งพาอัลลอฮ

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ปลอดภัยจากโรคภัยต่าง ๆ ที่มักประสบกับหัวใจที่ป่วย ได้แก่ : โรคแห่งความคลุมเครือ ซึ่งนำไปสู่การตามความนึกคิดอย่างไร้หลักฐาน โรคแห่งอารมณ์ใฝ่ต่ำ ซึ่งนำไปสู่การตามสิ่งที่จิตใจปรารถนาโดยไม่คำนึงถึงบทบัญญัติ

ดังนั้น มันจึงไม่หลงระเริงไปกับสิ่งยั่วยวน เหมือนกับที่บรรดาผู้ตามอารมณ์ใฝ่ต่ำได้หลงระเริง และไม่ถลำลึกลงไปในความเท็จ (ความเชื่อที่ผิด ๆ) เหมือนกับที่บรรดาผู้ตามความคลุมเครือได้ถลำลึกไป

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ยอมจำนนต่อวะฮีย์โดยสิ้นเชิง จึงไม่มีการโต้แย้งคำสั่ง และไม่มีการคัดค้านข่าวสารที่มาจากวะฮีย์ มันจึงน้อมรับข่าวสารด้วยความเชื่อมั่นอย่างแท้จริง และปฏิบัติตามคำสั่งด้วยความยินยอมพร้อมใจ

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ยอมจำนนต่อคำสั่งของท่านรอซูลุลลอฮ ﷺ ด้วยความเชื่อและการปฏิบัติตาม และปลอดภัยจากการคล้อย

ตามและการตัดสินด้วยหลักการของผู้อื่นนอกจากท่าน มันผูกหัวใจของมันไว้อย่างแน่นหนากับการเจริญรอยตามและดำเนินตามแบบฉบับของท่านเพียงผู้เดียว มันรับฟังคำตัดสินของท่านด้วยการยอมรับและไม่โต้แย้ง มันจึงไม่นำเอาความเห็นส่วนตัว การเทียบเคียง (กิยาส) หรือการตามผู้อื่นอย่างไม่พิจารณา (ตักลีด) มาคัดค้านคำตัดสินของท่าน และไม่แสวงหาแนวทางอื่นใดนอกเหนือจากแนวทางของท่านอย่างเด็ดขาด แต่เป็นการยอมจำนนอย่างแท้จริง การยอมรับ การน้อมรับ และการเชื่อฟังอย่างสมบูรณ์

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ยอมจำนนในทุกคำตัดสิน คำพูด และการกระทำ ทั้งภายนอกและภายใน ต่อแหล่งกำเนิดแสงสว่างแห่งแนวทางท่านนบี และนำเสนอสิ่งที่มาจากแหล่งอื่นมาเปรียบเทียบกับแนวทางนี้ สิ่งใดที่สอดคล้องกับแนวทางนี้ มันก็ยอมรับ และสิ่งใดที่ขัดแย้ง มันก็ปฏิเสธ

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่ยอมจำนนต่อกฎสภาวะและการกำหนดของอัลลอฮ มันจึงไม่กล่าวหา ว่าอัลลอฮไม่ยุติธรรม และไม่โต้แย้งการกำหนดของพระองค์ และไม่ขุ่นเคืองต่อลิขิตต่าง ๆ ของพระองค์ เพราะเป็นไปไม่ได้เลยที่หัวใจจะบริสุทธิ์ได้ หากยังมีความขุ่นเคืองและไม่พอใจต่อการกำหนดของอัลลอฮ และยิ่งบ่าวมีความพอใจต่อการกำหนดของพระผู้อภิบาลมากเท่าใด หัวใจของเขาก็ยิ่งบริสุทธิ์มากขึ้นเท่านั้น

ดังนั้น ความชั่วร้าย ความบกพร่องในใจจึงเป็น สิ่งที่มาคู่กับความไม่พอใจ และความบริสุทธิ์ของหัวใจก็เป็นสิ่งที่มาคู่กับความพอใจ

หัวใจที่บริสุทธิ์ : คือหัวใจที่สะอาดบริสุทธิ์จากความมุ่งร้าย และความคดโกง ปลอดจาก ความหลอกลวง ความเกลียดชัง และความอิจฉาริษยา

มันเก็บงำไว้ในใจแต่ความดีงามและความปรารถนาดีอย่างจริงใจ ต่อพี่น้องมุสลิม และโดยส่วนใหญ่แล้วจะมองผู้ศรัทธาในแง่ดีเสมอ พร้อมที่จะหาข้อแก้ต่างให้ในทุกเรื่องเท่าที่จะเป็นไปได้

มันผูกมิตรและปรองดอง กับบรรดาผู้เป็นที่รักของอัลลอฮ และกลุ่มชนของพระองค์ผู้ได้รับชัยชนะ และเป็นปฏิปักษ์ต่อบรรดาศัตรูของพระองค์ ผู้ซึ่งหลงผิดและนำพาผู้อื่นให้หลงผิด

"แด่ท่านผู้ปรารถนาและวาดฝันที่จะได้เข้าสู่สรวงสวรรค์อันเปี่ยมสุข

หากท่านเป็นผู้ยำเกรง อย่างแท้จริง แน่นอนว่าท่านกำลังดำเนินอยู่บนหนทางอันเที่ยงตรง

แต่ถึงกระนั้น ก็อย่าได้คาดหวังความปลอดภัยเป็นอันขาด หากท่านยังปราศจากหัวใจอันบริสุทธิ์จากความชั่วร้ายทั้งปวง

ดังนั้น จงยึดมั่นในแนวทางของผู้ยำเกรง ทั้งหลายเถิด และจงมีความคิดและความคาดหวังในแง่ดีต่อพระผู้ทรงเกียรติยิ่งอยู่เสมอ".[51]

---

[51] อัต-ตับศิเราะฮ์ ของ อิบนุ อัล-เญาซีย์ เล่ม 2 หน้า 43

الْقَلْبُ يَمْرَضُ كَمَا يَمْرَضُ الْبَدَنُ

หัวใจป่วยได้เหมือนที่ร่างกายป่วย[52]

[52] อิฆอษะตุลละฮ์ฟาน เล่ม 1 หน้า 24-26, 112, มิฟตาห ดาริสสะอาดะฮฺ เล่ม 1 หน้า 304, และมัจญ์มูอฺ ฟะตาวา เล่ม 10 หน้า 94-95

นับเป็นส่วนหนึ่งแห่งวิทยปัญญาของอัลลอฮ ที่ได้ทรงสร้างอวัยวะแต่ละส่วนของร่างกายมาเพื่อทำหน้าที่เฉพาะของมัน ความสมบูรณ์ของอวัยวะนั้นคือการที่มันทำหน้าที่นั้นได้สำเร็จ ส่วนการป่วยของมันคือการที่มันไม่สามารถทำหน้าที่ ที่ถูกสร้างมาเพื่อมันได้ หรือทำได้แต่มีความผิดปกติ หรือความติดขัดบางอย่าง

ดังนั้น การป่วยของมือ ก็คือการที่มันไม่สามารถหยิบจับหรือออกแรงได้ การป่วยของตา ก็คือการที่มันไม่สามารถมองเห็นได้ การป่วยของลิ้น ก็คือการที่มันไม่สามารถพูดได้

ส่วนการป่วยของหัวใจนั้น ก็คือการที่มันไม่สามารถทำหน้าที่ ที่มันถูกสร้างมาเพื่อมันได้ นั่นคือ การรู้จักอัลลอฮ การรักพระองค์ การโหยหาที่จะพบพระองค์ และการกลับเนื้อกลับตัวสู่พระองค์ ดังนั้น หากบ่าวคนหนึ่งรู้จักทุกสิ่งทุกอย่าง แต่ไม่รู้จักพระผู้อภิบาลของตน ก็เสมือนว่าเขายัง ไม่รู้จักอะไรเลย!

และหากเขาได้รับความสุขทางโลกทุกอย่าง แต่ไม่ได้รับความรักต่ออัลลอฮและความโหยหาที่จะพบพระองค์ แท้จริงแล้ว เขาก็ยังไม่เคยสัมผัสความเพลิดเพลิน ความโปรดปราน หรือความสุขใจอย่างแท้จริงเลย

และทุกคนที่รู้จักอัลลอฮอย่างแท้จริง ย่อมรักพระองค์และอุทิศการเคารพภักดี แด่พระองค์อย่างบริสุทธิ์ใจ และจะไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนรักอื่นใดเหนือพระองค์ ดังนั้น ใครก็ตามที่ให้ความสำคัญกับสิ่งที่ตนรักอื่นใดเหนือพระองค์ แสดงว่าหัวใจของเขากำลังป่วย เช่นเดียวกับกระเพาะอาหาร หากมัน

คุ้นชินกับการกินอาหารที่ไม่ดี และเลือกมันมากกว่าอาหารที่ดี ความอยากอาหารที่ดีก็จะหมดไป และถูกแทนที่ด้วยความชอบในสิ่งอื่นนั้นแทน

และไม่ต้องสงสัยเลยว่า โรคของหัวใจนั้น รุนแรงกว่าและอันตรายกว่าโรคทางร่างกายมาก เพราะผลสุดท้ายอย่างมากที่สุดของโรคทางกาย คือการนำพาเจ้าของไปสู่ความตาย แต่สำหรับโรคทางใจนั้น อาจนำพาเจ้าของไปสู่ความทุกข์ทรมานชั่วนิรันดร์ได้!

และเมื่อบ่าวได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสาเหตุที่ทำให้หัวใจป่วย จนกระทั่งป่วยจริง อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى อาจทรงลงโทษเขาด้วยการทำให้โรคของเขารุนแรงขึ้น เนื่องจากเขาเลือกที่จะหาสาเหตุเหล่านั้นและเข้าไปเกี่ยวข้องกับมันเอง ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا ﴾

"ในหัวใจของพวกเขามีโรค อัลลอฮฺจึงได้ทรงเพิ่มโรคแก่พวกเขาอีก"

[อัลบะเกาะเราะฮฺ : 10]

แท้จริงแล้ว การป่วยของหัวใจ คือความอ่อนแอ ความเสื่อมสลายและการที่มันหลุดออกจากสภาวะปกติที่แข็งแรงสมดุล ส่วนสุขภาพที่ดีของหัวใจ คือการที่มันรู้จักสัจธรรม รักสัจธรรม และเลือกสัจธรรมเหนือสิ่งอื่นใด

และรากศัพท์เดิม ของคำว่า 'โรค' (มะเร็อฎ) ในทางภาษาคือ 'ความเสื่อมเสีย' (อัลฟะสาด) ดังนั้น โรคหัวใจจึงเป็นความเสื่อมเสียชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมัน สาเหตุมาจากการที่ 'นัฟซู อัมมาเราะฮฺ' (จิตใจที่สั่งให้ทำชั่ว) เข้า

ครอบงำ มันจึงทำให้การรับรู้ของหัวใจเสื่อมเสียไป จนมองไม่เห็นสัจธรรม หรือเห็นสัจธรรมผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง หรือทำให้ความต้องการของหัวใจเสื่อมเสียไป จนเกลียดชังสัจธรรมที่เป็นประโยชน์ และกลับไปรักความเท็จที่เป็นอันตราย

ดังนั้น การป่วยของหัวใจจึงกลับไปสู่สาเหตุสองประการ : ไม่ว่าจะเป็นความอ่อนแอในด้านความรู้และความเชื่อ หรือความอ่อนแอในด้านการปฏิบัติและการขับเคลื่อน

ด้วยเหตุนี้ หัวใจจึงเผชิญกับโรคภัยสองชนิด ที่ผลัดกันเข้ามาทำร้าย หากทั้งสองอย่างนี้ฝังรากลึกในหัวใจแล้ว ก็จะนำไปสู่ความพินาศและความตายของมัน นั่นคือ :

1. โรคแห่งอารมณ์ใฝ่ต่ำ

2. โรคแห่งความคลุมเครือ/ความเข้าใจผิด

และทั้งสองอย่างนี้คือ ต้นตอของโรคร้ายทั้งมวลของมนุษยชาติ เว้นแต่ผู้ที่อัลลอฮทรงคุ้มครองให้รอดพ้น

และจากสองโรคหลักนี้ (คือ ชะฮะวาตและชุบุฮาต) ก็แตกแขนงออกไปเป็น ข้อบกพร่อง ความเจ็บป่วยทางใจอีกมากมาย เช่น : การโอ้อวด ความหยิ่งยะโส ความหลงตัวเอง ความอิจฉาริษยา การโอ้อวดศักดิ์ศรี ความหลงลำพองตน การรักตำแหน่งหัวหน้าและความเด่นดัง การใฝ่สูงในแผ่นดิน

การเสพติดการฝ่าฝืน และการที่หัวใจและอวัยวะต่าง ๆ ผูกพันอยู่กับสิ่งต้องห้าม

อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ได้ทรงกล่าวถึงสองโรคหลักนี้ไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ สำหรับ **โรคแห่งความคลุมเครือ** (ชุบุฮาต) – ซึ่งเป็นโรคที่ร้ายแรงกว่าและทำลายล้างหัวใจได้มากกว่าอีกโรคหนึ่ง – มีกล่าวไว้ในดำรัสของอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى เกี่ยวกับบรรดามุนาฟิกีนว่า : **"ในหัวใจของพวกเขามีโรค อัลลอฮจึงได้ทรงเพิ่มโรคแก่พวกเขาอีก"** [อัลบะเกาะเราะฮฺ: 10], และดำรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ﴾

"และเพื่อบรรดาผู้ที่ในหัวใจของพวกเขามีโรค และบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา จะกล่าวว่า อัลลอฮทรงประสงค์สิ่งใดด้วยอุปมานี้?" [อัล-มุดดัษษิร : 31]

และดำรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿لِيَجْعَلَ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ فِتْنَةً لِلَّذِينَ فِي قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَالْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُمْ﴾

"เพื่อพระองค์จะทรงทำให้สิ่งที่ชัยฏอนนำมาเสนอนั้น เป็นการทดสอบสำหรับบรรดาผู้ที่ในหัวใจของพวกเขามีโรค และบรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาแข็งกระด้าง" [อัล-หัจญ์ : 53]

ส่วน**โรคแห่งอารมณ์ใฝ่ต่ำ** ได้มีการกล่าวถึงในดำรัสของพระองค์ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ที่ว่า :

﴿ يَـٰنِسَآءَ ٱلنَّبِيِّ لَسۡتُنَّ كَأَحَدٖ مِّنَ ٱلنِّسَآءِ إِنِ ٱتَّقَيۡتُنَّ فَلَا تَخۡضَعۡنَ بِٱلۡقَوۡلِ فَيَطۡمَعَ ٱلَّذِي فِي قَلۡبِهِۦ مَرَضٞ ﴾

"โอ้ บรรดาภริยาของนบีเอ๋ย! พวกเธอไม่เหมือนกับสตรีคนใด ๆ หากพวกเธอยำเกรง ก็จงอย่าพูดจาด้วยน้ำเสียงอ่อนหวานเลย เพราะจะทำให้ผู้ที่ในหัวใจของเขามีโรค เกิดความปรารถนาขึ้นได้" [อัล-อะหฺซาบ : 32]

หมายถึง อย่าได้พูดจาด้วยน้ำเสียงอ่อนโยน จนทำให้ผู้ที่ในหัวใจมีความโน้มเอียงไปสู่การทำชั่ว เกิดความปรารถนาขึ้น เพราะแท้จริงแล้ว หัวใจที่แข็งแรงสมบูรณ์นั้น หากมีสตรีมาเสนอตัว มันก็จะไม่หันไปสนใจ ซึ่งแตกต่างจากหัวใจที่ป่วยด้วยโรคแห่งอารมณ์ใฝ่ต่ำ เพราะด้วยความอ่อนแอของมัน มันจึงโน้มเอียงไปหาสิ่งยั่วยวนที่เข้ามา ตามระดับความรุนแรงหรือความอ่อนของโรคนั้น

และเนื่องจากร่างกายที่ป่วยนั้น จะได้รับผลกระทบจากสิ่งที่ร่างกายแข็งแรงไม่ได้รับผลกระทบ (เช่น ความร้อน ความเย็น เพียงเล็กน้อย และอื่น ๆ) หัวใจก็เช่นเดียวกัน หากมันมีโรคอยู่ เพียงแค่ความคลุมเครือ (ชุบฮะฮฺ) หรืออารมณ์ใฝ่ต่ำ (ชะฮ์วะฮฺ) เพียงเล็กน้อย ก็สามารถทำร้ายมันได้ ถึงขนาดที่ไม่สามารถจะปัดป้องทั้งสองสิ่งนั้นได้เมื่อมันเข้ามาประสบ ซึ่งแตกต่างจากหัวใจที่แข็งแรง

และสิ่งที่น่าประหลาดเกี่ยวกับหัวใจก็คือ มันอาจจะป่วยลง โดยที่ความเจ็บปวดนั้นแฝงอยู่ภายใน แต่เนื่องจากความเสื่อมเสียของหัวใจเอง บ่าวจึงไม่รู้สึกถึงความเจ็บปวดนั้น ยิ่งไปกว่านั้น หัวใจอาจจะตายไปแล้ว โดยที่

เจ้าของไม่รู้สึกตัวเลยว่ามันตายแล้ว! ทั้งนี้เพราะความมึนเมาในความโง่เขลาและอารมณ์ใฝ่ต่ำ ได้เข้ามาขวางกั้นระหว่างเขากับการรับรู้ถึงความเจ็บปวด มิฉะนั้นแล้ว ความเจ็บปวดนั้นมีอยู่จริงในใจเขา แต่มันถูกซ่อนไว้จากการรับรู้ เพราะเขามัวแต่หมกมุ่นอยู่กับสิ่งตรงข้าม (คือความเพลิดเพลินในความเขลาและอารมณ์) แล้วบาดแผลจะสร้างความเจ็บปวดอะไรให้กับคนตายได้เล่า! (เปรียบเปรยถึงหัวใจที่ตายแล้วไม่รู้สึกถึงความเจ็บปวด)

และบางครั้ง เขาอาจจะรู้สึกถึงโรคของตน แต่เขากลับทนความขมขื่นของยา และการอดทนต่อมันไม่ไหว เขาจึงเลือกที่จะทนอยู่กับความเจ็บปวดต่อไป มากกว่าที่จะลำบากในการรักษา เพราะแท้จริงแล้ว ยารักษาของเขาก็คือการฝ่าฝืนอารมณ์ใฝ่ต่ำ ซึ่งนั่นเป็นสิ่งที่ยากที่สุดสำหรับจิตใจ แต่ก็ไม่มีอะไรที่จะเป็นประโยชน์ต่อมันมากไปกว่านี้อีกแล้ว!

และพึงทราบเถิดว่า โรคทั้งหลายของหัวใจนั้น ล้วนเกิดมาจากความโง่เขลา หัวใจจะตายได้ด้วยความโง่เขลาโดยสิ้นเชิง และจะป่วยลงด้วยความโง่เขลาบางประเภท ส่วนยาที่จะรักษานั้น ก็คือความรู้ ซึ่งก็คือ ความรู้ในอัลกุรอาน และซุนนะฮฺ ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวไว้ในหะดีษเกี่ยวกับชายผู้มีบาดแผลที่ศีรษะ ซึ่งมีคนแนะนำให้เขาอาบน้ำ จนเขาเสียชีวิต ท่านนบีกล่าวว่า:

قَتَلُوهُ قَتَلَهُمُ اللهُ! أَلَا سَأَلُوا إِذْ لَمْ يَعْلَمُوا، فَإِنَّمَا شِفَاءُ الْعِيِّ السُّؤَالُ

"พวกเขาฆ่าเขา ขออัลลอฮทรงทำลายพวกเขา! เหตุใดพวกเขาจึงไม่ถามเมื่อพวกเขาไม่รู้? แท้จริงแล้ว ยารักษาความไม่รู้ ก็คือการถาม"[53]

ดังนั้น ท่านนบีจึงได้ถือว่า 'ความไม่รู้' – ซึ่งคือความบกพร่องของหัวใจในการรับรู้ความรู้ และความบกพร่องของลิ้นในการพูดมันออกมา – เป็น 'โรค' และ ยารักษาของมันคือการถามผู้รู้

ด้วยเหตุนี้เอง ความสัมพันธ์ของผู้รู้ต่อหัวใจ จึงเปรียบได้กับความสัมพันธ์ของแพทย์ต่อร่างกายนั่นเอง!

และการที่ผู้รู้ถูกเรียกว่า 'แพทย์ของหัวใจ' นั้น เป็นเพียงการเปรียบเทียบในส่วนที่คล้ายคลึงกัน หาไม่แล้ว ความสำคัญของผู้รู้นั้น ยิ่งใหญ่กว่านั้นมาก! เพราะคนคนหนึ่งอาจใช้ชีวิตทั้งชีวิตหรือช่วงเวลาหนึ่ง โดยไม่จำเป็นต้องพบแพทย์ (ทางร่างกาย) แต่สำหรับผู้รู้เกี่ยวกับอัลลอฮและคำสั่งของพระองค์แล้ว พวกเขาคือ ชีวิตและจิตวิญญาณของการดำรงอยู่ และเราไม่สามารถขาดพวกเขาได้เลยแม้เพียงชั่วพริบตา

ดังนั้น ความต้องการความรู้ของหัวใจนั้น ไม่ใช่แค่เหมือนความต้องการอากาศหายใจ แต่มันยิ่งใหญ่กว่านั้นเสียอีก! เพราะความรู้สำหรับหัวใจนั้น เปรียบเสมือนน้ำสำหรับปลา หากขาดมันไป มันก็จะตาย

[53] บันทึกโดย อบูดาวูด หมายเลข 337, อิบนุมาญะฮฺ หมายเลข 572, และอะหฺมัด หมายเลข 3056

ความสัมพันธ์ของความรู้ต่อหัวใจ ก็เปรียบได้กับความสัมพันธ์ของแสงสว่างต่อดวงตา การได้ยินต่อหู และการพูดต่อลิ้น หากหัวใจปราศจากความรู้ ก็ไม่ต่างอะไรกับดวงตาที่มืดบอด หูที่หนวกสนิท และลิ้นที่เป็นใบ้

ท่านอิบนุ เราะญับ กล่าวว่า : “โอ้ ผู้ที่หัวใจกำลังป่วย จงนำหัวใจนั้นไปยังวงสนทนาเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮเถิด เผื่อว่ามันจะได้รับการเยียวยา

วงสนทนาเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮนั้นเปรียบดัง «สถานบำบัดโรค» ซึ่งโรคภัยไข้เจ็บของหัวใจจะได้รับการรักษา เช่นเดียวกับที่โรคภัยไข้เจ็บทางร่างกายได้รับการรักษาในสถานพยาบาลของโลกดุนยานี้!”.[54]

บทสรุป...

แท้จริงแล้ว อาหารที่มีประโยชน์ที่สุดคืออาหารแห่งศรัทธา และยาที่ทรงประสิทธิภาพที่สุดคือยาแห่งอัลกุรอาน

ด้วยเหตุนี้ อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى จึงทรงเรียกคัมภีร์ของพระองค์ว่าเป็นการบำบัดรักษาโรคภัยในทรวงอก ดังที่พระองค์ตรัสว่า :

﴿ يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ قَدْ جَآءَتْكُم مَّوْعِظَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَشِفَآءٌ لِّمَا فِى ٱلصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴾

[54] หนังสือ ละฏออิฟ อัลมะอาริฟ หน้า 78. อัลฟัยรูซอะบาดี กล่าวว่า : “อัล-มาริสตาน” -อ่านรออฺด้วยฟัตหะฮฺ-: คือ บ้านของผู้ป่วย, เป็นคำยืมจากภาษาเปอร์เซีย. จากพจนานุกรม อัลกอมูส อัลมุหีฏ หน้า 574 หมายถึง สถานพยาบาล หรือ โรงพยาบาลในยุคของเรา. ดู : อัลมุอฺญัม อัลวะซีฏ เล่ม 2 หน้า 863

"โอ้มนุษยชาติเอ๋ย แท้จริง ข้อตักเตือนจากพระเจ้าของพวกเจ้าได้มายังพวกเจ้าแล้ว และเป็นการบำบัดรักษาโรคภัยในทรวงอก และเป็นแนวทางที่ถูกต้อง และเป็นความเมตตาแก่บรรดาผู้ศรัทธา" [ยูนุส : 57]

หัวใจนั้นต้องการสิ่งที่จะรักษาพลังของมันไว้ นั่นคือ การศรัทธา และการปฏิบัติความดี และรำลึกถึงอัลลอฮเป็นประจำ

และต้องการการป้องกันจากสิ่งที่เป็นอันตราย นั่นคือ การหลีกเลี่ยงการฝ่าฝืนคำสั่ง

และต้องการการชำระล้างสิ่งสกปรกที่เป็นภัยซึ่งอาจเข้ามาทำลายมัน นั่นคือ การกลับเนื้อกลับตัวอย่างจริงใจ และการขออภัยโทษต่อพระผู้ทรงอภัยในความผิดบาปทั้งหลาย

แท้จริง บาปทั้งหลายนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ดี ผลลัพธ์ของมันน่าตำหนิ และการลงโทษของมันก็เจ็บปวด หัวใจที่ผูกพันกับบาปเหล่านั้นคือหัวใจที่ป่วย การรอดพ้นจากบาปคือความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ และการปลอดจากมันคือความสุขที่ประเมินค่ามิได้ การประสบกับบาปคือหายนะอันใหญ่หลวง

"ความพินาศหรือความเสียหายของจิตวิญญาณนั้นไม่ได้เกิดจากสิ่งอื่นใดเลย
นอกจากการฝ่าฝืน

ดังนั้น จงหลีกเลี่ยงสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามท่านโดยเด็ดขาด อย่าได้เข้าใกล้มัน

แท้จริงแล้ว สิ่งใดก็ตามที่มีความพินาศของตัวท่านอยู่ในนั้น

ก็เป็นสิ่งที่สมควรอย่างยิ่งที่ท่านจะต้องปกป้องตัวเองให้พ้นจากสิ่งนั้น"[55]

แท้จริง การป่วยของหัวใจด้วยกับบาป ก็เหมือนกับการป่วยของร่างกายด้วยกับโรคภัยไข้เจ็บ และการกลับเนื้อกลับตัว ก็เปรียบเสมือนการดื่มยา

และบ่าวคนหนึ่งไม่อาจขาดการเยียวยาอันทรงประสิทธิภาพสองประการนี้ได้ นั่นคือ การสำรวจตรวจสอบตนเอง และการฝืนความต้องการของตนเอง

ดังนั้น ความพินาศของหัวใจจึงเกิดจากการละเลยการสำรวจตรวจสอบตนเอง และจากการทำตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของมัน ช่างเป็นคำกล่าวที่ยอดเยี่ยมของท่านอัล-หะสัน อัล-บัศรี رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ที่ว่า : "บ่าวคนหนึ่งจะยังคงอยู่ในสภาพที่ดี ตราบใดที่เขามีผู้ตักเตือนจากภายในตัวของเขาเอง และการสำรวจตรวจสอบตนเองเป็นส่วนหนึ่งในความมุ่งมั่นตั้งใจของเขา"[56]

---

[55] ละฏออิฟ อัลมะอาริฟ หน้า 273

[56] รายงานโดย อิบนุ อบี อัดดุนยา ในหนังสือ มุหาสะบะฮฺ อันนัฟส์ หน้า 6, และรายงานโดยสรุปโดย: อิบนุ อัลมุบาร็อก ในหนังสือ อัซซุฮด์ หมายเลข 1103, และในทำนองเดียวกัน: อบู นุอัยม์ ในหนังสือ อัลหิลยะฮฺ เล่ม 2 หน้า 145

لِلقُلُوبِ أَحْوَالٌ وَآفَاتٌ

สภาวะและโรคภัยต่าง ๆ ของหัวใจ[57]

[57] มะดาริจ อัซซาลิกีน เล่ม 3 หน้า 95, 248, 256

لِلقُلُوبِ أَحْوَالٌ وَآفَاتٌ

สภาวะและโรคภัยต่าง ๆ ของหัวใจ[57]

[57] มะดาริจ อัซซาลิกีน เล่ม 3 หน้า 95, 248, 256

"เสียงดนตรีจะทำให้**หัวใจ**เสียหาย ! และเมื่อ**หัวใจ**เสียหาย มันจะเร่งเร้าใน**หัวใจ**ให้มีการกลับกลอก"

- อิบนุลก็อยยิม ﷺ -

รวดเร็ว ต้นไม้ที่เหี่ยวแห้งอย่างรวดเร็ว และความฝันที่ดูเหมือนจะเป็นความจริง แต่เมื่อตื่นขึ้นมาก็จะประจักษ์ว่ามันเป็นเพียงภาพมายา

และช่างสัจจริงยิ่งนัก สำหรับผู้ที่กล่าวว่า :

"ชีวิตนี้ก็เปรียบเสมือนการหลับใหล ส่วนความตายนั้นคือการตื่นขึ้น

และมนุษย์เราผู้อยู่ระหว่างกลางของทั้งสองสภาวะนี้ ก็เป็นเพียงแค่ภาพเงา

หรือจินตนาการที่ล่องลอยผ่านไปชั่วครู่ชั่วยามเท่านั้นเอง".[58]

มีรายงานจากชาวสลัฟบางท่านกล่าวว่า : "หากแม้ว่าชายคนหนึ่งได้รับครบครองชีวิตทางโลกนี้ตั้งแต่ต้นจนจบ แล้วความตายก็มาเยือนเขา มันก็เปรียบเสมือนคนที่เห็นสิ่งที่ทำให้เขาพอใจในความฝัน แล้วเมื่อตื่นขึ้นมาก็พบว่าไม่มีอะไรอยู่ในมือเลย!".[59]

แท้จริง สิ่งหนึ่งที่พึงทราบไว้ก็คือ หัวใจนั้นมีสภาวะต่าง ๆ ผันผวนเปลี่ยนแปลงไปได้ ประสบกับโรคภัยไข้เจ็บและความเสียหายต่าง ๆ อีกทั้งคุณลักษณะและสภาวะของมันก็มีความหลากหลายและเปลี่ยนแปลงไป

ความจริงข้อนี้ย่อมทำให้ผู้ศรัทธาหวั่นเกรง และกระตุ้นให้เขาสำรวจตรวจสอบหัวใจของตนเอง พิจารณาสภาพของมัน และเยียวยารักษาโรคของมัน

---

[58] บทกวีของ อะลี บิน มุหัมมัด อัต-ติฮามีย์ ที่แต่งเพื่อรำลึกถึงบุตรชายของเขา ดูตารีค ดิมัชก์ โดย อิบนุ อะสากิร เล่ม 43 หน้า 223

[59] อิบนุ อัลกอยยิม อ้างถึงคำกล่าวนี้ว่าเป็นของ อุมัร บิน อัลคือฏฏอบ ﷺ ในหนังสือ มะดาริจ อัซซาลิกีน สองแห่งคือ เล่ม 3 หน้า 92 และ 248

ดังเช่นที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ทรงให้ร่างกายมีชีวิตอยู่ได้ด้วยอาหารและเครื่องดื่ม ชีวิตของหัวใจก็ดำรงอยู่ได้ด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮอย่างสม่ำเสมอ การกลับเนื้อกลับตัวยังพระองค์ และการละทิ้งบาปและความเผลอเรอที่ครอบงำหัวใจอยู่

ความสับสนวุ่นวายของหัวใจจะไม่ถูกเยียวยาด้วยสิ่งใด นอกจากการหันหน้าเข้าหาอัลลอฮและการหันหลังให้กับสิ่งอื่นใดนอกจากพระองค์ ณ จุดนั้นเองที่ความวุ่นวายของหัวใจจะคลี่คลาย ความขุ่นมัวจะมลายหายไป การเดินทางทางจิตวิญญาณจะถูกต้อง จะได้สูดกลิ่นอายอันหอมหวนของชีวิต และได้ลิ้มรสชาติแห่งความสุข!

การยึดติดกับความชั่วช้าและตัณหาที่ต้องห้าม จะทำให้ชีวิตทางจิตวิญญาณของหัวใจอ่อนแอลง และความอ่อนแอนี้จะสะสมต่อเนื่องในหัวใจจนกระทั่งมันตายลง และสัญญาณแห่งความตายของมันคือ การที่มันไม่รู้จักความดีงาม และไม่ปฏิเสธความชั่วร้าย

และผู้มีสติปัญญาที่ตักเตือนตนเองอยู่เสมอ คือผู้ที่หวาดกลัวต่อความเจ็บป่วยและความตายของหัวใจ ยิ่งกว่าความกลัวต่อร่างกายของตน

แต่ทว่า สภาพของคนส่วนใหญ่นั้นกลับตรงกันข้าม พวกเขาไม่ใส่ใจต่อความตายหรือความเจ็บป่วยของหัวใจเลย และพวกเขารู้จักเพียงแค่ชีวิตทางกายภาพเท่านั้น ซึ่งนั่นเป็นผลมาจากความตายของหัวใจและจิตวิญญาณของพวกเขาเอง เพราะชีวิตทางกายภาพนี้เปรียบเสมือนเงาที่ลับหายไปอย่าง

และพระองค์ตรัสว่า :

﴿ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ ﴾

“และหากเจ้าเป็นผู้ประพฤติหยาบช้า และมีใจแข็งกระด้างแล้วไซร้ แน่นอน พวกเขาก็ย่อมแยกตัวออกไปจากรอบ ๆ เจ้า” [อาลิ อิมรอน : 159]

หัวใจที่หยาบช้าและแข็งกระด้าง คือหัวใจที่ด้านชาดั่งหิน ปราศจากความเมตตา ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีความดีงาม แต่กลับเป็นผู้กดขี่ ผู้โฉดเขลา ไม่รู้ซึ้งในสัจธรรม และไร้ความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์

ช่างแตกต่างกันเหลือเกินระหว่างหัวใจที่แข็งกระด้างหยาบช้าเหล่านี้กับหัวใจของเหล่าผู้ได้รับความสุข ซึ่งเป็นหัวใจที่อ่อนโยนและนอบน้อม ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ ﴾

“แล้วผิวหนังของพวกเขาและหัวใจของพวกเขาจะอ่อนลงเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮ” [อัซ-ซุมัร : 23]

และพระองค์อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ، فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ ﴾

“และเพื่อบรรดาผู้ได้รับความรู้จะได้รู้ว่า แท้จริงมัน (อัลกุรอาน) คือสัจธรรมจากพระเจ้าของเจ้า พวกเขาจะได้ศรัทธาต่อมัน แล้วหัวใจของพวกเขาจะนอบน้อมต่อมัน” [อัล-ฮัจญ์ : 54]

แท้จริง หัวใจนั้นสามารถมืดบอดและมองเห็นได้ หัวใจจึงถูกพรรณนาว่ามีการมองเห็นและความมืดบอด และความมืดบอดของหัวใจนั้นรุนแรงยิ่งกว่าความมืดบอดของดวงตาเสียอีก อันที่จริงแล้ว การมองเห็นและการมืดบอดนั้นโดยพื้นฐานแล้วเป็นของหัวใจ ส่วนดวงตาเป็นเพียงผู้ตาม หากหัวใจมองไม่เห็นแล้ว เจ้าของหัวใจนั้นก็คือคนตาบอดแม้จะลืมตาอยู่ก็ตาม!

อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ فَإِنَّهَا لَا تَعْمَى الْأَبْصَارُ وَلَكِن تَعْمَى الْقُلُوبُ الَّتِي فِي الصُّدُورِ ﴾

“แท้จริงแล้ว การมองเห็น (ของดวงตา) นั้นมิได้บอดไป แต่ทว่าหัวใจที่อยู่ในทรวงอกต่างหากที่บอด” [อัล-หัจญ์ : 46]

และความมืดบอดของหัวใจ คือ การที่มองไม่เห็นสัจธรรม เนื่องจากถูกห่อหุ้มด้วยความมัวหมองอันเกิดจากบาป ความมืดบอดของหัวใจนั้นมีหลายระดับ ขึ้นอยู่กับบาปที่ทำ และความมืดบอดอย่างสิ้นเชิง คือลักษณะของหัวใจของผู้ปฏิเสธศรัทธา!

หัวใจมีทั้งที่แข็งกระด้าง และที่อ่อนโยน จนบางครั้งอาจแข็งกร้าวดั่งหินผา หรือแข็งยิ่งกว่านั้น ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنْ بَعْدِ ذَٰلِكَ فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴾

“ภายหลังจากนั้น หัวใจของพวกเจ้าก็แข็งกระด้าง มันประหนึ่งก้อนหินหรือแข็งกระด้างยิ่งกว่า” [อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 74]

และหัวใจนั้นถูกประทับตรา – ถูกปิดผนึก – และบางดวงก็รอดพ้นจากสิ่งนี้ ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴾

"และเราได้ประทับตราบนหัวใจของพวกเขา ดังนั้น พวกเขาจึงไม่ได้ยิน" [อัล-อะอ์รอฟ : 100]

และพระองค์อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلَىٰ قُلُوبِكُم مَّنْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ يَأْتِيكُم بِهِ ﴾

"จงกล่าวเถิด (มุฮัมหมัด) พวกท่านเห็นแล้วมิใช่หรือ หากอัลลอฮทรงเอาหูของพวกท่านและตาของพวกท่านไป และได้ทรงประทับตราบนหัวใจของพวกท่านแล้ว เทพเจ้าองค์ใดเล่าอื่นจากอัลลอฮที่จะนำมันมาให้แก่พวกท่านได้" [อัล-อันอาม : 46]

และหัวใจนั้นสกปรกได้และสะอาดได้ ดังที่อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَن يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴾

"ชนเหล่านี้แหละคือผู้ที่อัลลอฮมิทรงประสงค์จะให้หัวใจของพวกเขาสะอาด โดยที่พวกเขาจะได้รับความอัปยศในโลกนี้ และในปรโลกนั้น พวกเขาจะได้รับการลงโทษอันใหญ่หลวง" [อัล-มาอิดะฮ์ : 41]

เหยือกที่คว่ำอยู่, ซึ่งไม่รู้จักความดี และไม่ปฏิเสธความชั่ว นอกจากสิ่งที่มันได้รับมาจากอารมณ์ใฝ่ต่ำของตนเท่านั้น"[64]

และผู้มีปัญญาคือผู้ที่ดำดิ่งสู่ก้นบึ้งหัวใจตน เพื่อให้รู้ว่า มันคือหัวใจที่ขาวผ่อง หรือดำมืดกันแน่?! และหัวใจนั้นมีทั้งที่เผลอเรอและที่ตื่นรู้ อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَن ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ ﴾

"และอย่าเชื่อฟังผู้ที่เราได้ทำให้หัวใจของเขามองข้ามการรำลึกถึงเราและปฏิบัติตามอารมณ์ใฝ่ต่ำของตน" [อัล-กะฮ์ฟิ : 28]

ความเผลอเรอ คือการหลับใหลและม่านบดบังของหัวใจ ดังนั้น มันจึงไม่แสวงหาชีวิตและรัศมีของมัน และผู้คนจำนวนมากที่ตื่นอยู่ทางร่างกายนั้นแท้จริงแล้วกลับหลับไหลทางจิตวิญญาณ ท่านจะคิดว่าพวกเขาตื่น แต่พวกเขากลับหลับใหล!

หัวใจที่เผลอเรอคือแหล่งซ่องสุมของชัยฏอน เพราะมันคือชัยฏอนผู้กระซิบกระซาบที่คอยหลบเร้น ซึ่งได้เข้าครอบงำหัวใจของผู้ที่เผลอเรอ มันจะกระซิบสารพัดการล่อลวงและความคิดที่เหลวไหลให้แก่เขา แต่เมื่อบ่าวได้รำลึกถึงอัลลอฮ ชัยฏอนก็จะถอยหนีหลบซ่อน ดังนั้น ชัยฏอนจึงอยู่ระหว่างการกระซิบกระซาบและการถอยหนีอยู่เสมอ มันจะคอยจับจ้อง - ตลอดเวลา - ช่วงเวลาที่บ่าวเผลอเรอ เพื่อที่จะหว่านเมล็ดพันธุ์แห่งความปรารถนาและ

---

[64] บันทึกโดย มุสลิม หมายเลข 144

หัวใจที่สกปรกนั้น จะรับแต่สิ่งบำรุงที่เข้ากับสภาพของมัน ตามระดับความสกปรกที่มีอยู่ เปรียบเสมือนร่างกายที่ป่วยไข้ ซึ่งอาหารที่เหมาะกับคนแข็งแรงย่อมไม่เหมาะกับมัน

และอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ได้ทรงห้ามสวรรค์แก่ผู้ที่ในหัวใจของเขามีความสกปรก และความเลวทราม และเขาจะไม่ได้เข้าสวรรค์ – หากเขายังมีพื้นฐานของอีหม่านอยู่ – นอกจากจะต้องผ่านการทำให้บริสุทธิ์และสะอาดเสียก่อน[60] เพราะสวรรค์คือบ้านของผู้บริสุทธิ์ ด้วยเหตุนี้จึงมีเสียงกล่าวแก่พวกเขาว่า :

﴿ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴾

"พวกท่านจงผาสุกเถิด แล้วจงเข้าไปในสวรรค์ เป็นผู้พำนักอยู่ในนั้นตลอดกาล" [อัซ-ซุมัร : 73]

ส่วนหัวใจที่สะอาดบริสุทธิ์นั้น สมบูรณ์พร้อมด้วยชีวิตและรัศมี ได้หลุดพ้นจากมลทิน และความชั่วร้ายทั้งปวง มันจะไม่รู้จักพอจากอัลกุรอานและซุนนะฮ์ จะรับแต่สัจธรรมจากทั้งสองเป็นสิ่งบำรุง และจะเยียวยารักษาด้วยยาจากทั้งสองเท่านั้น

[60] อาจจะด้วยการอภัยโทษและการให้อภัยอย่างหมดจดจากพระองค์ (ผู้ทรงมหาบริสุทธิ์) หรือด้วยการลงโทษในนรกก่อนที่จะได้เข้าสวรรค์ ส่วนกาฟิรนั้น ความสกปรกของเขายังยืนไม่หายไป จึงไม่มีวันสะอาดได้ ด้วยเหตุนี้การลงโทษของเขาจึงต่อเนื่องไม่มีสิ้นสุด

และอัลลอฮ سُبۡحَانَهُۥ وَتَعَالَىٰ ได้ตรัสว่า :

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلۡمُدَّثِّرُ ۝١ قُمۡ فَأَنذِرۡ ۝٢ وَرَبَّكَ فَكَبِّرۡ ۝٣ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرۡ ۝٤﴾

"โอ้ผู้คลุมกายอยู่เอ๋ย (1) จงลุกขึ้นแล้วประกาศตักเตือนเถิด (2) และแด่พระเจ้าของเจ้า จงให้ความเกรียงไกรเถิด (3) และเสื้อผ้าอาภรณ์ของเจ้า จงทำให้สะอาดเถิด (4)" [อัล-มุดดัษษิร : 1-4]

นักอรรถาธิบายอัลดุรอานส่วนใหญ่ ทั้งจากชนรุ่นสลัฟ และรุ่นหลัง มีความเห็นว่า คำว่า "เสื้อผ้าอาภรณ์" ในที่นี้หมายถึง หัวใจ และความหมายของ "การทำให้สะอาด" คือการปรับปรุงแก้ไขจิตใจ การงาน และมารยาท และขจัดสิ่งเหล่านี้ให้พ้นจากบาปทั้งหลาย[61]

และการชำระล้างจากบาปในอายะฮ์นี้ อาจเป็นการที่บ่าวไม่กระทำบาปนั้นเลย หรือเป็นการที่เขากลับเนื้อกลับตัวจากบาปนั้น[62]

และความสะอาดของเสื้อผ้าที่จับต้องได้ และความบริสุทธิ์ของที่มานั้น เป็นเพียงส่วนเติมเต็มให้ความสะอาดของหัวใจสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเท่านั้น

[61] ตัฟซีร อัฏ-เฏาะบะรีย์ เล่ม 23 หน้า 410, ตัฟซีร อิบนุ อะฏียะฮ์ เล่ม 5 หน้า 392, มุคตะศ็อร อัล-ฟะตาวา อัล-มิศรียะฮ์ ของ อิบนุ ตัยมียะฮ์ หน้า 173, ญามิอุล มะสาอิล - กลุ่มที่สี่ หน้า 225, อิฆอษะตุล ละฮ์ฟาน เล่ม 1 หน้า 86, และ มะดาริจุส สาลิกีน เล่ม 2 หน้า 22

[62] มินฮาจญ์ อัส-สุนนะฮ์ เล่ม 7 หน้า 80

หัวใจนั้นมีทั้งที่เสียหายและดี ท่านนบี ﷺ กล่าวว่า :

أَلَا وَإِنَّ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً، إِذَا صَلَحَتْ، صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ، فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

"พึงทราบเถิดว่า ในร่างกายนั้นมีก้อนเนื้ออยู่ก้อนหนึ่ง หากมันดีงาม ร่างกายทั้งหมดก็จะดีงามตามไปด้วย และหากมันเสียหาย ร่างกายทั้งหมดก็จะเสียหายตามไปด้วย พึงทราบเถิดว่า มันคือหัวใจ".[63]

แล้วหัวใจที่ดีนั้นเทียบได้อย่างไรกับหัวใจที่เสียหาย!

และหัวใจนั้นมีทั้งที่ดำมืดและที่ขาวผ่อง มันจะกลายเป็นสีดำมืดเนื่องจากการสะสมของบาป หรือกลายเป็นสีขาวสว่างไสวด้วยการให้เอกภาพต่ออัลลอฮ และการเชื่อฟังพระองค์

ท่านนบี ﷺ ได้อธิบายลักษณะของหัวใจว่าจะแปรเปลี่ยนไปสู่สองสภาพ คือ ขาวและดำ โดยท่านกล่าวว่า : **"บททดสอบและความวุ่นวาย จะถูกนำเสนอต่อหัวใจทั้งหลายเสมือนการทอเสื่อทีละเส้น ๆ หัวใจใดก็ตามที่ซึมซับมันเข้าไป ก็จะถูกจุดด้วยจุดสีดำหนึ่งจุด และหัวใจใดก็ตามที่ปฏิเสธมัน ก็จะถูกจุดด้วยจุดสีขาวหนึ่งจุด จนกระทั่งกลายเป็นสองสภาพหัวใจ คือ: หัวใจที่ขาวผ่องดังหินเรียบ ซึ่งจะไม่มีบททดสอบใด ๆ มาทำอันตรายมันได้ตราบเท่าที่ชั้นฟ้าและแผ่นดินยังคงอยู่ และอีกหัวใจหนึ่งที่ดำคล้ำอมเทา, ประดุจ**

[63] บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 52 และมุสลิม หมายเลข 1599

ตัณหาลงในหัวใจของเขา แล้วมันก็จะงอกเงยออกมาเป็นหนามแหลมและความหายนะทั้งปวง และมันจะคอยรดน้ำพรวนดินต่อไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งปกคลุมหัวใจและทำให้มันมืดบอด

แท้จริง ร่างกายของผู้เผลอเรอนั้นก็คือหลุมฝังศพสำหรับหัวใจของพวกเขา และหัวใจของพวกเขาก็เปรียบเสมือนคนตายในหลุมฝังศพ! ดังที่ได้มีผู้กล่าวไว้ว่า :

"การลืมรำลึกถึงอัลลอฮคือความตายของหัวใจพวกเขา

และร่างกายของพวกเขาก็คือหลุมศพก่อนถึงหลุมศพจริง

วิญญาณของพวกเขาเปล่าเปลี่ยวอยู่ในร่างกาย

และพวกเขาจะไม่มีวันฟื้นคืนชีพแม้กระทั่งวันแห่งการฟื้นคืน"[65]

และหัวใจนั้นมีทั้งที่หันเหออกจากทางนำและที่ตั้งมั่นอยู่บนแนวทาง อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ ﴾

"ครั้นเมื่อพวกเขาหันเหออก (จากแนวทางที่ถูกต้อง) อัลลอฮก็ทรงทำให้หัวใจของพวกเขาหันเหออกไป" [อัศ-ศ็อฟ : 5]

[65] มะดาริจุสสาลิกีน เล่ม 2 หน้า 402 และท่านอิบนุล ก็อยยิมได้นำบทกวีนี้มาอ้างอิงในลักษณะคล้ายกันในหนังสือเล่มอื่นของท่าน และในทำนองเดียวกันก็มีอยู่ในหนังสือ อะดับ อัด-ดุนยา วัด-ดีน หน้า 37. และในทุก ๆ ตำแหน่งที่อ้างอิงนี้ ไม่มีการระบุที่มาของผู้แต่งบทกวี

การหันเหของหัวใจ คือการเอนเอียง และการเบี่ยงเบนออกจากทางนำไปสู่ความหลงผิด ดังดุอาอ์ที่ว่า :

﴿ رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا ﴾

"โอ้พระเจ้าของพวกข้าพระองค์ โปรดอย่าทรงทำให้หัวใจของพวกข้าพระองค์หันเหออกไป (จากแนวทางที่ถูกต้อง) หลังจากที่พระองค์ได้ทรงชี้แนะทางแก่พวกข้าพระองค์แล้ว" [อาลิ อิมรอน : 8]

และหัวใจนั้นมีทั้งที่ผันผวนและที่มั่นคง และการพลิกผัน คือ การเปลี่ยนสิ่งหนึ่งจากด้านหนึ่งไปยังอีกด้านหนึ่ง อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า :

﴿ وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴾

"และเราจะพลิกผันหัวใจของพวกเขาและสายตาของพวกเขา (ให้ออกจากแนวทางที่ถูกต้อง) เช่นเดียวกับที่พวกเขาไม่เคยศรัทธาต่อมันในครั้งแรก และเราจะปล่อยพวกเขาให้ระเหเร่ร่อนอยู่ในการละเมิดของพวกเขา" [อัล-อันอาม : 110]

หัวใจที่ถูกปิดตาย นั้นถูกปิดผนึกสิ่งที่อยู่ในนั้นซึ่งเป็นความชั่วร้าย ความดีงามจึงไม่อาจเข้าสู่มันได้เลย สภาพของมันก็เหมือนหีบที่ถูกล็อกด้วยกุญแจอันแข็งแรง ความดีจะหาทางเข้าสู่มันได้อย่างไร!นี่คือบทสรุปโดยย่อเกี่ยวกับสภาวะต่าง ๆ ของหัวใจ

ดังนั้น ขอแสดงความยินดีแก่ผู้ที่ได้รับการเยียวยาจากโรคภัยและความเจ็บป่วยของหัวใจ และได้รับความผาสุกปลอดภัย และได้รับชัยชนะด้วยหัวใจที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง และเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาผู้ที่ได้รับการประทานความโปรดปราน ไม่ใช่ผู้ที่ถูกกริ้ว และไม่ใช่ผู้ที่หลงทาง

และท่านนบี ﷺ กล่าวว่า :

لَقَلْبُ ابْنِ آدَمَ أَشَدُّ انْقِلَابًا مِنَ الْقِدْرِ إِذَا اجْتَمَعَتْ غَلْيًا

"แน่นอน หัวใจของลูกหลานอาดัมนั้นพลิกผันรวดเร็วยิ่งกว่าหม้อ (น้ำ) เมื่อมันเดือดพล่านอย่างรุนแรง"[66]

ท่านอิบนุ มัสอูด رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ กล่าวว่า : คำสาบานที่ท่านนบี ﷺ กล่าวยืนยันมากที่สุดคือ : **"ไม่, ขอสาบานด้วยผู้ทรงพลิกผันหัวใจทั้งหลาย"** [67]

หัวใจถูกเรียกว่า 'ก็อลบ์' ก็เพราะมันพลิกผันไปมา ดังนั้นจงระวังหัวใจให้ดี อย่าให้มันพลิกผันออกจากทางนำ

และการผันผวนของหัวใจที่บรรดาผู้ยำเกรงหวั่นกลัว คือ การที่มันจะพลิกผันจากหนทางแห่งทางนำไปสู่หนทางแห่งความหลงผิด มันจึงหันเหออกไปหลังจากที่เคยตั้งมั่น และมืดบอดไปหลังจากที่เคยเห็นแจ้ง!

---

[66] บันทึกโดย อะหมัด ในมุสนัดของท่าน หมายเลข 23816. และในความหมายเดียวกันนี้ มีหะดีษจาก อบู มูซา: "แท้จริง หัวใจถูกเรียกว่า 'ก็อลบ์' ก็เนื่องมาจากการผันผวน (ตะก็อลลุบ) ของมัน อุปมาของหัวใจนั้นประหนึ่งขนนกที่ผูกติดอยู่กับโคนต้นไม้ ซึ่งลมจะพัดให้มันพลิกกลับไปกลับมา" บันทึกโดย อะหมัด ในมุสนัดของท่าน หมายเลข 19661. และมีความเห็นต่างกันว่าหะดีษนี้เป็นคำพูดของนบี (มัรฟูอ์) หรือคำพูดของเศาะหาบะฮ์ (เมากูฟ).

[67] บันทึกโดย อัลบุคอรีย์ หมายเลข 617. และท่านได้บันทึกเช่นกัน หมายเลข 6628 จาก อิบนุ อุมัร เราะฎิยัลลอฮุอันฮุมา กล่าวว่า: คำสาบานของท่านนบี ﷺ คือ : "ไม่, ขอสาบานด้วยผู้ทรงพลิกผันหัวใจทั้งหลาย"

قَسْوَةُ القَلْبِ أَعْظَمُ عُقُوبَةٍ
وَ أَكْبَرُ مُصِيبَةٍ

ความแข็งกระด้างของหัวใจคือการลงโทษที่ร้ายแรงที่สุด
และเป็นมหันตภัยที่ใหญ่หลวงที่สุด[69]

[69] มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 259-260, อัล-ฟะวาอิด หน้า 97, และ บะดาอิอุล ฟะวาอิด เล่ม 3 หน้า 1200

และทั้งหมดนั้นอยู่ในพระหัตถ์ของอัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ดังนั้นจะไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นนอกจากสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ พระองค์คือผู้ทรงพลิกผันและควบคุมทิศทางของหัวใจตามที่พระองค์ทรงประสงค์ และบ่าวนั้นจะไม่ประสงค์สิ่งใด เว้นแต่สิ่งที่พระเจ้าของเขาประสงค์

﴿ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ ﴾

“และพึงรู้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮนั้นทรงกั้นอยู่ระหว่างบุคคลกับหัวใจของเขา”
[อัล-อันฟาล : 24]

และปวงบ่าวต่างวนเวียนอยู่ระหว่างการได้รับทางนำจากพระองค์ กับการถูกทอดทิ้งจากพระองค์ พระองค์คือผู้ทรงทำให้หัวใจของปวงมิตรของพระองค์หันมาหาพระองค์ ทรงประดับประดาอีหม่านให้งดงามในหัวใจเหล่านั้น และทรงทำให้พวกเขามั่นคงด้วยความโปรดปราน

และพระองค์คือผู้ทรงทำให้หัวใจของศัตรูของพระองค์หันเหออกไป ทำให้มันเบี่ยงเบน และทำให้พวกเขาท้อถอยด้วยความยุติธรรม

และในสิ่งนี้และสิ่งนั้นมีวิทยปัญญาอันลึกซึ้ง พระองค์ทรงรอบรู้ยิ่งถึงตำแหน่งแห่งความโปรดปรานและตำแหน่งแห่งความยุติธรรมของพระองค์ และอัลลอฮมิทรงประสงค์ความอธรรมแก่ปวงบ่าวในสากลโลก

ความแข็งกระด้างของหัวใจคือการลงโทษ – และช่างเป็นการลงโทษที่ร้ายแรงเสียจริง! – และเป็นมหันตภัย – และช่างเป็นมหันตภัยที่ใหญ่หลวงเสียจริง! – ที่บ่าวจะได้รับการตอบแทนตามสิ่งที่สองมือของเขาได้ขวนขวายไว้ ท่านมาลิก บิน ดีนาร رَحِمَهُ ٱللَّهُ กล่าวว่า : "ไม่มีบ่าวคนใดถูกลงโทษด้วยการลงโทษใดที่ร้ายแรงยิ่งไปกว่าความแข็งกระด้างของหัวใจ".[70]

และท่านหุซัยฟะฮ์ อัล-มัรอะชีย์ رَحِمَهُ ٱللَّهُ กล่าวว่า : "ไม่มีผู้ใดประสบกับมหันตภัยใดที่ใหญ่หลวงยิ่งไปกว่าความแข็งกระด้างของหัวใจของเขา".[71]

และมหันตภัยนั้นจะยิ่งใหญ่หลวงขึ้นไปอีก เมื่อคนใจแข็งไม่รู้สึกถึงความแข็งกระด้างของใจตนเลย! ขออัลลอฮทรงช่วยเหลือด้วยเถิด

อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ได้ทรงตำหนิบรรดาผู้มีหัวใจแข็งกระด้าง โดยตรัสว่า :

﴿ ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُم مِّنۢ بَعْدِ ذَٰلِكَ فَهِيَ كَٱلْحِجَارَةِ أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ﴾

"ภายหลังจากนั้น หัวใจของพวกเจ้าก็แข็งกระด้าง มันประหนึ่งก้อนหินหรือแข็งกระด้างยิ่งกว่า" [อัล-บะเกาะเราะฮ์ : 74]

---

[70] บันทึกโดย อะหมัด ในอัซ-ซุฮด์ หมายเลข 259, อิบนุ อบิดดุนยา ในอัล-อุกูบาต หมยเลข 67, และ อบู นุอัยม์ ในอัล-หิลยะฮ์ เล่ม 6 หน้า 287, และ อิบนุ อับดิลบัร ใน ญามิอ์ บะยาน อัล-อิลม์ วะ ฟัฎลิฮิ เล่ม 1 หน้า 700

[71] บันทึกโดย อบู นุอัยม์ ในอัล-หิลยะฮ์ เล่ม 8 หน้า 269

จากอับดุลลอฮ์ บิน อัมรฺ บิน อัล-อาศ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : ว่าเขาได้ยินท่านรอซูลุลลอฮ์ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ กล่าวว่า :

إِنَّ قُلُوبَ بَنِي آدَمَ كُلَّهَا بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَٰنِ كَقَلْبٍ وَاحِدٍ، يُصَرِّفُهُ حَيْثُ يَشَاءُ ، ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَىٰ طَاعَتِكَ

"แท้จริง หัวใจของลูกหลานอาดัมทั้งหมดอยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์จากบรรดานิ้วพระหัตถ์ของพระผู้ทรงเมตตา ประหนึ่งหัวใจดวงเดียว พระองค์ทรงพลิกผันมันไปตามที่พระองค์ทรงประสงค์" แล้วท่านรอซูลุลลอฮ์ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ก็กล่าวว่า : **"โอ้ อัลลอฮ ผู้ทรงพลิกผันหัวใจทั้งหลาย โปรดทรงทำให้หัวใจของเรามุ่งมั่นอยู่ในการภักดีต่อพระองค์ด้วยเถิด"**.[68]

และหัวใจนั้นถูกใส่กุญแจปิดตายได้ อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا ﴾

"พวกเขามิได้พิจารณาใคร่ครวญอัลกุรอานดอกหรือ หรือว่าบนหัวใจ (ของพวกเขานั้น) มีกุญแจปิดอยู่" [มุหัมมัด : 24]

[68] บันทึกโดย มุสลิม หมายเลข 2654

และพระองค์ตรัสว่า :

﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا كَالَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْأَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوبُهُمْ ﴾

"ยังไม่ถึงเวลาอีกหรือสำหรับบรรดาผู้ศรัทธาที่หัวใจของพวกเขาจะนอบน้อมลงเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮและสิ่งซึ่งได้ถูกประทานลงมาคือความจริง และพวกเขาอย่าได้เป็นเช่นบรรดาผู้ที่ได้รับคัมภีร์มาก่อนหน้านี้ แล้วระยะเวลาก็ได้ทอดยาวนานแก่พวกเขา แล้วหัวใจของพวกเขาก็แข็งกระด้างไป" [อัล-หะดีด : 16]

และพระองค์ทรงคาดโทษพวกเขา โดยตรัสว่า :

﴿ فَوَيْلٌ لِّلْقَاسِيَةِ قُلُوبُهُم مِّن ذِكْرِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴾

"ดังนั้น ความวิบัติจงประสบแด่บรรดาผู้ที่หัวใจของพวกเขาแข็งกระด้างต่อการรำลึกถึงอัลลอฮ ชนเหล่านั้นอยู่ในความหลงผิดอันชัดแจ้ง" [อัซ-ซุมัร : 22]

และจงพิจารณาในอายะฮ์นี้ถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างความหลงผิดกับความแข็งกระด้างของหัวใจ

แท้จริง ความแข็งกระด้างของหัวใจคือการสูญเสียความอ่อนโยน ความเมตตา และความนอบน้อมถ่อมตนไปจากมัน

﴿ فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً ﴾

"เนื่องจากการที่พวกเขาละเมิดสัญญาของพวกเขา เราจึงได้สาปแช่งพวกเขา และทำให้หัวใจของพวกเขาแข็งกระด้าง" [อัลมาอิดะฮ์ : 13]

อิบนุ อะกีล อัล-หันบะลีย์ กล่าวว่า : "โอ้ผู้ที่พบว่าหัวใจของตนแข็งกระด้าง จงระวังเถิดว่าท่านอาจได้ละเมิดสัญญาไปแล้ว เพราะแท้จริงอัลลอฮตรัสว่า:

﴿ فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَاقَهُمْ ﴾

"เนื่องจากการที่พวกเขาละเมิดสัญญาของพวกเขา" [อัน-นิสาอ์: 155] จนจบอายะฮ์[74]

ประการต่อมาคือ การพูดคุยและการหัวเราะที่เกินพอดี ดังมีรายงานในสุนัน อัต-ติรมิซีย์ จากท่านนบี ﷺ กล่าวว่า :

لا تُكْثِرِ الضَّحِكَ، فَإِنَّ كَثْرَةَ الضَّحِكِ تُمِيتُ الْقَلْبَ

"อย่าหัวเราะมากเกินไป เพราะแท้จริงการหัวเราะมากเกินไปนั้นทำให้หัวใจตายด้าน"[75]

---

[74] มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 261

[75] บันทึกโดย อัต-ติรมิซีย์ หมายเลข 2305, อิบนุ มาญะฮ์ หมายเลข 4193, และอะหมัด หมายเลข 8095

หัวใจที่แข็งกระด้าง คือหัวใจที่แห้งผาก แข็งทื่อ ดั่งศิลา มีความหยาบกระด้างและห่างเหิน ซึ่งไม่ยอมรับสัจธรรม ไม่รับการขัดเกลา คำตักเตือนไม่มีผลต่อมัน และไม่ได้รับประโยชน์จากความรู้ มันจึงเปรียบเสมือนผืนดินที่แข็งกระด้าง ที่ถึงแม้จะมีฝนตกลงมาทุกหยาดหยด และได้หว่านเมล็ดพันธุ์ทุกชนิดลงไป ก็ไม่อาจทำให้สิ่งใดงอกเงยขึ้นมาได้เลย!

"หากหัวใจแข็งกระด้าง คำตักเตือนก็ไร้ผล

ดั่งผืนดิน ถ้าหากเป็นดินเค็ม ฝนก็มิอาจชุบชีวิตมันได้".[72]

และเมื่อหัวใจแข็งกระด้าง ดวงตาก็จะแห้ง จากการหลั่งน้ำตาเพราะความยำเกรงอัลลอฮ และอวัยวะต่าง ๆ ก็จะเกียจคร้านในการภักดีต่อพระองค์ ดังนั้น หัวใจที่ห่างไกลจากอัลลอฮที่สุดก็คือหัวใจที่แข็งกระด้าง!

มาลิก บิน ดีนาร กล่าวว่า : "มีสี่ประการที่เป็นเครื่องหมายของความทุกข์ : ความแข็งกระด้างของหัวใจ ความนิ่งเฉยของดวงตา (ที่ไม่หลั่งน้ำตา) การมีความหวังที่ยาวไกล (ในดุนยา และความละโมบต่อดุนยา)".[73]

และสาเหตุของความแข็งกระด้างของหัวใจนั้นมีมากมาย :

ประการหนึ่ง : คือการละเมิดข้อสัญญา ที่มีต่ออัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ตรัสว่า:

---

[72] นำเสนอโดย อิบนุ อับดิลบัร ใน ญามิอ์ บะยาน อัล-อิลม์ วะ ฟัฎลิฮิ เล่ม 1 หน้า 700, และท่านได้อ้างว่าเป็นคำพูดของ อิบนุ อาอิชะฮ์

[73] บันทึกโดย อิบนุล อะอ์รอบีย์ ในอัซ-ซุฮด์ หมายเลข 47

ประการต่อมาคือ การกินที่มากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมาจากสิ่งที่น่าสงสัย (ชุบุฮาต) หรือสิ่งต้องห้าม บิชร์ บิน อัล-หะริษ กล่าวว่า : "มีสองลักษณะที่ทำให้หัวใจแข็งกระด้าง : การพูดมาก และการกินมาก".[76]

ท่านอิบนุล ก็อยยิม กล่าวว่า : "ความแข็งกระด้างของหัวใจมาจากสี่ประการเมื่อมันเกินขอบเขตความจำเป็น : การกิน การนอน การพูดคุย และการคลุกคลีกับผู้คน".[77]

ประการต่อมา – ซึ่งร้ายแรงที่สุดคือ : บาปทั้งหลาย อัลลอฮ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَىٰ ตรัสว่า :

﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾

"หาใช่เช่นนั้นไม่! ทว่าสิ่งที่พวกเขาเคยขวนขวายไว้นั้นได้เป็นสนิมเกาะกินอยู่บนหัวใจของพวกเขา" [อัล-มุฏ็อฟฟิฟีน : 14]

และท่านนบี صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ กล่าวว่า : "แท้จริง บ่าวคนหนึ่งเมื่อทำความผิดพลาด ประการหนึ่ง ก็จะถูกจุด ด้วยจุดสีดำหนึ่งจุดในหัวใจของเขา หากเขาละทิ้ง (ความผิดนั้น) ขออภัยโทษ และกลับเนื้อกลับตัว หัวใจของเขาก็จะถูกขัดเกลาให้สะอาด และหากเขากลับไปทำอีก จุดนั้นก็จะเพิ่มขึ้นจนกระทั่งมันปกคลุมหัวใจของเขา และนั่นคือสนิมที่อัลลอฮได้กล่าวถึง :

---

[76] บันทึกโดย อบู นุอัยม์ ในอัล-หิลยะฮ์ เล่ม 8 หน้า 305 และในอัช-ชุอับ โดย อัล-บัยฮะกีย์ เล่ม 7 หน้า 477 โดยสายรายงานถึง บิชร์ บิน อัล-หะริษ กล่าวว่า : "อัล-ฟุฎ็ยล์ บิน อิยาฎ กล่าวว่า : มีสองลักษณะที่ทำให้หัวใจแข็งกระด้าง : การนอนมาก และการกินมาก"

[77] อัล-ฟะวาอิด หน้า 97

﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾

"หาใช่เช่นนั้นไม่! ทว่าสิ่งที่พวกเขาเคยขวนขวายไว้นั้นได้เป็นสนิมเกาะกินอยู่บนหัวใจของพวกเขา" [อัล-มุฏ็อฟฟิฟีน : 14] [78]

ชนชาวสลัฟบางท่านกล่าวว่า : "หัวใจนั้น เมื่อบาปของมันน้อยลง น้ำตาของมันก็จะไหลออกมาอย่างรวดเร็ว".[79]

ในความหมายนี้ ท่านอิบนุล มุบาร็อก رَحِمَهُ ٱللَّهُ ได้กล่าวไว้เป็นบทกวีว่า :

"ฉันเห็นว่าบาปทั้งหลายทำให้หัวใจตายด้าน

และการทำบาปจนเป็นนิสัยนำมาซึ่งความต่ำต้อย

ส่วนการละทิ้งบาปคือชีวิตชีวาของหัวใจ

และการฝ่าฝืน (ต่อบาป) นั้นดีกว่าสำหรับตัวท่านเอง".[80]

ส่วนสิ่งที่ขจัดความแข็งกระด้างนั้น ก็มีหลายประการเช่นกัน :

ประการหนึ่งคือ การรำลึกถึงอัลลอฮอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรำลึกที่หัวใจและลิ้นสอดคล้องกัน ไม่มีสิ่งใดสามารถละลายความแข็งกระด้างของหัวใจได้เหมือนกับการรำลึกถึงอัลลอฮ

---

[78] บันทึกโดย อัต-ติรมิซีย์ หมายเลข 3334, อิบนุ มาญะฮ์ หมายเลข 4244, และอะหมัด หมายเลข 7952

[79] มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 262

[80] ญามิอ์ บะยาน อัล-อิลม์ วะ ฟัฎลิฮิ เล่ม 1 หน้า 637

ดังนั้น ผู้ใดที่เยียวยาหัวใจของตนด้วยการรำลึกถึงพระเจ้าของเขา เขาก็จะพบกับชีวิตชีวาและความอ่อนโยนของมัน

มีชายคนหนึ่งกล่าวแก่ท่านหะสัน อัล-บะเศาะรีย์ ว่า : โอ้ อบู สะอีด ฉันขอร้องเรียนท่านเกี่ยวกับความแข็งกระด้างของหัวใจของฉัน! ท่านตอบว่า : "จงละลายมันด้วยการรำลึก".[81]

และนี่เป็นเพราะว่าหัวใจนั้น ทุกครั้งที่ความเผลอเรอเข้าครอบงำมันอย่างรุนแรง ความแข็งกระด้างก็จะรุนแรงตามไปด้วย แต่เมื่อได้รำลึกถึงอัลลอฮ ความแข็งกระด้างนั้นก็จะละลายไป เหมือนดังตะกั่วที่ละลายในไฟ

นักวิชาการบางท่านกล่าวว่า : "เราไม่พบสิ่งใดที่จะทำให้อ่อนโยนสำหรับหัวใจเหล่านี้ และไม่มีสิ่งใดจะทรงพลังในการดึงดูดสัจธรรม ยิ่งไปกว่าการอ่านอัลกุรอานสำหรับผู้ที่ใคร่ครวญมัน".[82]

และหลักการพื้นฐานในการขจัดความแข็งกระด้างของหัวใจด้วยการซิกรุลลอฮ์ คือคำตรัสของอัลลอฮ سُبۡحَانَهُۥ وَتَعَالَىٰ :

﴿ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَتَطۡمَئِنُّ قُلُوبُهُم بِذِكۡرِ ٱللَّهِۗ أَلَا بِذِكۡرِ ٱللَّهِ تَطۡمَئِنُّ ٱلۡقُلُوبُ ﴾

"บรรดาผู้ศรัทธา และหัวใจของพวกเขาสงบมั่นด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮ พึงทราบเถิด! ด้วยการรำลึกถึงอัลลอฮนั้น หัวใจทั้งหลายจะสงบมั่น"

[อัร-เราะอ์ด : 28]

[81] เราฎาะตุล มุหิบบีน หน้า 167, และ อัล-วาบิล อัศ-ศ็อยยิบ หน้า 71

[82] มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 263

และคำตรัสของพระองค์ที่ว่า :

﴿ اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا مَثَانِيَ تَقْشَعِرُّ مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ﴾

"อัลลอฮ์ได้ทรงประทานลงมาซึ่งคำกล่าวที่ดีเยี่ยมที่สุด เป็นคัมภีร์ที่มีความคล้ายคลึงกัน ถูกกล่าวซ้ำไปซ้ำมา ผิวหนังของบรรดาผู้ยำเกรงพระเจ้าของพวกเขาจะขนลุกชันเนื่องจากมัน แล้วผิวหนังของพวกเขาและหัวใจของพวกเขาจะอ่อนลงเพื่อรำลึกถึงอัลลอฮ์" [อัซ-ซุมัร : 23]

ประการต่อมาคือ การทำความดีต่อเด็กกำพร้าและคนขัดสน ดังมีรายงานว่าชายคนหนึ่งได้ร้องเรียนต่อท่านรอซูลุลลอฮ์ ﷺ ถึงความแข็งกระด้างของหัวใจของเขา ท่านจึงกล่าวว่า :

إِنْ أَحْبَبْتَ أَنْ يَلِينَ قَلْبُكَ فَامْسَحْ رَأْسَ الْيَتِيمِ وَأَطْعِمِ الْمِسْكِينَ

"หากท่านปรารถนาให้หัวใจของท่านอ่อนโยน ก็จงลูบศีรษะเด็กกำพร้าและจงให้อาหารแก่คนขัดสน".[83]

มีชายคนหนึ่งถามท่านอิหม่ามอะหมัด อิบนุ หัมบัล ว่า : หัวใจของฉันจะอ่อนโยนลงได้อย่างไร? ท่านตอบว่า : "จงเข้าไปในสุสาน และจงลูบศีรษะเด็กกำพร้า".[84]

---

[83] บันทึกโดย อะหมัด หมายเลข 7576, และอิบนุ เราะญับ กล่าวว่า : "สายรายงานของมันดี (อิสนาดุฮฺ ญัยยิด) มัจญ์มูอ์ เราะสาอิลิฮิ เล่ม 1 หน้า 264

[84] มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 265

ประการต่อมาคือ การรำลึกถึงความตายอยู่เสมอ ; มีชนชาวสลัฟมากกว่าหนึ่งท่าน - เช่น สะอีด บิน ญุบัยร์ และ เราะบีอ์ บิน อบี รอชิด – กล่าวว่า : “หากการรำลึกถึงความตายได้ห่างหายไปจากหัวใจของเราแม้เพียงชั่วขณะ หัวใจของเราก็จะเสื่อมเสียไป”[85]

ประการต่อมาคือ การเยี่ยมเยียนสุสานพร้อมกับการพิจารณาถึงสภาพของผู้ที่อยู่ในนั้นและจุดจบของพวกเขา; และท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า :

زُورُوا الْقُبُورَ؛ فَإِنَّهَا تُذَكِّرُ الْمَوْتَ

“จงเยี่ยมเยียนสุสานเถิด เพราะแท้จริงมันทำให้ระลึกถึงความตาย”[86]

และท่านกล่าวว่า :

كُنْتُ قَدْ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، ثُمَّ قَدْ بَدَا لِي أَنَّهَا تُرِقُّ الْقَلْبَ وَتُدْمِعُ الْعَيْنَ وَتُذَكِّرُ الْآخِرَةَ، فَزُورُوهَا وَلَا تَقُولُوا هُجْرًا

“ฉันเคยห้ามพวกท่านจากการเยี่ยมเยียนสุสาน แต่บัดนี้ได้ประจักษ์แก่ฉันแล้วว่า มันทำให้หัวใจอ่อนโยน และทำให้น้ำตาไหล และทำให้ระลึกถึงวันอาคิเราะฮ์, ดังนั้นจงเยี่ยมเยียนมันเถิด และอย่ากล่าวคำพูดที่ไร้สาระ”[87]

---

[85] มัจญ์มูอ์ เราะสาอิล อิบนุ เราะญับ เล่ม 1 หน้า 265

[86] บันทึกโดย มุสลิม หมายเลข 976

[87] บันทึกโดย อะหมัด หมายเลข 13487

และคำตอบของท่านอิหม่ามอะหมัดแก่ผู้ที่ถามท่านว่าหัวใจของเขาจะอ่อนโยนลงได้อย่างไรนั้นได้ผ่านไปแล้ว ท่านกล่าวว่า : "จงเข้าไปในสุสาน"

ขอทรงโปรดขจัดความขุ่นเคือง ความเคียดแค้นออกจากหัวใจของเรา และทรงทำให้เราเป็นผู้นอบน้อม ผู้คร่ำครวญ ผู้วิงวอน ผู้กลับเนื้อกลับตัวต่อพระองค์ และเราขอความคุ้มครองต่อพระองค์ จากความแข็งกระด้างของหัวใจ และความคับแค้นของทรวงอก

ขอทรงโปรดทำให้เรารักในอีหม่าน และทรงประดับมันให้งดงามในหัวใจของเรา และทรงโปรดทำให้เราเกลียดชัง การปฏิเสธศรัทธา ความชั่วช้า และการฝ่าฝืน และทรงทำให้เราเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาผู้ที่อยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง

โอ้ผู้ทรงพลิกผันหัวใจ ขอทรงโปรดทำให้หัวใจของเรามั่นคงอยู่บนศาสนาของพระองค์ และทรงทำให้มันมุ่งมั่นอยู่ในการภักดีต่อพระองค์ และทรงโปรดเติมเต็มมันด้วยรัศมี

โอ้พระเจ้าของเรา ขอพระองค์อย่าทรงทำให้หัวใจของเราหันเหออกไปหลังจากที่พระองค์ได้ทรงชี้แนะทางแก่เราแล้ว และทรงโปรดประทานความเมตตา จากพระองค์แก่เรา แท้จริงพระองค์คือผู้ทรงประทานให้อย่างมากมาย

และอัลลอฮทรงรอบรู้ยิ่ง และขออัลลอฮทรงประสาทพร และศานติแด่นบีของเรามุหัมมัด และแด่วงศ์วานของท่าน และเศาะหาบะฮ์ของท่านอย่างมากมาย

คำถามชวนคิด

1. หลังจากอ่านหนังสือเล่มนี้ ท่านมองเห็น “สภาวะ” ปัจจุบันของหัวใจตนเองเป็นอย่างไร และมีสิ่งใดที่ท่านอยากเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ?

2. “โรคภัยของหัวใจ” ที่หนังสือกล่าวถึง เช่น ความโอ้อวด ความอิจฉาริษยา หรือความแข็งกระด้าง ท่านค้นพบสิ่งใดในหัวใจตนเองที่ต้องเร่งเยียวยาเป็นอันดับแรก ?

3. หนังสือเน้นย้ำถึงการทำให้หัวใจ “พอเพียงด้วยอัลลอฮฺ” ท่านจะประเมินได้อย่างไรว่าหัวใจของท่านกำลังพึ่งพิงสิ่งอื่นใดนอกจากอัลลอฮฺ และจะแก้ไขได้อย่างไร ?

4. แนวคิดที่ว่า “หัวใจเป็นดั่งภาชนะที่เติมได้เพียงสิ่งเดียว” ทำให้ท่านตระหนักถึงการจัดลำดับความสำคัญในชีวิตอย่างไรบ้าง ? สิ่งใดที่ท่านจะ “เทออก” เพื่อให้มีพื้นที่สำหรับ “การรำลึกถึงอัลลอฮฺ” ?

5. “การขัดเกลาหัวใจ” เปรียบเหมือนการดูแลร่างกายที่ต้องทำสม่ำเสมอ ท่านจะวางแผน “บำรุงเลี้ยง” หัวใจในชีวิตประจำวันด้วย เตาฮีด และการละหมาด ที่มีคุณภาพมากขึ้นได้อย่างไร ?

6. ความสุขที่แท้จริงและความพอเพียงที่หนังสือกล่าวถึงนั้น แตกต่างจากความสุขทางโลกที่คนส่วนใหญ่ใฝ่หาอย่างไร และท่านจะปลูกฝังความสุขแบบอิสลามในหัวใจได้อย่างไร ?

7. อะไรคือ "สิ่งกีดขวาง" หรือ "บททดสอบ" ที่ใหญ่ที่สุดที่ท่านเผชิญในการรักษาความบริสุทธิ์ของหัวใจในยุคปัจจุบัน และท่านจะใช้หลักการใดจากหนังสือเล่มนี้เพื่อรับมือ ?

8. การสำรวจตรวจสอบตนเองเป็นสิ่งจำเป็น ท่านมีวิธีการหรือช่วงเวลาใดบ้างในการพิจารณาสภาพจิตใจของท่าน และจะทำให้เป็นกิจวัตรได้อย่างไร ?

9. หนังสือกล่าวว่าการกระทำภายนอกสะท้อนสภาพภายในของหัวใจ ท่านจะใช้ข้อสังเกตนี้ในการประเมินและปรับปรุงทั้งการกระทำและหัวใจของท่านควบคู่กันไปอย่างไร ?

10. อัลกุรอานและซุนนะฮฺถูกกล่าวถึงว่าเป็น "ยา" และ "อาหาร" สำหรับหัวใจ ท่านจะเพิ่มพูนความผูกพันกับทั้งสองสิ่งนี้อย่างไรเพื่อให้หัวใจได้รับ "การบำบัด" และ "การบำรุง" อย่างเต็มที่ ?

10 สมการหัวใจ ในวันที่โลกเงียบทั้งใบ

- การขัดเกลาหัวใจ เปรียบเหมือนการเจริญเติบโตของร่างกาย
- หัวใจเมื่อถูกเติมเต็มด้วยสิ่งใด ย่อมไม่มีที่ว่างเหลือสำหรับสิ่งอื่น
- หัวใจไม่สามารถรองรับทั้ง 'สิ่งทดแทน' และ 'สิ่งที่ถูกแทนที่' ไปพร้อมกันได้
- หัวใจคือรากฐาน และอวัยวะคือส่วนตาม
- ความพอเพียงที่แท้จริง คือ ความพอเพียงของหัวใจ
- เมื่อหัวใจพอเพียงได้ด้วยพระผู้สร้าง ย่อมไม่ต้องการพึ่งพาสิ่งถูกสร้าง
- หัวใจที่บริสุทธิ์ อยู่ในความสุขเสมือนสวรรค์ที่ได้รับล่วงหน้า
- หัวใจป่วยได้เหมือนที่ร่างกายป่วย
- สภาวะและโรคภัยต่าง ๆ ของหัวใจ
- ความแข็งกระด้างของหัวใจคือการลงโทษที่ร้ายแรงที่สุด และเป็นมหันตภัยที่ใหญ่หลวงที่สุด

